

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Δημήτριος Κανελλόπουλος, Απόστολος Κρασσάς, Μαρία Μπεινά,
Ναταλία Μπουμπάρη, Γενοβέφα Ταλαμπίρη

«Αφήστε ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΝΑ ΕΡΘΟΥΝ σε Εμένα»

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Δ' Δημοτικού

Βιβλίο μαθητή/τριας

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

«Αφήστε ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΝΑ ΕΡΘΟΥΝ σε Εμένα»

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Δ΄ Δημοτικού

Βιβλίο μαθητή/τριας

Γεια σου αγαπημένε/η φίλε/η μου,

.....
(εδώ μπορείς να γράψεις το όνομά σου)

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής/τρια / Αξιολογητής/τρια

Τσιτσιγκος Σπυρίδων

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Αξιολογητής/τρια

Μαρτίνου Σωτηρία

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογητής/τρια

Γεροστάθη Ζωή

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Κανδηλαναύτης Χαράλαμπος

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρική Εμπειρογνώμονας

Θεοδωράκη Αλεξάνδρα

Διπλωματούχος τεχνολογίας γραφιστικών τεχνών

**Υπεύθυνος/η του μαθήματος/γνωστικού
αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης**

Αθανάσιος Γιαννίκας, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, μέλος της Επιστημονικής
Ομάδας Εργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ενταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Αννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Δημήτριος Κανελλόπουλος, Απόστολος Κρασσάς, Μαρία Μπεινά,
Ναταλία Μπουμπάρη, Γενοβέφα Ταλαμπίρη

«Αφήστε ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΝΑ ΕΡΘΟΥΝ σε Εμένα»

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Δ΄ Δημοτικού

Βιβλίο μαθητή/τριας

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΣΤΑΜΟΥΛΗ

Συγγραφείς: Δημήτριος Κανελλόπουλος (Συντονιστής συγγραφικής ομάδας), Απόστολος Κρασσάς, Μαρία Μπεινά, Ναταλία Μπουμπάρη, Γενοβέφα Ταλαμπίρη

Επιμέλεια κειμένου: Άρτεμις Δανδουλάκη

Εικονογράφηση:

Κόμικ: Νίκη Λεωνίδου

Βυζαντινές εικόνες: Ευγενική παραχώρηση από:

- Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος
- Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας, Αγίου Όρους
- Ιερά Μονή Διονυσίου, Άγιον Όρος
- Ιερά Μονή Σταυρονικήτα, Άγιον Όρος
- Ιερό Ησυχαστήριο «Ο Όσιος Αρσένιος ο Καππαδόκης», Βατοπαίδι Ορμυλίας
- Ιερά Μονή Οσίου Λουκά Βοιωτίας
- Ιερό Ησυχαστήριο «Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος», Μεταμόρφωση Χαλκιδικής
- Ιερό Κοινόβιον Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, Ορμύλια Χαλκιδικής
- Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Μακρυνού, Μέγαρο
- Ιερά Μονή Παναγίας Κύκκου, Κύπρος
- Ιερά Μητρόπολη Ταμασού και Ορεινής, Κύπρος
- Ιερός Ναός Πέτρου και Παύλου Γιαννιτσών

Εικόνες και σχέδια: Ευστράτιος Βρης, Σπύρος Γούσης, Χρήστος Γουσίδης, Αγγελική Δελεχά, Σπύρος Ζαχαρόπουλος, Εύα Καραντινού, Μαρία Νασοπούλου, Βάσια Μαγαράκη, Πέγκυ Φούρκα Νικόλαος Χατζηγιάννου, Παρασκευή Χατζηθανάση-Αντωνάτου

Τα κείμενα της Αγίας Γραφής προέρχονται από την επίσημη μετάφραση της Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας (© των περικοπών Ελληνική Βιβλική Εταιρεία)

Σχεδιασμός εξωφύλλου-βιβλίου: Ευγενία Δρούγα-Γλυνέλλη

Επεξεργασία εικόνων: Νίκος Γλυκέας

Επιμέλεια έκδοσης: Κατερίνα Δανδουλάκη-Χιόνη

Σύμβουλος έκδοσης: Σταυρούλα Σταμάτη

Υπεύθυνος παραγωγής: Νίκος Γλυκέας

Δημιουργία ψηφιακών αντικειμένων:

Ιδέα – συγγραφή: Δημήτριος Κανελλόπουλος, Απόστολος Κρασσάς, Μαρία Μπεινά, Ναταλία Μπουμπάρη, Γενοβέφα Ταλαμπίρη

Υλοποίηση: Γαβριήλ Νικολάου, Σωτήριος Παναγόπουλος, Έφη Τσολακοπούλου, Ανδρέας Χατζηδήμου

Δημιουργία βίντεο: Γαβριήλ Νικολάου, Ανδρέας Χατζηδήμου

Εικονοληψία – Μοντάζ: Ανδρέας Χατζηδήμου

Αφήγηση: Ανδρέας Χατζηδήμου

Τραγουδούν και ψάλλουν τα παιδιά: Δέσποινα Ιεραπετρίτη, Παύλος Ιεραπετρίτης, Άννα Ιεραπετρίτη, Μαρία Χατζηνικολάου, Εμμανουήλ Χατζηνικολάου, Παύλος Χατζηνικολάου, Φωτεινή Χατζηνικολάου, Ευλαμπία Χατζηνικολάου, Παΐσιος Χατζηνικολάου, Ματρώνα Ατσαλάκη, Ιουλίττα Ατσαλάκη, Δημήτρης Ατσαλάκη, Σεραφείμ Βρης, Ευφημία Μπόκια, Χρήστος Πασόπουλος, Ερασμία - Μαρίνα Πασοπούλου, Νικήτας Ηλιοπούλος, Ευσταθία Ηλιοπούλου, Σοφία Πασοπούλου

Ηχοληψία – ηχητική επεξεργασία ύμνων και τραγουδιών: Στράτος Πασόπουλος, Γιάννης Χριστοδουλάτος, Αστέριος Τράκας

Στούντιο ηχογράφησης: Sweetspot, Studio Φωνόγραφος

Συντονισμός οργάνωσης και ανάπτυξης ψηφιακών αντικειμένων: Κατερίνα Δανδουλάκη-Χιόνη

Σύμβουλος: Σταυρούλα Σταμάτη

Ευχαριστίες για την ευγενική συνεισφορά στο βιβλίο με παραχώρηση υλικού και συμβουλές στους εξής:

- Ιερά Μητρόπολη Γλυφάδας, Ελληνικού, Βάρης, Βούλας, Βουλιαχμένης,
- Ιερά Μητρόπολη Κερκύρας και π. Θεμιστοκλή Μουρτζανό,
- π. Αντώνιο Μπιλάλη, Δρ. Σχ. Παιδαγωγικής, συγγραφέας Π. Ι.,
- Αρχιμανδρίτη π. Ιάκωβο Κανάκη,
- Άννα Ιακώβου για την συγγραφή και μελοποίηση τραγουδιού για τα Μοναστήρια της Ελλάδας.

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Εκκλησία-Λατρεία- Αγία Γραφή

1. Εκκλησία και πρώτη ημέρα του σχολικού έτους	7
2. Τα γενέθλια της Εκκλησίας: Η Πεντηκοστή	10
3. Οι Μαθητές του Χριστού μεταφέρουν το μήνυμα Του σε όλο τον κόσμο	14
4. Η ζωή των πρώτων Χριστιανών	18
5. Οι εμπειρίες συνάντησης με τον Χριστό καταγράφονται σε κείμενα: Η συγγραφή των Ευαγγελίων	22
6. Η Εκκλησία εξαπλώνεται με το έργο του Αποστόλου Παύλου	26
7. Η τόλμη και η πίστη των Χριστιανών μπροστά στα εμπόδια και τις δυσκολίες	31
8. Ένα νέο ξεκίνημα για την Εκκλησία: Το έργο των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης	35
9. Η Εκκλησία μένει ενωμένη και ειρηνική με αγώνες και θυσίες	39
10. Οι προστάτες των Γραμμάτων: Οι Τρεις Ιεράρχες	44
11. Η χριστιανική ζωή μακριά από την πόλη	50
12. Η σημασία των Ιερών Εικόνων	54
13. Η Ορθόδοξη Εκκλησία στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας	58
14. Η Εκκλησία της Ελλάδος κατά την περίοδο του 1940	63
15. Ο Ορθόδοξος Ναός	67
16. Οι γιορτές της Εκκλησίας	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Βασιλεία του Θεού 75

1. Τα Θαύματα του Χριστού: Εικόνες από τον καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού	75
2. Η Ανάσταση του Χριστού εγκαινιάζει για τον άνθρωπο έναν καινούργιο τρόπο ζωής	79
3. Η Χριστιανική Κοινότητα ως Σώμα Χριστού	83
4. Η επικοινωνία με τον Θεό	87
5. Οι Άγγελοι του Θεού	91
6. Το Μυστήριο του Βαπτίσματος	95
7. Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας	99
8. Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί	104
9. Όλα αρχίζουν από την αγάπη στον καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Χριστιανική ζωή 113

1. Η δύναμη της συγχώρεσης Μυστήριο Μετάνοιας/ Εξομολόγησης	113
2. Στην Εκκλησία ο άνθρωπος πλουτίζει όταν μοιράζεται	116
3. Ελπίδα μέσα από τις δυσκολίες της ζωής	119
4. Η ευθύνη του ανθρώπου για το φυσικό περιβάλλον	122
5. Η αξία της ανθρώπινης ζωής	126

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	131
--------------	-----

Άρτεμις

Τη φετινή χρονιά καλή
θα σου κρατήσω συντροφιά,
ταξιδεύοντας σε μέρη,
όπου Άγιοι φίλοι μας έζησαν
θαύματα μοναδικά.

Εφραίμ

Και να ξέρεις, αν κάποτε
από τον δρόμο σου χαθείς,
σύντροφο και υποστηρικτή
στο πλευρό σου Άγιο θα βρεις.

Τατιάνα

Θα είναι αυτός πυξίδα σταθερή σε ουρανό και γη,
σε θάλασσα κι ακτή.

Τα Μυστήρια του Θεού στη ζωή σου σαν τα βάλεις,
δυσκολία και ασχήμια δεν θα υπάρξει
που δεν θα μπορέσεις να ξεπεράσεις
και γλυκά θα προχωρήσεις, σε ό,τι και να συναντήσεις.

Πέτρος

κ. Αργυρώ

Στο βιβλίο αυτό για δάσκαλο και οδηγό,
θα έχεις τον ίδιο το Χριστό,
θα μάθεις για την Εκκλησία,
τους μάρτυρες, τις γιορτές και την Παναγία.

Ο Θεός είναι παντού, αρκεί να Τον αναζητήσεις
και φίλο σου να θελήσεις να Τον κρατήσεις.
Ψάξε και Θα Τον βρεις...

πατήρ
Κωνσταντίνος

Ανδρέας

Καλή χρονιά, αγαπημένε/η φίλε/η!

Λύσεις ασκήσεων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Εκκλησία-Λατρεία- Αγία Γραφή

1. Εκκλησία και πρώτη ημέρα του σχολικού έτους

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Αγιασμός, νέα
σχολική χρονιά,
(προσ)ευχές

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Την ακολουθία του Αγιασμού σε κάθε νέο μας ξεκίνημα.
- Τη διαδικασία του Αγιασμού.
- Τα οφέλη από την ακολουθία του Αγιασμού στον άνθρωπο.

Ο παπα-Κώστας
αγαπάει πολύ τα
παιδιά και σήμερα
που έχει Αγιασμό
στο σχολείο απο-
φάσισε να τους
κάνει ένα αστείο.

Σήμερα έχουμε
αγιασμό. Να και
ο παππούλης.

Μα γιατί
κάνουμε
Αγιασμό;

Θα ακούσουμε ευχές για να
μας βοηθήσει ο Θεός στο
νέο μας ξεκίνημα και μετά...

Μετά;

Μετά...Θα δεις!

Λουστήκαμε
στον Αγιασμό!

Καλή σχολική
χρονιά!

Υγεία, Φώτιση, Αγάπη και
να προοδεύουμε με χαρά
στις εργασίες μας.

Η νέα σχολική χρονιά ξεκινάει με ευλογία του Θεού

Στην αυλή του σχολείου, στο σημείο όπου είμαστε συγκεντρωμένοι, υπάρχει ένα τραπέζι με καθαρό τραπεζομάντηλο, ένας Σταυρός, ένα βιβλίο με ευχές (Ευχολόγιο), μια εικόνα, το θυμιατό με λιβάνι, ένα γυάλινο δοχείο με νερό, ένα κλωνάρι βασιλικού και τρία κεράκια. Εκεί ο ιερέας φορά το πετραχήλι του. Αφού διαβάσει τις ευχές και τα αναγνώσματα του Αγιασμού, βυθίζει 3 φορές τον Σταυρό μέσα στο νερό, στο όνομα της Αγίας Τριάδος. Στη συνέχεια ραντίζει τους μαθητές, τους δασκάλους και όσους γονείς βρίσκονται στο προαύλιο.

Αγιασμός, μια τελετή (προσ)ευχών σε κάθε νέο μας ξεκίνημα

Τελούμε τον αγιασμό σε κάθε νέο ξεκίνημα, όπως είναι η σχολική χρονιά και ζητούμε από τον Θεό να μας ευλογήσει.

Ο Αγιασμός που κάνουμε στο σχολείο λέγεται Μικρός Αγιασμός σε αντίθεση με τον Μεγάλο Αγιασμό που γίνεται κάθε χρόνο τη μέρα των Φώτων (6 Ιανουαρίου). Το νερό που αγιάζεται μας θυμίζει τη βάπτιση του Χριστού από τον Ιωάννη τον Πρόδρομο και τη δική μας.

Ο Αγιασμός στην καθημερινότητά μας

Ο Αγιασμός προσφέρει σε μας τους Χριστιανούς ελπίδα και χαρά. Παίρνουμε δύναμη και θάρρος να συνεχίσουμε ό, τι κάνουμε με τη βεβαιότητα ότι δεν είμαστε μόνοι στις προσπάθειές μας και ότι ο Θεός είναι πάντα μαζί μας.

Μια ευλογημένη συνήθεια, που έχουν πολλοί Χριστιανοί είναι να έχουν στο σπίτι τους ένα μπουκαλάκι με Αγιασμό, καθώς και μικρά κομματάκια από το αντίδωρο της Κυριακής. Μετά την καθημερινή πρωινή προσευχή, πίνουν λίγο Αγιασμό και τρώνε ένα κομματάκι αντίδωρο.

Πώς γίνεται η ακολουθία του Αγιασμού

Δες στην παρουσίαση πώς γίνεται η Ακολουθία του Αγιασμού.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Ευχολόγιο: Βιβλίο με ευχές της Εκκλησίας.

Πετραχήλι ή Επιτραχήλιο: Άμφιο (ένδυμα), που φορά ο Ιερέας στον λαιμό του κατά την τέλεση ακολουθιών.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Σκέψου και συζήτησε στην ομάδα σου:

- Γιατί γίνεται ο Αγιασμός;
- Πού μας βοηθάει;
- Πώς αλλιώς αγιάζεται η ζωή μας;

1. Πώς αγιάζουμε την καθημερινότητά μας; Αντιστοίχισε:

Πώς αγιάζουμε την ημέρα μας;

κάνουμε τον σταυρό μας

Πώς αγιάζουμε το σπίτι μας;

προσευχή

Πώς αγιάζουμε το σώμα μας;

εικόνα-αγιασμός-θυμίαμα

2. Στο παρακάτω κρυπτόλεξο κυκλώνουμε οριζόντια ή κάθετα, τις επτά λέξεις που αναφέρονται στα αντικείμενα που χρησιμοποιούμε για τον Αγιασμό:

Θ	Α	Ε	Δ	Ο	Χ	Ε	Ι	Ο	Ε
Υ	Υ	Λ	Κ	Μ	Ν	Υ	Ξ	Π	Β
Μ	Τ	Θ	Β	Α	Σ	Χ	Ρ	Ε	Α
Ι	Σ	Τ	Α	Υ	Ρ	Ο	Σ	Ν	Σ
Α	Χ	Ρ	Ι	Σ	Τ	Λ	Ε	Ω	Ι
Τ	Α	Ν	Μ	Α	Ρ	Ο	Ψ	Σ	Λ
Η	Ψ	Ω	Ε	Μ	Α	Γ	Ε	Ο	Ι
Ρ	Ι	Ν	Κ	Ε	Ρ	Ι	Α	Ε	Κ
Ι	Σ	Χ	Ρ	Θ	Υ	Ο	Ζ	Β	Ο
Φ	Ρ	Ε	Ι	Κ	Ο	Ν	Α	Τ	Σ

3. Κύκλωσε τα αντικείμενα που χρησιμοποιούμε στον Αγιασμό.

4. Εσύ και η οικογένειά σου πότε θα καλούσατε τον ιερέα για Αγιασμό;

2. Τα γενέθλια της Εκκλησίας: Η Πεντηκοστή

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Μαθητές, Άγιο Πνεύμα, γενέθλια μέρα της Εκκλησίας

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τα γεγονότα της Πεντηκοστής μέσα από τη βιβλική διήγηση.
- Τη σημασία της Πεντηκοστής ως πρόσκληση του Θεού προς όλους τους ανθρώπους για ένα νέο ξεκίνημα.
- Την εμφάνιση του Αγίου Πνεύματος ως τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας στη βιβλική αφήγηση.
- Την ορθόδοξη εικονογράφηση των γεγονότων της Πεντηκοστής.

Εσείς παιδιά τι λέτε; Γιατί λέγεται Πεντηκοστή η μέρα των γενεθλίων της Εκκλησίας μας;

Τα γεγονότα της Πεντηκοστής – Η κάθοδος του Αγίου Πνεύματος

Η Πεντηκοστή,
Ιερά Μονή Οσίου
Λουκά Βοιωτίας

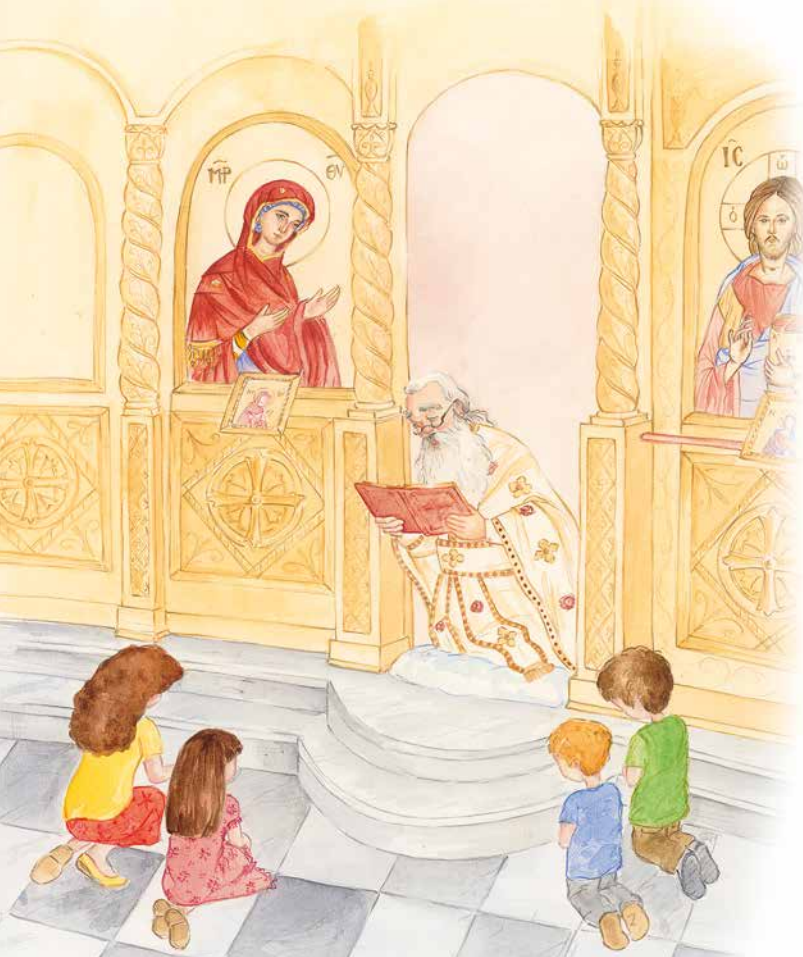
Πενήντα μέρες μετά την Ανάσταση του Κυρίου, οι Μαθητές, βρίσκονταν σε ένα **υπερώο** στα Ιεροσόλυμα. Είχαν συγκεντρωθεί περιμένοντας το Άγιο Πνεύμα, όπως τους είχε υποσχεθεί ο Κύριος. Εκεί βρίσκονταν η Παναχία και κάποιες Μαθήτριες του Χριστού.

Ξαφνικά, ήλθε από τον ουρανό μια βοή σαν φύσημα δυνατού ανέμου και γέμισε όλο το σπίτι, όπου κάθονταν οι Μαθητές. Τότε άρχισαν να μοιράζονται πάνω τους πύρινες φλόγες, σαν γλώσσες φωτιάς. Όλοι πλημμύρισαν από Άγιο Πνεύμα και άρχισαν να μιλάνε σε ξένες γλώσσες. Πλήθος ανθρώπων από διάφορες περιοχές της Αυτοκρατορίας είδαν τότε έκπληκτοι τους Μαθητές να μιλούν στη γλώσσα του καθενός και να τους καταλαβαίνουν.

Ο Πέτρος, εμπνευσμένος από το Άγιο Πνεύμα, μίλησε στο πλήθος που είχε συγκεντρωθεί για τον Χριστό, τον **Μεσσία**. Πρότεινε σε όσους τον άκουγαν να βαπτιστούν για να συγχωρεθούν οι αμαρτίες τους και να ξεκινήσουν μια νέα ζωή. Τους είπε ακόμη ότι υπάρχει πλέον μία γλώσσα, που την καταλαβαίνουν όλοι και είναι η γλώσσα της αγάπης. Εκείνη τη μέρα πίστεψαν και βαπτίστηκαν περίπου 3.000 άνθρωποι. Είναι η μέρα που ιδρύθηκε η Εκκλησία μας.

Ο Απ. Πέτρος μιλά στο πλήθος,
Νικ. Χατζηαντωνίου

Ο Εσπερινός της Γονυκλισίας, Αγγελική Δελεχά, από το βιβλίο «Γιορτάζω - τραγουδώ, παίζω - δημιουργώ 3», εκδ. Αθως

Η Πεντηκοστή είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς τότε έστειλε ο Θεός το Άγιο Πνεύμα, το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας, να μοιράσει στους πιστούς την ευλογία και τα χαρίσματά Του. Το Άγιο Πνεύμα μάς ενώνει στο σώμα της Εκκλησίας με τα Μυστήρια που μας αγιάζουν.

Την ημέρα της Πεντηκοστής το πρωί τελείται και ο Εσπερινός της Γονυκλισίας. Όλοι γονατίζουμε τρεις φορές και ο ιερέας προσεύχεται το Άγιο Πνεύμα να έρθει για όλους και για μας και για όσους είναι ήδη στον Παράδεισο.

Ας ακούσουμε το τροπάριο της Πεντηκοστής.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος: Η εμφάνιση του Αγίου Πνεύματος και ο φωτισμός των μαθητών από το Άγιο Πνεύμα.

Υπερώο: Το ανώτερο δωμάτιο ενός οικοδομήματος.

Μεσσίας: Ο Χριστός, γιατί στάλθηκε από τον Θεό για να σώσει ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Χαρίσματα Αγίου Πνεύματος: Τα άπειρα δώρα που χαρίζονται από το Άγιο Πνεύμα σε όσους βαπτίζονται.

Μυστήρια της Εκκλησίας: Οι ιερές τελετουργίες με τις οποίες μεταδίδεται το Άγιο Πνεύμα στα μέλη της Εκκλησίας και είναι 7: Το Βάπτισμα, το Χρίσμα, η Μετάνοια (Εξομολόγηση), η Θεία Ευχαριστία, ο Γάμος, η Ιεροσύνη και το Ευχέλαιο.

Γονυκλισία: Όταν κάποιος γονατίζει για να δείξει σεβασμό ή για να προσευχηθεί.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να αντιστοιχίσεις την εικόνα με την αντίστοιχη φράση που αναφέρεται στην εμφάνιση του Αγίου Πνεύματος στην Καινή Διαθήκη.

2. Ανακάλυψε τα μυστικά της εικόνας της Πεντηκοστής και κάνε την άσκηση.

3. Εκτύπωσε, ζωγράπισε και κατασκεύασε το βιβλιάρκι με τα γεγονότα του μαθήματος.

4. Ο Πρωτοκορυφαίος Απόστολος Πέτρος μετά την επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος κηρύττει στο συγκεντρωμένο πλήθος. Αφού σχεδιάσουμε το περίγραμμά του σε ένα χαρτόνι το κολλάμε στον ΠΙΝΑΚΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ. Μέσα στο περίγραμμα σημειώνουμε τι είπε στο κήρυγμά του. Έξω από το περίγραμμα σημειώνουμε τι σκεφτόταν και πώς ένιωθε το πλήθος που τον άκουγε.

5. Τώρα θυμήσου όσα είπαμε σήμερα και συζήτησε στην ολομέλεια τα παρακάτω:

- Ποιο γεγονός γιορτάζεται την «γενέθλια ημέρα της Εκκλησίας;»
- Πότε συνέβη;
- Πού συνέβη;

- Ποιοι παρακολούθησαν τα γεγονότα αυτά;
- Πώς αποδέχθηκαν το κήρυγμα;
- Γιατί είναι τόσο σημαντική για εμάς η Πεντηκοστή;

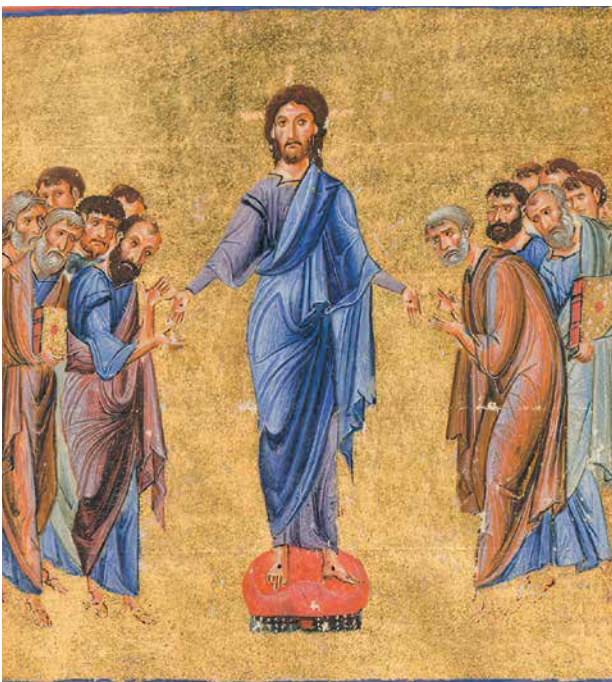
3. Οι Μαθητές του Χριστού μεταφέρουν το μήνυμά Του σε όλο τον κόσμο

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Απόστολοι,
Απόστολος Πέτρος,
οικουμένη

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τα γεγονότα που σχετίζονται με τη μετατροπή των Μαθητών του Χριστού σε **κήρυκες** της οικουμένης.
- Τα γεγονότα από την **ιεραποστολική δράση** του Αποστόλου Πέτρου.

Πηγαίνετε να κηρύξετε το Ευαγγέλιο, Μικρογραφία από Χειρόγραφο, Ι.Μ. Διονυσίου, Άγιον Όρος

Οι Μαθητές του Χριστού γίνονται κήρυκες της οικουμένης

Οι Μαθητές του Χριστού μετά τα γεγονότα της Πεντηκοστής και της επιφοίτησης τους από το Άγιο Πνεύμα, είχαν πλέον την ευλογία του Ιησού και τη χάρη του Αγίου Πνεύματος. Έτσι μπορούσαν να κηρύττουν, να θεραπεύουν αρρώστους, να θαυματοουργούν, να μιλούν ξένες γλώσσες, να προφητεύουν, ακόμα και να ανασταίνουν νεκρούς, όπως ο Χριστός. Ονομάστηκαν Απόστολοι, γιατί πραγματοποίησαν την αποστολή, που τους ανέθεσε ο ίδιος ο Κύριος, να διαδώσουν το κήρυγμά Του σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο και να γίνουν μάρτυρες της πίστης.

Το κήρυγμα των Μαθητών και Αποστόλων σε όλα τα Έθνη

Πολλοί από τους Αποστόλους κήρυξαν στην Ιουδαία, ενώ άλλοι στην Ινδία, στη **Μεσοποταμία**, στην Αφρική, στη Μικρά Ασία, στην Ιταλία και αλλού. Στη Ρώμη θανατώθηκε μαρτυρικά ο Απόστολος Πέτρος, ενώ ο αδελφός του Ανδρέας ο **«Πρωτόκλητος»** στην Πάτρα. Ο Ιωάννης, ο **Ευαγγελιστής** και Θεολόγος, εξορίστηκε στην Πάτμο και πέθανε στην Έφεσο.

Η θαυμαστή αλιεία, Μικρογραφία από Χειρόγραφο, Ι.Μ. Διονυσίου Άγιον Όρος

Όλοι οι Απόστολοι πέρασαν πολλές δυσκολίες και αρκετοί έδωσαν τη ζωή τους, μαρτυρώντας όσα είδαν και έζησαν κοντά στον Κύριο.

«Ακολουθήστε με και θα σας κάνω ψαράδες ανθρώπων ψυχών» είπε ο Κύριος στους Αποστόλους.

Ο Χριστός είπε στους Μαθητές
ότι θα γίνουν ψαράδες ανθρώπων
και έτσι έγινε!

Σαν να κολυμπάμε στη θάλασσα
της ζωής και να μας σώζουν
τα δίχτυα της πίστης!
Πώς καταλαβαίνετε, παιδιά,
αυτή την φράση;

Ανακαλύψτε περισσότερες πληροφορίες για
μερικούς από τους Μαθητές του Χριστού και
πώς κήρυξαν το Ευαγγέλιο σε όλο τον κόσμο.

Ο Απόστολος Πέτρος,
Ι.Μ. Διονυσίου,
Αγιον Όρος

Ο Απόστολος Πέτρος και το κήρυγμά του

Ο Απόστολος Πέτρος ήταν ένας από τους πιο σημαντικούς μαθητές του Ιησού. Παρόλο που αρνήθηκε τρεις φορές ότι ήταν μαθητής Του όταν συνέλαβαν τον Χριστό, μετάνιωσε και έκλαψε πολύ. Πίστευε ότι ο Ιησούς δεν θα τον συγχωρούσε ποτέ για την πράξη του αυτή. Όμως, ο Αναστημένος Ιησούς, όταν εμφανίστηκε στους μαθητές Του, δέχτηκε τη μετάνοια του Πέτρου και του έδωσε μια ξεχωριστή αποστολή: να είναι φύλακας της Βασιλείας των Ουρανών.

Από τότε ο Απόστολος Πέτρος αφιέρωσε τη ζωή του στο να κηρύττει το Ευαγγέλιο. Έκανε πολλά θαύματα, όπως να θεραπεύει αρρώστους, ακόμα και να ανασταίνει νεκρούς, όπως την Αγία Ταβιθά. Δεν μίλησε μόνο στους Ιουδαίους για τον Χριστό αλλά και σε άλλους λαούς, όπως στον Ρωμαίο εκατόνταρχο Κορνήλιο και

Η ανάσταση της Αγίας Ταβιθά,
Νικ. Χατζηγιάννου

την οικογένειά του, δείχνοντας ότι το μήνυμα του Χριστού απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους.

Έφτασε μέχρι τη Ρώμη, όπου συνέχισε να κηρύττει και πέθανε μαρτυρικά, την εποχή του αυτοκράτορα Νέρωνα. Έχουν σωθεί δύο επιστολές του με συμβουλές στους πρώτους Χριστιανούς, που ζούσαν σε περιοχές της Μικράς Ασίας. Μαζί με τον Απόστολο Παύλο, είναι οι πρωτοκορυφαίοι Απόστολοι και η Εκκλησία μας τους τιμά στις 29 Ιουνίου.

Ο Απόστολος Παύλος,
Θεοφάνης Κρης, Ι. Μ.
Σταυρονικήτα Αγίου Όρους

Δες και άκουσε όλα τα θαυμαστά γεγονότα της ζωής του στο παρακάτω βίντεο:

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Πρωτόκλητος: Ονομάζεται ο Απόστολος Ανδρέας, αδερφός του Αποστόλου Πέτρου, γιατί ήταν ο πρώτος που κάλεσε ο Χριστός να γίνει Μαθητής Του.

Ευαγγελιστής: Αυτός που φέρνει το χαρμόσυνο μήνυμα του ερχομού του Χριστού στη γη. Ευαγγελιστές ονομάστηκαν οι τέσσερις Απόστολοι που έγραψαν για τη ζωή και τη διδασκαλία Του, τα Ευαγγέλια.

Κήρυκες: Όσοι διδάσκουν τον λόγο του Θεού, και καθοδηγούν τους ανθρώπους στην πίστη και τη μετάνοια.

Ιεραποστολική δράση: Η δράση που έχει έργο τη διάδοση της χριστιανικής πίστης.

Μεσοποταμία: Η αρχαία περιοχή, στη Μέση Ανατολή, ανάμεσα στους ποταμούς Τίγρη και Ευφράτη, όπου κατοίκησαν αρχαίοι λαοί, όπως οι Βαβυλώνιοι, Πέρσες κ.ά. Σήμερα το μεγαλύτερο μέρος της ανήκει στο Ιράν και στο Ιράκ.

Νέρωνας: Ο Ρωμαίος Αυτοκράτορας που εξαπέλυσε Διωγμό κατά των Χριστιανών, το 64 μ.Χ., κατηγορώντας τους ότι έβαλαν φωτιά στη Ρώμη, ενώ την είχε βάσει ο ίδιος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να απαντήσεις στις ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.

A) Ποιος Απόστολος ονομάζεται και «Πρωτόκλητος»;

- α) Πέτρος
- β) Ιωάννης
- γ) Ανδρέας
- δ) Φίλιππος

Γ) Η μαθήτρια του Χριστού που ανέστησε ο Απόστολος Πέτρος ονομαζόταν:

- α) Ραχήλ
- β) Βερονίκη
- γ) Μαρία
- δ) Ταβιθά

B) Σε ποια περιοχή δίδαξε τον Χριστιανισμό ο Απόστολος και Ευαγγελιστής Ιωάννης;

- α) Ρώμη
- β) Έφεσο
- γ) Βυζάντιο
- δ) Αίγυπτο

Δ) Με ποιον Απόστολο ο Άγιος Πέτρος συνορτάζει και θεωρούνται Πρωτοκορυφαίοι Απόστολοι;

- α) Θωμάς
- β) Παύλος
- γ) Μαθθίας
- δ) Ματθαίος

2. Να απαντήσεις, σύμφωνα με όσα έμαθες, στην παρακάτω ερώτηση: Γιατί το Ιεραποστολικό έργο των Αποστόλων θεωρείται σημαντικό για όλη τη Χριστιανοσύνη;

3. Παρατήρησε την εικόνα και εντόπισε τα ονόματα των Μαθητών του Χριστού.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Η ζωή των πρώτων Χριστιανών

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Μαθαίνουμε για:

- Την καθημερινή ζωή των πρώτων Χριστιανών.
- Ποια χαρακτηριστικά της ζωής τους αποτελούν παράδειγμα και σήμερα για μας.

Χριστιανοί, Κατακόμβες, Αγάπες, Θεία Ευχαριστία

Ποιοι ήταν οι πρώτοι Χριστιανοί;

Ήταν μία κοινότητα ανθρώπων, που αποτελούνταν από όσους βαφτίστηκαν στο όνομά του Χριστού.

Το όνομα «Χριστιανός» πρωτοακούστηκε στην Αντιόχεια της Συρίας. Χριστιανοί ζούσαν σε όλη την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, αλλά και στην Ινδία. Όλοι μαζί αποτελούσαν την Εκκλησία του Χριστού.

Σήμερα πού βρίσκονται Χριστιανοί; Σε όλη την οικουμένη...

Πώς ζούσαν οι Πρώτοι Χριστιανοί

Οι πρώτοι Χριστιανοί ζούσαν σαν μία μεγάλη οικογένεια. Μοιράζονταν ό, τι είχαν, έδειχναν αλληλεγγύη ο ένας στον άλλο και βοηθούσαν τους φτωχούς, τους ασθενείς και τους αδύναμους. Αγαπούσαν τον **πλησίον**, δηλαδή κάθε άνθρωπο που είχε ανάγκη, με κάθε τρόπο, ακολουθώντας τη διδασκαλία του Χριστού.

Συναντιούνταν σε μικρές ομάδες για να τελέσουν το Μυστήριο της **Θείας Ευχαριστίας**. Επειδή δεν είχαν δικούς τους χώρους λατρείας, συγκεντρώνονταν σε σπί-

Η ζωή των πρώτων Χριστιανών, Νικ. Χατζηιωάννου

τια ή σε υπόγειους τάφους, τις κατακόμβες. Έτρωγαν όλοι μαζί σε κοινά γεύματα, που ονομάζονταν «**Αγάπες**», επειδή ήταν αγαπημένοι μεταξύ τους και ενωμένοι με τον Χριστό, αφού όλοι κοινωνούσαν.

Για πολλά χρόνια, η πίστη τους θεωρούνταν παράνομη και καταδιώκονταν. Αυτό, όμως, δεν τους εμπόδιζε να συγκεντρώνονται, να προσεύχονται, να μετέχουν στα ιερά Μυστήρια και να μαθαίνουν για τη ζωή του Χριστού από τους Αποστόλους και τους Κήρυκες του Ευαγγελίου.

Το ψάρι λέγεται ΙΧΘΥΣ στα αρχαία Ελληνικά. Ήταν μυστικό σύμβολο των Πρώτων Χριστιανών και σημαίνει:

Ιησούς Χριστός Θεού Υιός Σωτήρ.

ΙΧΘΥΣ

Το παράδειγμα των Πρώτων Χριστιανών για τη ζωή μας

Οι Χριστιανοί αντιμετώπιζαν δυσκολίες και διωγμούς, αλλά παρέμεναν σταθεροί στην πίστη τους. Ο Θεός τους έδινε δύναμη και, παρά τα βασανιστήρια στα οποία τους υπέβαλαν για να προσκυνήσουν τα **είδωλα**, δεν αλλαξοπιστούσαν θυσιάζοντας και τη ζωή τους για τον Χριστό.

Η ζωή των πρώτων Χριστιανών μας διδάσκει να φροντίζουμε τους άλλους, να έχουμε αγάπη στην καθημερινή μας ζωή και να είμαστε ενωμένοι, ακόμα κι

αν έρθουν δυσκολίες. Επίσης, να μην φοβόμαστε, να εκφράζουμε την πίστη μας φανερά και να λατρεύουμε με αφοσίωση τον Θεό.

Κοιτάξτε μας! Σαν τις Αγάπες των πρώτων Χριστιανών είμαστε κι εμείς. Μοιραζόμαστε τα πάντα!

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Θεία Ευχαριστία: Το Μυστήριο που παρέδωσε ο Χριστός στους Μαθητές Του και αυτοί σε εμάς, όπου μεταλαμβάνουμε το Τίμιο Σώμα και το Τίμιο Αίμα Του, με τη μορφή Άρτου (ψωμιού) και Οίνου (κρασιού).

Σωτήρ: Ο Θεάνθρωπος Χριστός που σώζει τους ανθρώπους.

Πλησίον: Έτσι ονομάζει ο Ιησούς κάθε άνθρωπο που βρίσκεται σε ανάγκη και εμείς πρέπει να τον βοηθήσουμε.

Είδωλα: Αγάλματα μιας ψεύτικης θεότητας και η λατρεία τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Στο παρακάτω κρυπτόλεξο ανακάλυψε τις λέξεις που αναφέρονται στην Πρωτοχριστιανική Εκκλησία:

Κ	Α	Τ	Α	Κ	Ο	Μ	Β	Ε	Σ	Δ	Ε	Γ	Θ	Ρ	Ζ
Γ	Ρ	Ε	Θ	Γ	Β	Ο	Λ	Γ	Κ	Ι	Ξ	Β	Ε	Μ	Α
Ξ	Α	Γ	Α	Π	Ε	Σ	Ο	Ζ	Β	Ω	Β	Ρ	Ι	Ζ	Ε
Μ	Β	Κ	Μ	Λ	Κ	Ν	Ο	Π	Δ	Γ	Λ	Λ	Α	Ξ	Ρ
Π	Θ	Ξ	Γ	Ι	Κ	Λ	Ο	Ι	Ζ	Μ	Π	Β	Κ	Β	Β
Γ	Ο	Ν	Ο	Θ	Λ	Ν	Μ	Τ	Α	Ο	Β	Γ	Ο	Ρ	Θ
Ν	Λ	Ε	Ρ	Ρ	Η	Η	Π	Α	Η	Ι	Ε	Ι	Ι	Π	Π
Λ	Η	Π	Ζ	Ζ	Σ	Ο	Ι	Ο	Κ	Τ	Λ	Γ	Ν	Λ	Ο
Ν	Β	Α	Θ	Π	Ι	Η	Δ	Γ	Η	Μ	Α	Ρ	Ω	Η	Γ
Ζ	Ξ	Μ	Ρ	Α	Α	Λ	Α	Γ	Ε	Β	Μ	Ο	Ν	Π	Ο
Ρ	Η	Ι	Μ	Ε	Ι	Ι	Ι	Λ	Μ	Ι	Ρ	Ε	Ι	Γ	Ξ
Δ	Ε	Λ	Δ	Ε	Κ	Ο	Ι	Ν	Ο	Τ	Η	Τ	Α	Κ	Ι

2. Γράψτε σε ποια στήλη ταιριάζουν οι παρακάτω προτάσεις και έπειτα συζητήστε πώς μπορούμε να ζήσουμε όπως οι πρώτοι Χριστιανοί.

Μοιραζόμαστε το κολατσιό στο διάλειμμα με ένα παιδί που δεν έχει φέρει. ➤
 Λέμε χαμογελαστά «καλημέρα» σε όλα τα παιδιά. ➤ Δεν προσβάλλουμε με κανένα τρόπο τους γύρω μας. ➤ Φερόμαστε με τον τρόπο που θα θέλαμε να μας φέρονται. ➤ Δεν αφήνουμε κανέναν να πάρει τους μαρκαδόρους μας. ➤ Φερόμαστε άσχημα. ➤ Δεν δείχνουμε σεβασμό. ➤ Συμμετέχουμε στη Θεία Λειτουργία την Κυριακή.

Πράξεις που ενώνουν:	Πράξεις που πληγώνουν:

3. Δείτε πόσα πράγματα θυμάστε από το μάθημα συμπληρώνοντας τα κενά αυτής της άσκησης!

4. Συζητήστε ανά ομάδες τι είναι αυτό που σας έκανε περισσότερη εντύπωση από τη ζωή των πρώτων Χριστιανών.

5. Οι εμπειρίες συνάντησης με τον Χριστό καταγράφονται σε κείμενα: Η συγραφή των Ευαγγελίων

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Ευαγγελιστές,
Ζωή του Χριστού,
τέσσερα Ευαγγέλια

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τα «Ευαγγέλια», ως βιβλία της Αγίας Γραφής, τα οποία καταγράφουν τις εμπειρίες της συνάντησης των ανθρώπων με τον Χριστό.
- Το νόημα της λέξης «Ευαγγέλιο» ως χαρμόσυνη είδηση.

Χριστιανοί υπάρχουν σε όλο τον κόσμο, από την Αλάσκα ως την Αφρική και από την Κίνα ως τη Χιλή.

Και πώς έμαθαν για τον Χριστό σε όλο τον κόσμο χωρίς διαδίκτυο;

Με τη Χάρη του Αγίου Πνεύματος για τον Χριστό κήρυξαν παντού οι πρώτοι Απόστολοι. Για να παραμείνουν αιώνια τα λόγια του Θεού έγραψαν τα Ευαγγέλια και τις Επιστολές.

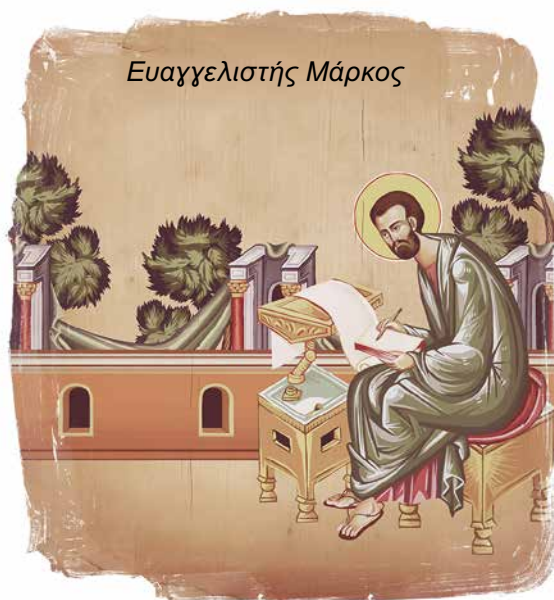
Και σήμερα υπάρχουν ιεραπόστολοι που διδάσκουν τα Ευαγγέλια. Έχω γνωρίσει από κοντά κάποιους.

Ευ-αγγέλια, δηλαδή σημαίνει «τα καλά νέα».

Ακριβώς! Ξέρετε πόσα είναι τα Ευαγγέλια;

Η συγγραφή των Ευαγγελίων απαραίτητη για τους Χριστιανούς

Ο Χριστιανισμός επεκτάθηκε σε όλα τα μέρη του κόσμου με το κήρυγμα των Αποστόλων και έτσι δημιουργήθηκαν οι πρώτες χριστιανικές **Εκκλησίες**, που ήταν κοινότητες πιστών. Υπήρξε ανάγκη να γραφτούν σε βιβλία η διδασκαλία και τα γεγονότα της ζωής και της δράσης του Ιησού, που μέχρι τότε διδάσκονταν προφορικά. Αυτό έπρεπε να γίνει επειδή οι Χριστιανοί γίνονταν όλο και περισσότεροι.

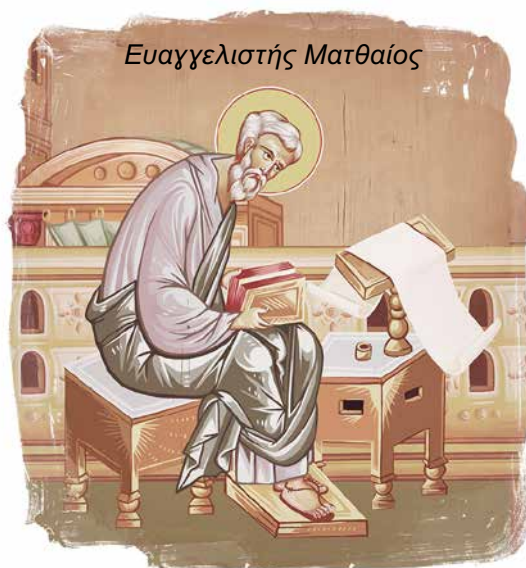

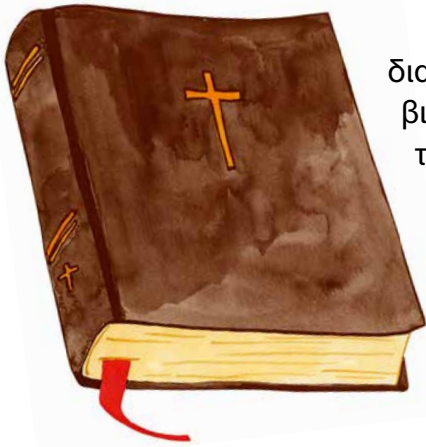
Οι τέσσερις συγγραφείς Ευαγγελιστές

Σύμφωνα με την παράδοση της Εκκλησίας, τα γεγονότα της ζωής, της διδασκαλίας και της δράσης του Χριστού έγραψαν τέσσερις συγγραφείς. Οι δυο ανήκαν στους Δώδεκα Μαθητές, ο Ματθαίος και ο Ιωάννης, οι οποίοι είδαν και βίωσαν τα γεγονότα και οι άλλοι δύο υπήρξαν βοηθοί των Δώδεκα Μαθητών, ο Λουκάς και ο Μάρκος, που τα άκουσαν και τα έμαθαν από αυτούς.

«Ευαγγέλιο» είναι το χαρμόσυνο μήνυμα της έλευσης του Χριστού

Τα τέσσερα βιβλία ονομάστηκαν «Ευαγγέλια», που σημαίνει αναγγελία της χαρμόσυνης είδησης και αναφέρονται στον ερχομό του Ιησού, που πήρε ανθρώπινη μορφή και ήρθε στη γη για να σώσει τους ανθρώπους από την αμαρτία. Το ένα συμπληρώνει το άλλο και μιλούν για τη ζωή και τη δράση του Χριστού, για τη Γέννηση, τα θαύματα, το κήρυγμά Του, τη Σταύρωση, την Ανάσταση και την Ανάληψη. Είναι γραμμένα και τα τέσσερα στα Αρχαία Ελληνικά της εποχής των

διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Περιέχονται στα βιβλία της **Καινής Διαθήκης**, τα οποία, μαζί με τα βιβλία της **Παλαιάς Διαθήκης**, αποτελούν την **Αγία Γραφή**.

Στην Εκκλησία ακούμε αυτά τα κείμενα σε κάθε ακολουθία και θυμόμαστε τον Χριστό να διδάσκει τους ανθρώπους.

Οι τέσσερις Ευαγγελιστές, ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο περιέγραψαν τον Χριστό στα Ευαγγέλιά τους, έχουν και ένα σύμβολο ο καθένας. Ο Ευαγγελιστής Ματθαίος έχει τον Άγγελο, ο Ευαγγελιστής Μάρκος το λιοντάρι, ο Ευαγγελιστής Λουκάς το βόδι και ο Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος τον αετό.

Ο Ματθαίος, ο Ιωάννης, ο Μάρκος και ο Λουκάς μετά τη γνωριμία τους με τον Χριστό μεταμορφώθηκαν. Δες εδώ πώς άλλαξε αυτούς τους ανθρώπους η συνάντησή τους με τον Χριστό και τους μετέτρεψε σε Ευαγγελιστές.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Πρώτες χριστιανικές Εκκλησίες: Οι Εκκλησίες με τις πρώτες χριστιανικές κοινότητες, που δημιουργήθηκαν μετά το κήρυγμα των Αποστόλων.

Παλαιά Διαθήκη: Τα 49 βιβλία που αναφέρονται στα γεγονότα από τη Δημιουργία του κόσμου μέχρι τη Γέννηση του Χριστού.

Καινή Διαθήκη: Τα 27 βιβλία που αναφέρονται στον ερχομό και τη δράση του Ιησού Χριστού στη γη ως τη συντέλεια του κόσμου.

Αγία Γραφή: Η Παλαιά Διαθήκη και η Καινή Διαθήκη μαζί.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Σκέψου και σημείωσε το σωστό και το λάθος.

A) Ο Ευαγγελιστής Μάρκος ήταν ένας από τους 12 μαθητές του Χριστού.

ΣΩΣΤΟ ή **ΛΑΘΟΣ**

B) Το Ευαγγέλιο του Ιωάννη είναι γραμμένο από τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο.

ΣΩΣΤΟ ή **ΛΑΘΟΣ**

Γ) Τα σύμβολα των τεσσάρων Ευαγγελιστών είναι το λιοντάρι, το βόδι, ο αετός και ο άγγελος.

ΣΩΣΤΟ ή **ΛΑΘΟΣ**

Δ) Οι τέσσερις Ευαγγελιστές είναι ο Μάρκος, ο Ματθαίος, ο Λουκάς και ο Ιωάννης.

ΣΩΣΤΟ ή **ΛΑΘΟΣ**

2. Να αντιστοιχίσεις τον Ευαγγελιστή με το σύμβολό του:

Ευαγγελιστής Ιωάννης

Άγγελος

Ευαγγελιστής Μάρκος

Αετός

Ευαγγελιστής Ματθαίος

Βόδι

Ευαγγελιστής Λουκάς

Λιοντάρι

3. Ξέρεις γιατί στην Εκκλησία οι Ευαγγελιστές αιογραφούνται κάτω από τον Χριστό Παντοκράτορα, σαν να οδηγούν σε Αυτόν;

4. Γίνομαι δημοσιογράφος και γράφω ένα κείμενο για κάθε Ευαγγελιστή. Το δημοσιεύω στην εφημερίδα του σχολείου.

Ματθαίος

Μάρκος

Λουκάς

Ιωάννης

6. Η Εκκλησία εξαπλώνεται με το έργο του Αποστόλου Παύλου

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Απόστολος των Εθνών, περιοδείες, επιστολές, Ρώμη

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τις σημαντικές πτυχές από τον βίο του Αποστόλου Παύλου
- Την Εκκλησία των Φιλιππων, την πρώτη Χριστιανική κοινότητα στην Ευρώπη
- Τις Εκκλησίες που ίδρυσε ο Απόστολος Παύλος (μέσα από τον χάρτη)

Στην πορεία προς τη Δαμασκό,
Ιερά Μονή Παναγίας Κύκκου,
Κύπρος

Παύλος, ο διώκτης που έγινε Απόστολος

Ο Απόστολος Παύλος δεν ήταν ένας από τους Δώδεκα Μαθητές του Χριστού. Ήταν όμως εκείνος που βοήθησε αποφασιστικά στην εξάπλωση του Χριστιανισμού στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία που περιλάμβανε τότε πολλούς λαούς. Για τον λόγο αυτό ονομάστηκε «Απόστολος των Εθνών» και «Πρωτοκορυφαίος», μαζί με τον Απόστολο Πέτρο.

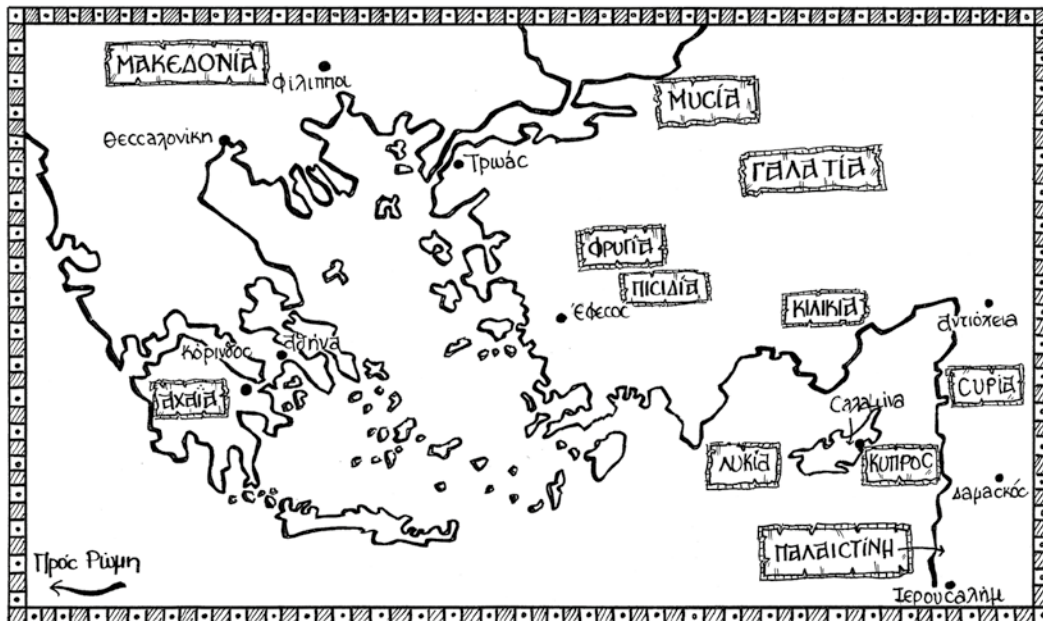
Ας παρακολουθήσουμε
την ιστορία του εδώ:

Οι περιοδείες και το έργο του Αποστόλου Παύλου

Ο Απόστολος Παύλος, μετά από τη θαυμαστή του μεταστροφή, έγινε ένας φλογερός Απόστολος. Ζούσε για να κηρύττει το Ευαγγέλιο. Γι' αυτό τον σκοπό έκανε τρεις Περιοδείες, δηλαδή τρία πολύ μεγάλα σε διάρκεια και αποστάσεις ταξίδια σε ολόκληρη την Μεσόγειο. Ταξίδεψε στη Μικρά Ασία, στη Συρία, στην Κύπρο, στην Ελλάδα και στην Ρώμη.

Δείτε στον χάρτη μερικές από τις κυριότερες περιοχές στις οποίες κήρυξε και ίδρυσε Εκκλησίες.

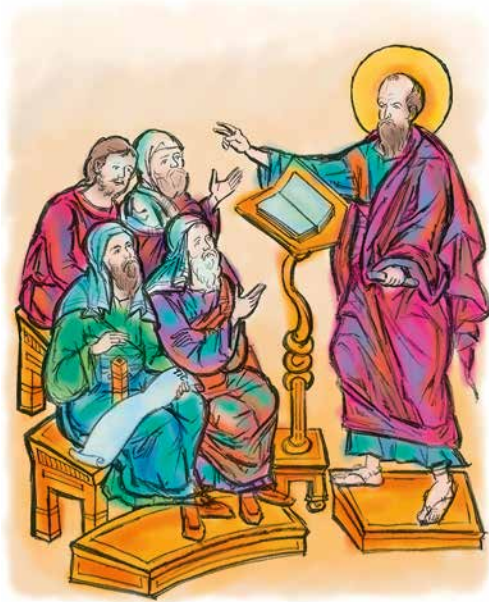
Κάποιες από τις περιοχές όπου κήρυξε και ίδρυσε Εκκλησίες ο Απόστολος Παύλος

Όπου πήγαινε, κήρυττε, θέραπυε, βάπτιζε Χριστιανούς στο όνομα του Ιησού και ίδρυε Εκκλησίες. Δεν έκανε διακρίσεις ανάμεσα σε Ιουδαίους και Ειδωλολάτρεις, αλλά σε όλους μιλούσε με θέρμη και τους έφερνε το χαρμόσυνο μήνυμα της σωτηρίας.

Εργαζόταν χειρωνακτικά, αλλά και πνευματικά, διαρκώς, για τη διάδοση του λόγου του Θεού. Φυλακίστηκε και κακοπάθησε πάρα πολλές φορές, αλλά ποτέ δεν δέλιασε, ούτε υποχώρησε στο έργο του.

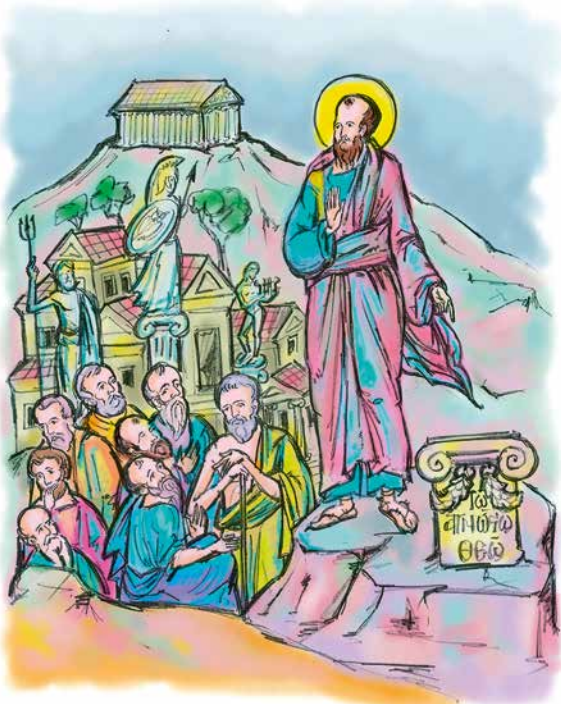
Ο Απόστολος Παύλος ιδρυτής της Εκκλησίας της Ελλάδας

Ο Απόστολος Παύλος είναι ο ιδρυτής της Εκκλησίας της Ελλάδας. Ήρθε στη Μακεδονία, στην πόλη των Φιλιππων και εκεί συνάντησε τη Λυδία, που πίστεψε με θέρμη στον Αναστημένο Χριστό και βαπτίστηκε μαζί με όλη την οικογένειά της. Είναι η πρώτη Ευρωπαϊά και Ελληνίδα Χριστιανή γυναίκα και τιμάται ως Ισαπόστολος στις 20 Μαΐου.

Ο Απ. Παύλος στην Κόρινθο,
Νικ. Χατζηγιάννου

Ο Απόστολος Παύλος κηρύττει σε όλη την Ελλάδα

Ο Απ. Παύλος στην Αθήνα,
Νικ. Χατζηγιάννου

Ο Παύλος συνέχισε την περιοδεία του στη Θεσσαλονίκη, στη Βέροια, στην Αθήνα, στην Κόρινθο και την Κρήτη. Στην Αθήνα, που ήταν κέντρο της ειδωλολατρίας, βρήκε την ευκαιρία να αναφερθεί στον βωμό, που είχαν αφιερώσει οι κάτοικοι στον «Άγνωστο Θεό» και να τους μιλήσει για την ύπαρξη τού Ενός και Μόνου Αληθινού Θεού. Αρκετοί πίστεψαν, ανάμεσά τους και ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, που είναι σήμερα ο **Πολιούχος** Άγιος των Αθηνών. Στην Κόρινθο, που ήταν μεγάλη εμπορική πόλη της εποχής, γνώρισε ένα ζευγάρι, τον Ακύλα και την Πρίσκιλλα. Συνεργάστηκαν για τη διάδοση του Χριστιανισμού στην πόλη και για την ίδρυση της τοπικής Εκκλησίας.

Ο μαρτυρικός του θάνατος

Ο Απόστολος Παύλος βρέθηκε στη Ρώμη δυο φορές. Τη δεύτερη φορά, τον συνέλαβαν και τον φυλάκισαν για δύο χρόνια και, γύρω στο 64 μ.Χ., πέθανε μαρτυρικά όταν Αυτοκράτορας ήταν ο Νέρωνας. Η Εκκλησία τιμά τον Παύλο μαζί με τον Πέτρο, ως «πρωτοκορυφαίους» Αποστόλους στις 29 Ιουνίου, επειδή συνέβαλαν αποφασιστικά στη διάδοση του Χριστιανισμού.

Το μαρτύριο του Απ. Παύλου, Ιερά Μονή Παναχίας Κύκκου, Κύπρος

Οι Επιστολές του Αποστόλου Παύλου

Ο Απόστολος Παύλος έγραψε πάρα πολλές Επιστολές προς τις Εκκλησίες τις οποίες ίδρυσε. Με αυτές απαντούσε σε ερωτήσεις πιστών και τους έδινε θάρρος, ώστε να μην απογοητεύονται από τις δυσκολίες και τους διωγμούς. Από τις Επιστολές που έγραψε διασώθηκαν 14 και τις βρίσκουμε στην Καινή Διαθήκη.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Πολιούχος: Ο Άγιος προστάτης μιας πόλης ή μιας περιοχής.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ

Π

Α

Υ

Λ

Ο

Σ

Έτσι ονομάζονται τα ταξίδια του Αποστόλου Παύλου για να κηρύξει το Ευαγγέλιο.

Εκεί υπήρχε ο βωμός με την επιγραφή «Στον άγνωστο Θεό».

Έτσι λεγόταν ο Παύλος πριν βαπτιστεί.

Το όνομα της πρώτης Ελληνίδας και Ευρωπαϊας Χριστιανής.

Στη Ρώμη ο Παύλος βρήκε μαρτυρικό ... (αντιστ.)

Είναι ο Χριστός για τους ανθρώπους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

2. **Αξιολόγηση:** Βάλε στη σειρά τις εικόνες από την ζωή του Αποστόλου Παύλου

Το μαρτύριό του

Η πορεία προς τη Δαμασκό

Η ανάσταση της Αγ. Ταβιθά

Η άφιξη στην Ελλάδα

Το κήρυγμα στην Κόρινθο

Η δίκη του

3. Παρατηρήστε τον χάρτη με τις Περιοδείες του Αποστόλου Παύλου. Στη συνέχεια βρείτε στο διαδίκτυο πληροφορίες για κάθε περιοχή. Σημειώστε τις σε καρτέλες και κολλήστε τις σε ένα μεγάλο χαρτόνι.

4. Είσαι ένας από τους στρατιώτες που συνοδεύεις τον Παύλο στη Δαμασκό. Γράψε στο ημερολόγιό σου τα γεγονότα που είδες να συμβαίνουν μπροστά σου.

5. Δείτε πόσα θυμάστε από το μάθημα

7. Η τόλμη και η πίστη των Χριστιανών μπροστά στα εμπόδια και τις δυσκολίες

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Ειδωλολατρία,
Διωγοί,
Μάρτυρες

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τους λόγους για τους οποίους το Ρωμαϊκό Κράτος οργάνωσε Διωγμούς κατά των Χριστιανών.
- Τα σημαντικά γεγονότα από τον βίο ορισμένων Αγίων Μαρτύρων της Εκκλησίας.

Άγιοι Μάρτυρες στα χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Οι Άγιοι Μάρτυρες των πρώτων χριστιανικών χρόνων ζούσαν σε μια πανίσχυρη Αυτοκρατορία, την Ρωμαϊκή, στην οποία επικρατούσε η λατρεία των **ειδώλων**. Μεγάλοι και μικρά παιδιά, γυναίκες και άνδρες κάθε ηλικίας, δεν δίσταζαν να δώσουν και την ίδια τη ζωή τους, για την αγάπη του Χριστού και του πλησίον.

Αγία Αικατερίνη η Πάνσοφος

Με θάρρος ομολογούσαν την πίστη στον μοναδικό Θεό, όπως η Αγία Αικατερίνη, μια νέα, όμορφη και μορφωμένη κοπέλα από την Αλεξάνδρεια. Εκείνη αντιμετώπισε, με θάρρος, όλους τους σοφούς της Αλεξάνδρειας και με τη βοήθεια και τη φώτιση του Θεού, τους αποστόμωσε και απέδειξε ότι η λατρεία των ειδώλων ήταν πλάνη. Μάλιστα, κάποιοι από τους σοφούς εκείνους έγιναν Χριστιαν-

Η Αγ. Αικατερίνη, Παρασκ. Χατζηθανάση, από το βιβλίο «Δι' ευχών των Αγίων», εκδ. Άθως

νοί. Αυτό έγινε η αφορμή να την θανατώσουν. Το Άγιο Λείψανό της σώζεται στο Μοναστήρι, που έχει το όνομά της. Αυτό βρίσκεται στη χερσόνησο του Σινά, στην Αίγυπτο και η μνήμη της τιμάται στις 25 Νοεμβρίου.

Για ποιον λόγο γίνονταν οι Διωγμοί;

Όταν άρχισε να εξαπλώνεται ο Χριστιανισμός στο Ρωμαϊκό Κράτος, αυξάνονταν και οι πιστοί του. Έτσι, πολλοί ξεσήκωναν τον όχλο εναντίον των Χριστιανών, γιατί είχαν οικονομικά συμφέροντα. Αυτοί ήταν Ιερείς των Ειδώλων, άνθρωποι που σχετίζονταν με θυσίες ζώων και κατασκευαστές πολύτιμων Ειδώλων.

Ο Χριστιανισμός κήρυττε τη δικαιοσύνη και την ισότητα όλων των ανθρώπων, ανδρών και γυναικών, πλουσίων και δούλων και αυτό θεωρήθηκε επικίνδυνο και για το κράτος.

Οι Χριστιανοί αρνούσαν να προσκυνήσουν τον Ρωμαίο Αυτοκράτορα ως θεό.

Επίσης η συμμετοχή τους στη ζωή της Εκκλησίας και στα Μυστήρια και η κριτική τους για τις άλλες θρησκείες, έκανε αρκετούς να τους συκοφαντούν ότι συνωμοτούν εναντίον της Αυτοκρατορίας.

Έτσι, για τρεις αιώνες, οι Χριστιανοί υπέμειναν πολλούς Διωγμούς και αμέτρητοι έγιναν Μάρτυρες.

Οι Χριστιανοί που μαρτύρησαν στους Διωγμούς είχαν απόλυτη εμπιστοσύνη στον Χριστό, μεγάλο **θάρρος** και δεν φοβούνταν να **μιλήσουν για την πίστη τους δημόσια**, μπροστά σε όλους. Μπροστά στους διώκτες τους, φωτισμένοι από το Άγιο Πνεύμα, έδιναν ομολογία πίστης και ντρόπιαζαν εκείνους που τους κατηγορούσαν. Το θάρρος τους έκανε και άλλους ανθρώπους να πιστεύουν, όπως έγινε με τον Άγιο Δημήτριο και τον Άγιο Νέστορα.

Ο Άγιος Δημήτριος από το βιβλίο
«Δι' Ευχών των Αγίων-Τόμος Α΄»,
Εκδ. Άθως

Ο Άγιος Δημήτριος γεννήθηκε και έζησε στη Θεσσαλονίκη τα χρόνια του Αυτοκράτορα Διοκλητιανού (284-305 μ.Χ.). Καταγόταν από ευσεβή οικογένεια και έγινε ανώτατος αξιωματικός του Ρωμαϊκού στρατού. Ήταν άνθρωπος με πολλές αρετές και χάρη, ενώ τον ακολούθησαν, στη διδασκαλία του Ιησού, πολλοί ειδωλολάτρες. Όταν ξεκίνησε Διωγμός κατά των Χριστιανών, ο Δημήτριος φυλακίστηκε. Εκεί τον επισκέφτηκε ο αγαπημένος του μαθητής Νέστορας και του ανέφερε, λυπημένος, κάτι πολύ δυσάρεστο. Στο στάδιο της πόλης γίνονταν μεγάλοι αγώνες και ένας γιγαντόσωμος Ειδωλολάτρης αθλητής, ο Λυαίος, προκαλούσε τους Χριστιανούς, λέγοντας ότι είναι ανίκητος εξαιτίας της θρησκείας του. Ο μικρόσωμος Νέστορας, ζήτησε την ευλογία του Αγίου για να αγωνιστεί εναντίον του. Εκείνος προσευχήθηκε θερμά στον Θεό, τον ευλόγησε και έτσι ο

Ο Άγιος Νέστορας από το βιβλίο «Μ' ένα κοντάρι στα ουράνια», Εκδ. Άθως

Νέστορας κατατρόπωσε τον Λυαίο. Ο Χριστιανισμός είχε νικήσει την Ειδωλατρία! Αμέσως οι Ρωμαίοι θανάτωσαν τον Νέστορα και έστειλαν στρατιώτες στη φυλακή, όπου εκτέλεσαν και τον Άγιο Δημήτριο, επειδή τον είχε ενθαρρύνει. Οι Χριστιανοί έθαψαν με σεβασμό το σώμα του Αγίου Δημητρίου και από τον Τάφο του ανέβλυζε Μύρο, γι' αυτό ονομάστηκε Μυροβλήτης. Πάνω στον Τάφο του, στη Θεσσαλονίκη, έχει χτιστεί από παλιά λαμπρός Ναός, όπου βρίσκεται η **λάρνακα** με τα Λείψανα του Αγίου, ενώ είναι ο Προστάτης της πόλης (Πολιούχος).

Άκου εδώ το Απολυτικό του Αγίου Δημητρίου

Η μνήμη του τιμάται στις 26 Οκτωβρίου και την ίδια μέρα, το 1912, η Θεσσαλονίκη απελευθερώθηκε από τους Τούρκους, μετά από σχεδόν 500 χρόνια σκλαβιάς.

Η Αγία Βάσσα και τα παιδιά της

Η Αγία Βάσσα ήταν Χριστιανή κι έζησε στα χρόνια του Αυτοκράτορα Μαξιμιανού, το 280 μ.Χ. Ο άντρας της ήταν ιερέας των Ειδώλων και μαζί του απέκτησε τρία παιδιά, τα οποία η μητέρα τους Βάσσα μεγάλωνε χριστιανικά. Όμως, στον σύζυγό της δεν άρεσε αυτός ο τρόπος ανατροφής και δεν δίστασε να το αναφέρει στον Διοικητή της περιοχής, φανατικό διώκτη των Χριστιανών. Η Αγία Βάσσα και οι τρεις γιοι της συνελήφθησαν, δεν αρνήθηκαν την πίστη τους και μετά από σκληρά Μαρτύρια παρέδωσαν την ψυχή τους στον Θεό. Η μνήμη τους τιμάται στις 21 Αυγούστου.

Η Αγία Βάσσα και τα παιδιά της, Ι. Ν. Αποστόλων Πέτρου και Παύλου Γιαννιτών

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Είδωλα: Αγάλματα μιας ψεύτικης θεότητας και η λατρεία τους.

Διωγμός: Προσπάθεια να εξοντωθεί μια ομάδα ανθρώπων για τη διαφορετικότητά τους.

Τροπαιοφόρος: νικητής

Στάδιο: παλαιστρα ή αρένα

Μάρτυρας: Το πρόσωπο που βασανίστηκε ή και θανατώθηκε για την πίστη του.

Λάρνακα: Σαρκοφάγος, δηλαδή πολυτελής θήκη για έναν σημαντικό νεκρό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Βρες τη σωστή απάντηση και δες τι θυμάσαι!

2. Θυμήσου όσα διάβασες για τους Αγίους και αντιστοίχισε:

Ανώτατος αξιωματικός, τον αγαπούσαν όλοι, κήρυττε το Χριστό σε μικρούς μαθητές, φωτεινό παράδειγμα

Μαθητής, αγαπούσε τον δάσκαλό του, ζήτησε ευλογία, σκότωσε τον Λυαίο

Μητέρα, αγαπούσε τα παιδιά της, τα ανέθρεφε χριστιανικά, μαρτύρησε

Πλούσια, μορφωμένη, την φώτισε το Άγιο Πνεύμα, θάρρος, ευγλωττία

3. Δείτε το βίντεο με ένα ποίημα - προσευχή για τον Άγιο Νέστορα, προσάτη των αθλητών, αναζητήστε περισσότερες πληροφορίες για τη ζωή του Αγίου στο διαδίκτυο και απαντήστε στα παρακάτω ερωτήματα:

- Ποιος έγινε αφορμή να γίνει Χριστιανός ο Άγιος Νέστορας;
- Ποιον κατατρόπωσε ο Νέστορας;
- Πότε μαρτύρησε ο Άγιος Νέστορας και μαζί με ποιον ακόμα Άγιο;
- Πώς ένας Άγιος μπορεί να γίνει παράδειγμα για ένα σημερινό παιδί;
- Πατί πιστεύετε ότι ο Άγιος Νέστορας θεωρείται ο προσάτης των αθλητών;

4. Σε μια Επιστολή της εποχής των Διωγμών βλέπουμε τη συμπεριφορά των Χριστιανών. Συμπλήρωσε τη επιλέγοντας τις σωστές λέξεις.

Οι Χριστιανοί στη ..... περνούν τις μέρες τους, αλλά είναι πολίτες του .....

Τους συκοφαντούν και τους ....., αλλά αυτοί ..... (υβρίζουν, ευλογούν)

Σχεδόν όλοι τους ..... αν και πολλοί τους ..... (αγαπούν/ καταδιώκουν)

5. Βρες στο κρυπτόλεξο τα ονόματα κι άλλων Μαρτύρων των πρώτων Χριστιανικών χρόνων. Στη συνέχεια ψάξε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον βίο τους.

8. Ένα νέο ξεκίνημα για την Εκκλησία: Το έργο των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Μέγας Κωνσταντίνος,
Αγία Ελένη,
Ανεξιθρησκία, Ύψωση
Τιμίου Σταυρού

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τη ζωή και το έργο του Μεγάλου Κωνσταντίνου.
- Τα γεγονότα που οδήγησαν στην εύρεση του Τιμίου Σταυρού από την Αγία Ελένη.

Ο Άγιος Κωνσταντίνος
και η Αγία Ελένη,
Αγγ. Δελεχά, Εκδ. Αθως

Σήμερα η αδερ-
φούλα μου έμαθε
να κάνει τον
σταυρό της!

Μπράβο! Κι εμένα
οι γονείς μου, μου
έχουν πει να ξεκι-
νάω ό, τι κάνω,
κάνοντας τον
Σταυρό μου.

Όταν ξυπνάμε,
όταν τρώμε, στο
σχολείο, πριν
κοιμηθούμε ή
περνώντας έξω
από μια Εκκλη-
σία, κάνουμε τον
Σταυρό μας.

Έτσι είναι!
Είμαστε ελεύ-
θεροι να δεί-
χνουμε την
πίστη μας στον
Χριστό και αυτό
το χρωστάμε
στον Άγιο Κων-
σταντίνο.

Ο Μέγας Κωνσταντίνος

Ο Μέγας Κωνσταντίνος ήταν ένας πολύ σημαντικός Αυτοκράτορας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Σε αυτόν χρωστάμε την ελευθερία της Χριστιανικής Πίστης.

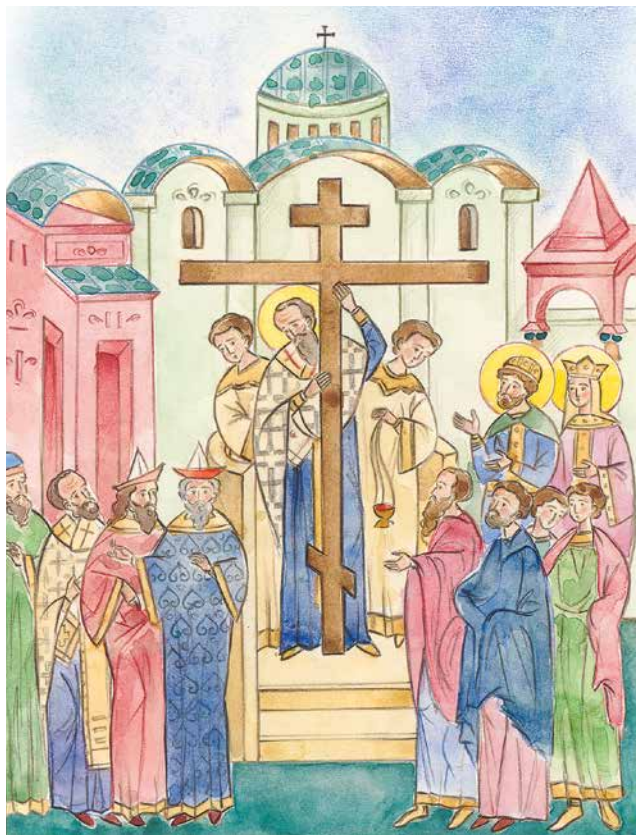
Γιατί ονομάστηκε Μέγας στην Ιστορία και Άγιος στην εκκλησία

Ο Μέγας Κωνσταντίνος γεννήθηκε το 272 μ.Χ. στη Σερβία. Έμεινε γνωστός στην Ιστορία εξαιτίας των πολλών και μεγάλων του έργων. Κάποτε, πριν από μια δύσκολη μάχη, είδε έναν φωτεινό Σταυρό στον ουρανό με τη φράση γύρω του: «**Εν Τούτω Νίκα**», δηλαδή: «Θα νικήσεις με αυτό το σύμβολο, τον Σταυρό». Τότε διέταξε να γίνει ο Σταυρός επίσημο σύμβολο του στρατού του, φτιάχνοντας λάβαρα με το μονόγραμμα και χαράζοντάς το πάνω στις ασπίδες. Πράγματι, νίκησε στη μάχη και, μετά από αυτό το θαυμαστό γεγονός, άρχισε να υποστηρίζει με θέρμη τον Χριστιανισμό. Συνυπέγραψε με τον αντίπαλό του Λικίνιο το **Διάταγμα Ανεξιθρησκείας**, το 313 μ.Χ. Με αυτό επιτρεπόταν σε όλους να ακολουθούν την Πίστη τους και κατάρχησε τους Διωγμούς. Οι Χριστιανοί μπορούσαν πια ελεύθερα να πιστεύουν, να συμμετέχουν στην λατρευτική ζωή της Εκκλησίας και να κηρύττουν το Ευαγγέλιο του Χριστού.

Ο Μέγας Κωνσταντίνος, λίγα χρόνια αργότερα, κάλεσε τους Χριστιανούς Επισκόπους στην πρώτη Οικουμενική Σύνοδο, στην πόλη Νίκαια της Μικράς Ασίας. Βαπτίστηκε Χριστιανός, λίγο πριν πεθάνει και φρόντισε να τελούν τη Λατρεία σε λιτούς και απέριτους Ναούς σε σχήμα **Βασιλικής**, όπως π.χ. ο Ναός του Αγίου Πέτρου της Ρώμης και του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη.

Η εύρεση του Τιμίου Σταυρού από την Αγία Ελένη

Η Αγία Ελένη ήταν Χριστιανή και μητέρα του Αγίου Κωνσταντίνου. Επιθυμούσε να βρει τον Τίμιο Σταυρό, στον οποίο σταυρώθηκε ο Χριστός και τον οποίο είδε ο γιος της στον ουρανό και του χάρισε τη νίκη. Έτσι, ξεκίνησε ένα μακρινό και επικίνδυνο ταξίδι στους Αγίους Τόπους. Ταξίδεψε στην Ιερουσαλήμ το 326 μ.Χ. και ζήτησε από τους ντόπιους να την βοηθήσουν

Η Ύψωση του Τιμίου Σταυρού,
Αγγ. Δελεχά, Εκδ. Άθως

στην αναζήτησή Του. Κάποιος της είπε να ψάξει στον λόφο Γολγοθά, εκεί όπου έγινε η Σταύρωση του Χριστού.

Η Παράδοση λέει ότι σε ένα σημείο είχε φυτρώσει βασιλικός. Αυτό έκανε εντύπωση στην Αγία και αποφάσισε να σκάψουν εκεί οι άνθρωποί της. Μετά από πολλή προσπάθεια, βρήκαν τρεις Σταυρούς. Αναγνώρισαν τον Τίμιο Σταυρό, χάρη στο θαύμα της Ανάστασης ενός νεκρού, που έγινε όταν τον ακούμπησαν πάνω του. Στη συνέχεια τοποθέτησαν τον Τίμιο Σταυρό σε ένα ψηλό σημείο, όπου τον προσκυνούσαν όλοι με ευλάβεια. Το γεγονός της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού γιορτάζεται στις 14 Σεπτεμβρίου.

Η Αγία Ελένη, μαζί με τον γιο της, Άγιο Κωνσταντίνο, είναι **Ισαπόστολοι** και γιορτάζουν στις 21 Μαΐου.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Διάταγμα της Ανεξιθρησκείας: Απόφαση του Αυτοκράτορα, που έγινε νόμος του κράτους και σήμαινε ότι όλοι μπορούν να λατρεύουν ελεύθερα όποιον Θεό επιλέγουν.

Βασιλική: Είδος (αρχιτεκτονικός ρυθμός) Εκκλησίας ορθογωνίου σχήματος.

Ισαπόστολος: Αυτός που θεωρείται και τιμάται ως ίσος με τους Αποστόλους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δείτε το βίντεο με την ιστορία του Αγίου Κωνσταντίνου και της Αγίας Ελένης και συζητήστε στην ολομέλεια:

- α. Ποια γεγονότα οδήγησαν τον Μέγα Κωνσταντίνο να υπογράψει το διάταγμα των Μεδιολάνων;
- β. Πότε είδε τον Σταυρό σε όραμα;
- γ. Ποια πόλη έκανε πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας του;
- δ. Πού βρήκε η Αγία Ελένη τον Σταυρό του Χριστού;
- ε. Γιατί ο Σταυρός είναι σημαντικός για την καθημερινότητά μας;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

2. Παρατήρησε τις εικόνες και κάνε αντιστοίχιση με τον συμβολισμό του Σταυρού:

• ΜΕΤΩΠΟ

• ΚΟΙΛΙΑ

• ΔΕΞΙΟΣ ΩΜΟΣ

• ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ ΩΜΟΣ

Θυμόμαστε ότι ο Χριστός κατέβηκε στη γη και έγινε άνθρωπος από την κοιλιά της Παναγίας μας.

Θυμόμαστε ότι ο Χριστός αναλήφθηκε στους ουρανούς.

Συμβολίζει τον ουρανό για να δοξολογήσουμε τον Τριαδικό Θεό.

Ομολογούμε ότι ο Χριστός θα έρθει πάλι να κρίνει τους ανθρώπους.

3. Δες την παρουσίαση για τον Ναό της Αναστάσεως και στη συνέχεια απάντησε στις ερωτήσεις:

- α) Ποιος είναι ο Ναός της Αναστάσεως και πώς αλλιώς ονομάζεται;
- β) Πού βρίσκεται ο Ναός της Αναστάσεως;
- γ) Πότε χτίστηκε;
- δ) Ποιος τον έχτισε;

- ε) Γιατί θεωρείται ότι είναι ο σημαντικότερος Χριστιανικός Ναός στον κόσμο;
- ζ) Πώς θυμόμαστε κάθε χρόνο τον Ναό της Αναστάσεως και με ποια σημαντική αφορμή;

4. Απάντησε με σωστό ή λάθος.

5. Φαντάσου ότι ανήκεις στην ανακτορική φρουρά του Μεγάλου Κωνσταντίνου και της μητέρας του Αγίας Ελένης και μόλις γύρισες από τα Ιεροσόλυμα. Σημείωσε στο ημερολόγιό σου τα σημαντικότερα γεγονότα που έζησες αυτό το διάστημα:

Όταν ακόμα βρισκόμασταν στα Ιεροσόλυμα μου έκανε εντύπωση που η Αυγούστα Ελένη

Ήταν πολύ θαυμάσιος ο τρόπος που βρέθηκε ποιος από τους τρεις Σταυρούς ήταν ο Τίμιος Σταυρός. Τον ακούμπησαν

Σήμερα έγινε Θεία Λειτουργία στο ανάκτορο, χάρη στο

9. Η Εκκλησία μένει ενωμένη και ειρηνική με αγώνες και θυσίες

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

αιρέσεις, Οικουμενικές Σύνοδοι, Πατέρες, Σύμβολο της Πίστεως

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Γεγονότα της ζωής του Μεγάλου Αθανασίου, που δείχνουν τις θυσίες του για την ενότητα της Εκκλησίας.
- Την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο και τον τρόπο επίλυσης των προβλημάτων της Εκκλησίας.
- Το Σύμβολο της Πίστεως και την ερμηνεία του.

Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, Τοιχογραφία Ι.Μ.Μεγίστης Λαύρας, Άγιον Όρος

Μετά το Διάταγμα της Ανεξιθρησκείας (313 μ.Χ.), η Εκκλησία ήρθε αντιμέτωπη με νέες δυσκολίες. Αυτή την φορά ο κίνδυνος ερχόταν από μια μερίδα Χριστιανών και αυτό έκανε τα πράγματα πολύ δύσκολα, ενώ κινδύνευε η ενότητα του κράτους.

Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος

Μια τέτοια δυσκολία ήταν η άστοχη διδασκαλία (αίρεση) του Άρειου ή του Αρείου, ιερέα στην Αλεξάνδρεια. Με τις απόψεις του επηρέασε πολλούς σε Ανατολή και Δύση, παραπλανώντας ακόμα και αυτοκράτορες.

Για να αντιμετωπιστεί αυτή η αίρεση, που είχε πάρει μεγάλες διαστάσεις, ο Μέγας Κωνσταντίνος συγκάλεσε στη Νίκαια, το 325 μ.Χ., την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο. Κάλεσε δηλαδή τους Επισκόπους από όλες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες για να συζητήσουν το σοβαρό αυτό πρόβλημα και να αποφασίσουν τη στάση που θα κρατούσε η Εκκλησία.

Ανάμεσά τους ήταν ο Άγιος Σπυρίδων, Επίσκοπος από την Κύπρο, ο Άγιος Νικόλαος και ο Άγιος Αθανάσιος, ο οποίος ήταν νεαρός Διάκονος και έγινε ο Γραμματέας της Συνόδου.

Συνοδικότητα

Το Συνοδικό σύστημα είναι ο τρόπος διοίκησης της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Οι Επίσκοποι σε κάθε εποχή έπαιρναν τις αποφάσεις όλοι μαζί. Για πιο σοβαρά ζητήματα γίνονταν συναντήσεις από όλο τον τότε γνωστό κόσμο που ονομάζονται Οικουμενικές Σύνοδοι. Σε αυτές επικρατούσε ο απόλυτος σεβασμός στην Αγία Γραφή και στην Ιερή Εκκλησιαστική μας Παράδοση. Τις αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων τις σέβονται όλοι .

Την έννοια της Συνοδικότητας την συναντάμε για πρώτη φορά στην Χριστιανική κοινότητα των Ιεροσολύμων.

Οι αποφάσεις της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου

Οι 318 Πατέρες, που συμμετείχαν στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο, αφού άκουσαν τις απόψεις των αμετανόητων αιρετικών, συζήτησαν, προσευχήθηκαν, πήραν απόφαση και αφόρισαν τον Άρειο (τον απέβαλαν από την Εκκλησία).

Επίσης, συνέταξαν το Σύμβολο της Πίστεως, το «Πιστεύω», όπως συνήθως λέγεται, γιατί με λίγα λόγια αναφέρει σε τι πιστεύουν όλοι οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί.

Δυστυχώς, η αίρεση αυτή ταλαιπώρησε το κράτος για πολλά ακόμα χρόνια, με αποτέλεσμα να κινδυνεύσει η Ορθόδοξη Πίστη και να αρχίσουν πάλι οι Διωγμοί. Ένας από τους πιο μαχητικούς υπερασπιστές της ήταν ο Άγιος Αθανάσιος.

Η ζωή και το έργο του Αγίου Αθανασίου

Ο Άγιος Αθανάσιος, στύλος της Ορθοδοξίας, Ι. Ν. Αποστόλων Πέτρου και Παύλου Γιαννιτσών

Ο Άγιος Αθανάσιος γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, ήταν πολύ μορφωμένος και εκλέχθηκε Πατριάρχης, όταν ήταν 33 χρονών. Υπηρέτησε πιστά την Εκκλησία του Χριστού, παλεύοντας ενάντια σε κάθε αίρεση, ώστε να διατηρηθεί η **Ορθή Πίστη**. Ο Άγιος Αθανάσιος, από τα συνολικά 46 χρόνια που ήταν Επίσκοπος, τα 17 ήταν εξόριστος, κυνηγημένος από τους αιρετικούς.

Εκείνος όμως, παρά τις διώξεις και τις ταλαιπωρίες, δεν υποχώρησε. Άντεξε με θάρρος και πίστη. Ονομάστηκε «Στύλος Ορθοδοξίας» και έγραψε

πολλά έργα, τα οποία θεμελιώνουν τα **δόγματα** της Ορθοδοξίας, που ισχύουν μέχρι σήμερα. Ως αρχιερέας φρόντισε εξαιρετικά πονεμένους και φτωχούς με το φιλανθρωπικό του έργο και το πιστό του ποίμνιο τον αγαπούσε και τον στήριζε.

Το Σύμβολο της Πίστεως

Παιδιά, γνωρίζετε το Σύμβολο της Πίστεως; Ας το μάθουμε:

Το Σύμβολο της Πίστεως είναι σημαντική ομολογία της πίστης μας με τις βασικές αλήθειες της Ορθοδοξίας και αποτελείται από 12 άρθρα.

ΚΕΙΜΕΝΟ

- 1.** Πιστεύω εις ένα Θεόν, Πατέρα, παντοκράτορα, ποιητήν ουρανού και γης, ορατών τε πάντων και αοράτων.
- 2.** Και εις ένα Κύριον Ιησούν Χριστόν, τον Υιόν του Θεού τον μονογενή, τον εκ του Πατρός γεννηθέντα προ πάντων των αιώνων· Φως εκ Φωτός, Θεόν αληθινόν εκ Θεού αληθινού, γεννηθέντα, ου ποιηθέντα, ομοούσιον τω Πατρί, δι' ου τα πάντα εγένετο.
- 3.** Τον δι' ημάς τους ανθρώπους και δια την ημετέραν σωτηρίαν κατελθόντα εκ των ουρανών και σαρκωθέντα εκ Πνεύματος άγιου και Μαρίας της Παρθένου και ενανθρωπήσαντα.
- 4.** Σταυρωθέντα τε υπέρ ημών επί Ποντίου Πιλάτου και παθόντα και ταφέντα.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

- 1.** Πιστεύω σε έναν Θεό, Πατέρα, Παντοκράτορα, που δημιούργησε τον ουρανό και τη γη, τον ορατό και άρατο και κόσμο.
- 2.** (Πιστεύω) και σ' έναν Κύριο, τον Ιησού Χριστό, τον Μονογενή Υιό του Θεού που γεννήθηκε απ' Αυτόν πριν από όλους τους αιώνες. (Αυτός) είναι Φως, από το Φως, Θεός αληθινός, από τον αληθινό Θεό, (ο Υιός) γεννήθηκε και δεν δημιουργήθηκε και είναι ομοούσιος με τον Πατέρα, με Τον οποίο τα πάντα δημιουργήθηκαν.
- 3.** (Πιστεύω στον Χριστό), που κατέβηκε από τους ουραμούς για μας και τη σωτηρία μας και έλαβε σώμα από το Άγιο Πνεύμα και την Παρθένο Μαρία. Έγινε δηλαδή άνθρωπος όμοιος μ' εμάς.
- 4.** Και σταυρώθηκε για μας, όταν Διοικητής ήταν ο Ρωμαίος Πόντιος Πιλάτος και βασανίστηκε (με τα Πάθη που πέρασε) και τάφηκε.

5. Και αναστάντα τη τρίτη ημέρα κατά τας Γραφάς.
6. Και ανελθόντα εις τους ουρανοὺς και καθεζόμενον εκ δεξιῶν του Πατρός.
7. Και πάλιν ερχόμενον μετὰ δόξης κρίναι ζώντας και νεκρούς· ου της βασιλείας ουκ ἔσται τέλος.
8. Και εις το Πνεῦμα το ἅγιον, το κύριον, το ζωοποιόν, το εκ του Πατρός εκπορευόμενον, το συν Πατρί και Υἱώ συμπροσκυνούμενον και συνδοξαζόμενον, το λαλήσαν δια των προφητῶν.
9. Εις μίαν, αγίαν, καθολικὴν και αποστολικὴν Εκκλησίαν.
10. Ομολογῶ εν βάπτισμα εις ἄφεσιν αμαρτιῶν.
11. Προσδοκῶ Ανάστασιν νεκρῶν.
12. Και ζωὴν του μέλλοντος αἰῶνος. Αμήν.

5. Και αναστήθηκε την τρίτη ημέρα, ὅπως αναφέρει η Αγία Γραφή.
6. Και (σ' Αυτόν που) ανέβηκε στους ουρανοὺς και κάθισε στα δεξιά του Πατέρα Του.
7. Και (σ' Αυτόν που) θα ἔρθει πάλι, αλλά με δόξα, για να κρίνει ζωντανούς και νεκρούς και του Οποίου αυτή η Βασιλεία Του δεν θα ἔχει τέλος.
8. Και στο Πνεῦμα το Ἄγιο, το κυρίαρχο, το ζωογόνο, το οποίο εκπορεύεται από τον Πατέρα και μαζί με τον Πατέρα και τον Υἱό προσκυνείται και δοξάζεται, το οποίο μίλησε μέσω των Προφητῶν.
9. (Πιστεύω) σε μια Αγία, καθολικὴ (οικουμενικὴ) και Αποστολικὴ Εκκλησία.
10. Αποδέχομαι και ομολογῶ ένα βάπτισμα, για την ἄφεση των αμαρτιῶν.
11. Περιμένω με χαρά (να ἔρθει) η Ανάσταση των νεκρῶν.
12. Και την Μέλλουσα Αἰώνια ζωή. Ευχόμαστε να γίνει.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Οικουμενικές Σύνοδοι: Μεγάλες συνελεύσεις Επισκόπων της Εκκλησίας, από ὅλη τη Χριστιανικὴ οἰκουμένη με την παρουσία του Αυτοκράτορα. Πέτυχαν τη διαφύλαξη της ενότητας, με αντιμετώπιση των αιρέσεων και αποφάσεις σε θέματα Ορθόδοξης Παράδοσης.

Ορθή πίστη: Η σωστή πίστη

Δόγματα: Οι βασικὲς αλήθειες της Ορθόδοξης Πίστης

Αίρεση: Ὅτι εἶναι αντίθετο με την Ορθόδοξη Πίστη, ὅπως αυτή ἔχει διατυπωθεῖ στην Ἱερά Παράδοση (Αγία Γραφή και τους κανόνες των Οικουμενικῶν Συνόδων από τους Πατέρες της Εκκλησίας).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1.

Μου άρεσε που η κυρία Αργυρώ μάς ζήτησε να συζητήσουμε όλοι μαζί για την κομποστοποίηση που θα κάνουμε.

Όλοι μαζί στα σοβαρά ζητήματα του Σχολείου! Κάνουμε ό,τι έκαναν οι Απόστολοι και οι Πατέρες της Εκκλησίας.

Βάλτε στη σωστή σειρά τα γράμματα και ανακαλύψτε με ποιον τρόπο λύνονται τα προβλήματα στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Πώς το αντιλαμβάνεστε;

2. Δείτε το βίντεο με το θαύμα του Αγίου Σπυρίδωνα και συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης για τη σημασία του θαύματος αυτού.

3. Παρατήρησε την Εικόνα της Α' Οικουμενικής Συνόδου και συμπλήρωσε την παρακάτω παράγραφο με τις σωστές λέξεις:

Η Α' Οικουμενική ..... (Σύνοδος/Σύναξη) συγκλήθηκε το 325 μ.Χ. από τον ..... (Άγιο Σπυρίδωνα/Μέγα Κωνσταντίνο). Αυτός κάλεσε 318 ..... (Επισκόπους/Ιερείς) από όλη την Αυτοκρατορία για να ..... (τους ανακοινώσει/συζητήσουν) το πρόβλημα της Αίρεσης του Αρειανισμού. Οι Πατέρες ..... (άκουσαν/καταδίκασαν) την Αίρεση και συνέταξαν το ..... (Πάτερ ημών/Σύμβολο της Πίστεως). Στην Ορθόδοξη Εκκλησία, πάντοτε, όλα τα προβλήματα λύνονται ..... (από τον Πατριάρχη/συνοδικά), δηλαδή από ..... (όλους τους Αντιπροσώπους των Ορθόδοξων Εκκλησιών/έναν μόνο Επίσκοπο).

4. Κάνε τώρα την άσκηση για να δεις τι θυμάσαι από το μάθημα.

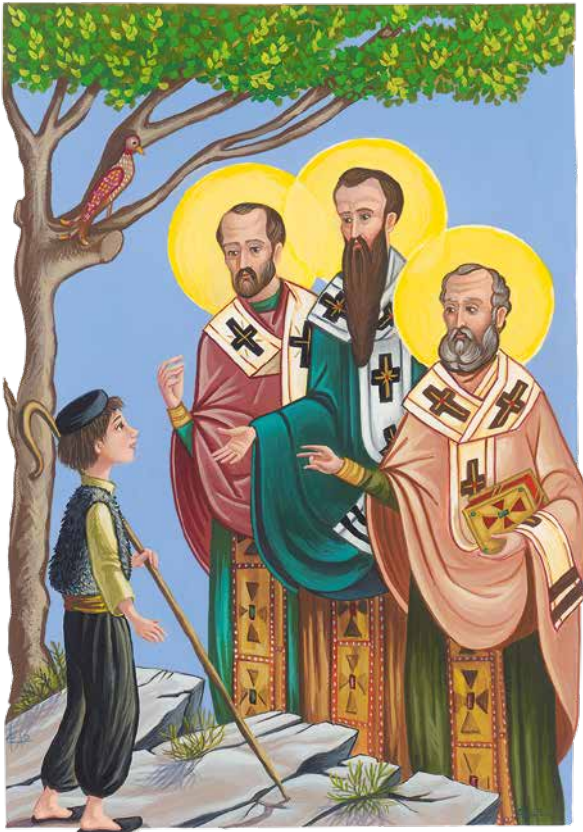
10. Οι προστάτες των Γραμμάτων: Οι Τρεις Ιεράρχες

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Τρεις Ιεράρχες,
γράμματα,
γιορτή μαθητών
και δασκάλων

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Πτυχές από τον βίο των Τριών Ιεραρχών, οι οποίες σχετίζονται με την αγάπη τους για τα γράμματα και την παιδεία.
- Τους λόγους για τους οποίους οι Τρεις Ιεράρχες αναγνωρίζονται ως οι προστάτες της Παιδείας.

Οι Τρεις Ιεράρχες, Εύα Καραντινού, Από το βιβλίο «Ήταν κάποτε παιδιά, ο Αγ. Γεώργιος Καρσλίδης», Εκδ. Άθως

Στις 30 Ιανουαρίου, κάθε χρόνο, γιορτάζεται η μνήμη των Τριών Ιεραρχών. Μαζί τους γιορτάζουν οι μαθητές και οι δάσκαλοι, καθώς αυτοί είναι οι Προστάτες Άγιοι της Παιδείας μας. Γιατί, όμως, έγινε αυτό; Ίσως γιατί οι ίδιοι μάς δίδαξαν, με το δικό τους παράδειγμα, αλλά και μέσα από τα πολλά έργα που έγραψαν, πώς μπορούμε, μέσα από τη σοφία του κόσμου, να οδηγηθούμε στην αληθινή σοφία του Θεού.

Γνωριμία με τους Τρεις Ιεράρχες

Οι Τρεις Ιεράρχες είναι ο **Μέγας Βασίλειος**, ο **Γρηγόριος ο Θεολόγος** (ή **Ναζιανζηνός**) και ο **Ιωάννης ο Χρυσόστομος**.

Έζησαν και οι τρεις απλή ζωή και αφιερώθηκαν στη φροντίδα των φτωχών και όσων είχαν ανάγκη, ανεξάρτητα από φυλή, θρησκεία ή φύλο.

Ήταν σοφοί με σπουδαία μόρφωση και βοήθησαν σημαντικά τους συνανθρώπους τους με κηρύγματα, κοινωνικά έργα και συγγράμματα.

Ονομάζονται Πατέρες της Εκκλησίας, επειδή με τα κείμενά τους και τη ζωή τους αποτελούν τους πνευματικούς οδηγούς της Ορθοδοξίας.

Ο Μέγας Βασίλειος,
Εύα Καραντινού, Από το βιβλίο
«Ο Άη Βασίλης και ο δάσκα-
λος», Εκδ. Άθως

Η ζωή και το έργο του Μεγάλου Βασιλείου

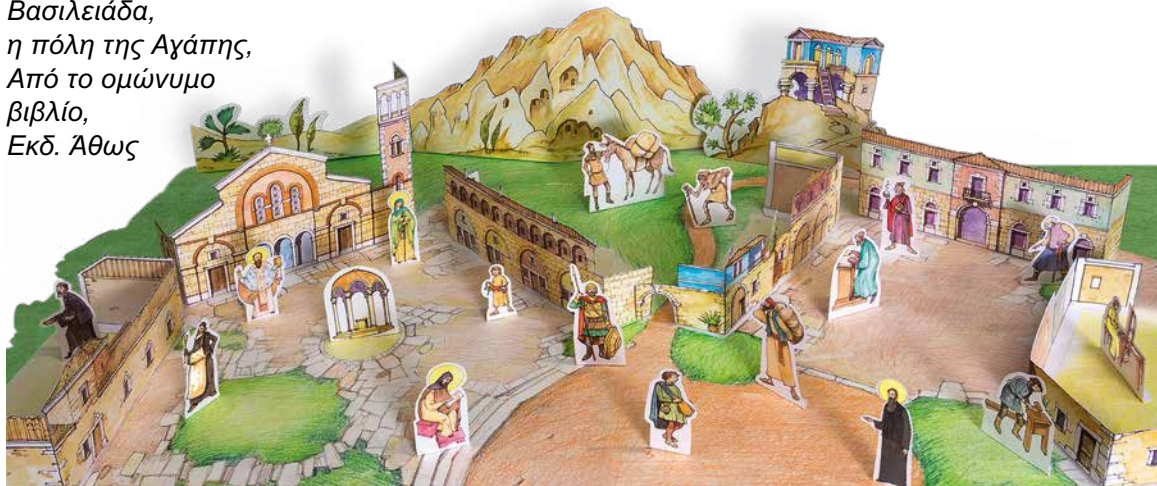
Ο Άγιος Βασίλειος γεννήθηκε στην **Καισάρεια** της Καππαδοκίας, το 330 μ.Χ.. Αφού σπούδασε στην Αθήνα σχεδόν όλες τις επιστήμες της εποχής του, χάρισε τη μεγάλη του περιουσία σε όσους είχαν ανάγκη και έγινε Μοναχός. Αργότερα, γύρισε στην Καισάρεια, όπου χειροτονήθηκε Ιερέας και στη συνέχεια Επίσκοπος.

Έγραψε πολλά βιβλία, διορθώνοντας τους Αιρετικούς και προσπαθώντας να διδάξει στους ανθρώπους την αληθινή πίστη στον Χριστό. Επειδή αγαπούσε πολύ τους νέους και τα παιδιά, τους συμβούλευε να διαβάζουν και να γνωρίσουν πολύ καλά σημαντικούς Αρχαίους Έλληνες όπως τον Όμηρο, τον Σωκράτη, τον Περικλή, τον Μ. Αλέξανδρο κ.ά. Ο λαός τον υπεραγαπούσε, πολλές φορές κινδύνευσε, αλλά τελικά σώθηκε. Αγωνίστηκε για το καλό όλων, μέχρι τον πρόωρο θάνατό την 1η Ιανουαρίου του 379 μ.Χ., σε ηλικία μόλις 49 ετών.

Η Βασιλειάδα, το ίδρυμα της χριστιανικής φιλανθρωπίας

Ο Μέγας Βασίλειος προσπάθησε να απαλύνει τον πόνο και τη δυστυχία των ανθρώπων, ιδρύοντας ένα μεγάλο συγκρότημα ιδρυμάτων που ονομάστηκε **Βασιλειάδα**. Εκεί, φρόντιζε και ο ίδιος, ως γιατρός που ήταν, τους βαριά ασθενείς. Η Βασιλειάδα περιλάμβανε νοσοκομεία, γηροκομεία, ορφανοτροφεία, πτωχοκομεία, ξενώνες για τους αστέγους, σχολεία και εργαστήρια. Στους χώρους της οργανώθηκαν συσσίτια για όλους τους φτωχούς Χριστιανούς, Ειδωλολάτρες και Εβραίους. Το παράδειγμά του ακολούθησαν, για πολλούς αιώνες, Κληρικοί και λαϊκοί στο Βυζάντιο. Για τον λόγο αυτό ονομάστηκε από την Εκκλησία «**Μέγας**».

Βασιλειάδα,
η πόλη της Αγάπης,
Από το ομώνυμο
βιβλίο,
Εκδ. Άθως

Αναρωτηθήκατε ποτέ γιατί φτιάχνουμε βασιλόπιτα; Ελάτε να δούμε μια ιστορία θάρρους, που κρύβεται πίσω της!

Ο Άγ. Γρηγόριος ο Θεολόγος, Ι.Ν. Αγ. Αποστόλων Πέτρου και Παύλου Γιαννιτσών

Η ζωή και το έργο του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος γεννήθηκε το 329 μ.Χ. και αυτός στην Καππαδοκία. Ήταν συνομήλικος, φίλος του Βασιλείου και σπούδασαν μαζί στην Αθήνα. Επέστρεψε στην πατρίδα του και χειροτονήθηκε, αρχικά, Ιερέας, έπειτα Επίσκοπος Ναζιανζού και αργότερα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Εκεί αγωνίστηκε με γενναιότητα κατά των Αιρετικών και ονομάστηκε «Θεολόγος», γιατί με τα κηρύγματά του, προφορικά και γραπτά, κράτησε ζωντανή την Ορθόδοξη Πίστη σε πολύ δύσκολες συνθήκες. Μάλιστα, έφτασε στο σημείο να μετατρέψει το σπίτι που έμενε στην Κωνσταντινούπολη σε Ιερό Ναό, γιατί όλες τις Εκκλησίες τις είχαν καταλάβει οι Αρειανοί.

Η ζωή και το έργο του Αγίου Ιωάννη του Χρυσόστομου

Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος γεννήθηκε γύρω στο 350 μ.Χ., στην Αντιόχεια της Συρίας και ανατράφηκε σε χριστιανικό περιβάλλον από τη χήρα μητέρα του. Έκανε σημαντικές σπουδές και δίδαξε στην Κωνσταντινούπολη, όπου έγινε Πατριάρχης. Πλήθος ανθρώπων μαζευόταν σε κάθε ομιλία του για να τον ακούσει και, εξαιτίας των υπέροχων λόγων του ο λαός τον ονόμασε «Χρυσόστομο».

Στα μέρη όπου έδρασε άσκησε πλούσιο φιλανθρωπικό έργο (συσσίτια κ.ά.). Όλη του τη ζωή αγωνίστηκε ενάντια στην αδικία, από όπου κι αν προερχόταν, ακόμα κι από τον ίδιο τον Αυτοκράτορα. Γι' αυτό του στέρησαν τον Πατριαρχικό θρόνο και τον έστειλαν πεζοπορώντας εξορία στη μακρινή Αρμενία, όπου και ξεψύχησε, λέγοντας «Δόξα τω Θεώ για όλα».

Ο Άγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος, Ι.Ν. Αγ. Αποστόλων Πέτρου και Παύλου Γιαννιτσών

Τι ωραίο ... επώνυμο: Χρυσόστομος! Πολύτιμα σαν χρυσάφι όσα έλεγε.

Εξήγησε και ερμήνευσε την Αγία Γραφή με τη θαυματουργική βοήθεια του Αποστόλου Παύλου.

Η προσφορά των Τριών Ιεραρχών στον Χριστιανισμό και στην Παιδεία

Η προσφορά των Αγίων Τριών Ιεραρχών είναι πολύ σημαντική γιατί:

α) Θεμελίωσαν την Ορθοδοξία με τα συγγράμματά τους και γι' αυτό αποκαλούνται Πατέρες της Εκκλησίας και Οικουμενικοί διδάσκαλοι.

β) Συνέδεσαν και πρόβαλαν όσα σοφά έλεγαν οι Αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι και συμφωνούσαν με το κήρυγμα του Ευαγγελίου.

Για τους λόγους αυτούς θεωρούνται Προστάτες των Γραμμάτων και της Παιδείας και αποτελούν παράδειγμα μίμησης για όλους μας.

Απολυτίκιο των Τριών Ιεραρχών

Τους τρεις μεγίστους φωστήρας, της Τρισηλίου Θεότητας,
τους την οικουμένην ακτίσι, δογμάτων θείων πυρσεύσαντας·
τους μελιρρύτους ποταμούς της σοφίας, τους την κτίσιν πάσαν θεογνωσίας
νάμασι καταρδεύσαντας·

Βασίλειον τον μέγα, και τον θεολόγον Γρηγόριον, συν τω κλεινώ Ιωάννη,
τω την γλώτταν χρυσορρήμονι·

πάντες οι των λόγων αυτών ερασταί, συνελθόντες ύμνοις τιμήσωμεν·
αυτοί γαρ τη Τριάδι, υπέρ ημών αεί πρεσβεύουσιν.

Μετάφραση

Όλοι όσοι θαυμάζουμε τους λόγους των τριών μεγάλων Φωστήρων της τρισυπόστατης θεότητας, δηλαδή τον Μέγα Βασίλειο, τον Γρηγόριο τον Θεολόγο και τον ξακουστό Ιωάννη που το στόμα του έβγαζε χρυσάφι, ας τους τιμήσουμε με ύμνους. Γιατί αυτοί φώτισαν την οικουμένη με θείες διδασκαλίες. Γιατί σαν ποταμοί σοφίας πότισαν όλη την κτίση με τα άγια νερά της θεογνωσίας, και γιατί αυτοί μεσολαβούν και παρακαλούν πάντα την Αγία Τριάδα για μας.

Τώρα μπορείς να ακούσεις εδώ το τροπάριο:

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Προστάτης: Άγιος ή Αγία που προστατεύει με τη Θεία Χάρη ένα σύνολο ανθρώπων, που ασχολούνται με μια συγκεκριμένη δραστηριότητα π.χ. οι Άγιοι των Γραμμάτων, της Ιατρικής, των Αρτοποιιών κ.τ.λ.

Ναζιανζηνός: Αυτός που κατάγεται από τη Ναζιανζό της Μικράς Ασίας.

Καισάρεια: Πρωτεύουσα της Καππαδοκίας της Μικράς Ασίας, όπου γεννήθηκαν σπουδαίοι Άγιοι, όπως ο Άγιος Βασίλειος και ο σύγχρονος Άγιος Παΐσιος.

Επίσκοπος: Ο τρίτος βαθμός της Ιεροσύνης μετά του Διακόνου και του Ιερέα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Διαβάστε την ιστορία για τον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο και συζητήστε για τη σημασία που έχει στη ζωή μας να διαβάζουμε το Ευαγγέλιο.

2. Διάβασε τις παρακάτω φράσεις των Τριών Ιεραρχών, διάλεξε όποια σου αρέσει και γράψε, με δικά σου λόγια, τι πιστεύεις ότι ήθελε να πει ο Άγιος Ιεράρχης.

Βασίλειος ο Μέγας

«Όπως κόβουμε

το τριαντάφυλλο προσέχοντας να μη μας πληγώσουν τ' αγκάθια, έτσι πρέπει απ' αυτά που βλέπουμε και ακούμε γύρω μας να κρατούμε μόνο τα ωφέλιμα. Όπως οι μέλισσες διαλέγουν από τα λουλούδια αυτά που τους χρειάζονται για να φτιάξουν το μέλι».

Γρηγόριος ο Θεολόγος

«Τα πλούτη μοιάζουν με αρρώστια. Όποιος τα έχει ζητά όλο και περισσότερα και δεν χορταίνει ποτέ».

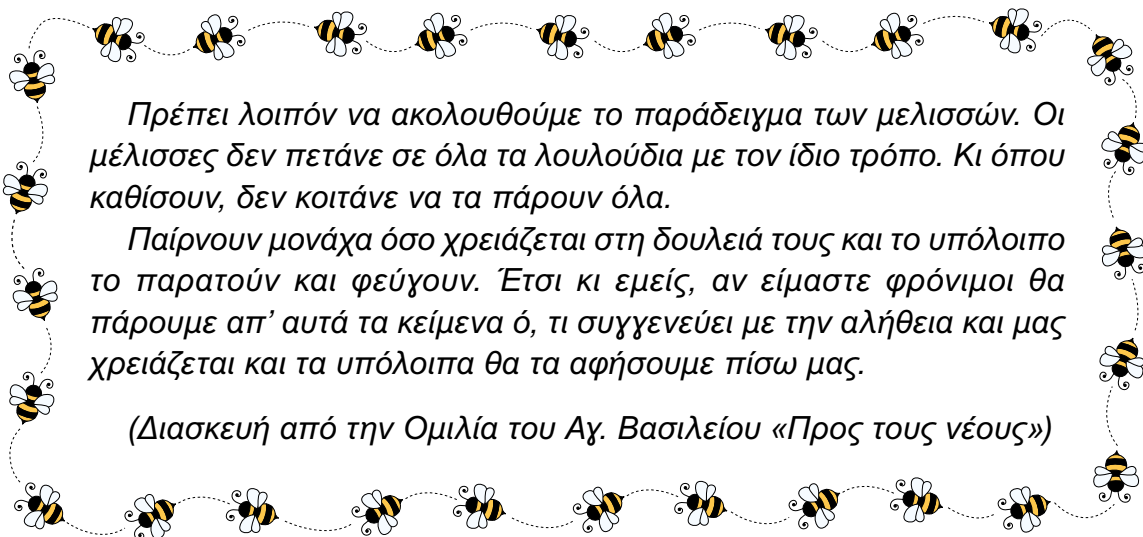

Ιωάννης ο Χρυσόστομος

«Η καλή φίλια είναι θησαυρός... Οι στενοχώριες της ζωής γίνονται πιο βαριές, αν δεν υπάρχει κάποιος φίλος να τις μοιραστείς».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

3. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο του Αγίου Βασιλείου. Στη συνέχεια, σε ένα μεγάλο χαρτόνι στον τοίχο, γράψτε τι μπορείτε να κάνετε για να γίνετε κι εσείς σαν τη μέλισσα και σε ποιες περιπτώσεις.

4. Συμπλήρωσε την ακροστιχίδα των Τριών Ιεραρχών

I	_____
E	_____
P	_____
A	_____
P	_____
X	_____
E	_____
Σ	_____

Εορτάζει και στις 27 Ιανουαρίου ο ... ο Χρυσόστομος

Ο Άγιος Βασίλειος μας είπε να ακολουθούμε το παράδειγμά τους

«Η καλή φιλία είναι .....» (αντίστροφα)

Οι Τρεις Ιεράρχες λέγονται και έτσι.

«Τα πλούτη μοιάζουν με...»
Αγ. Γρηγόριος

«Οι μέλισσες κρατούν μόνο όσα ...»

Όλοι οι Ιεράρχες βοηθούσαν τους φτωχούς και έκαναν .....

Στη Βασιλειάδα υπήρχαν νοσοκομεία, πτωχοκομεία, ορφανοτροφεία και .....

11. Η χριστιανική ζωή μακριά από την πόλη

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Μοναχισμός,
ασκητές,
μοναστήρια

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τη ζωή του Αγίου Μεγάλου Αντωνίου και των Ασκητών στην έρημο.

Ο Άγιος Αντώνιος, Ι. Ν. Αγ. Αποστόλων Πέτρου και Παύλου Γιαννιτσών

Ποιος ήταν ο Άγιος Μέγας Αντώνιος

Ο Μέγας Αντώνιος ήταν ένας Άγιος που έζησε πολλά χρόνια πριν από μας και είναι γνωστός για τον ασκητικό τρόπο ζωής του. Ήταν ο πρώτος πραγματικός **Αναχωρητής** από τον κόσμο! Ζούσε σε ένα μικρό **κελί** στην έρημο και περνούσε τις μέρες του με προσευχή και νηστεία. Προσπαθούσε να αγαπήσει τον Θεό και ήθελε να βοηθήσει τους ανθρώπους. Πολλοί έρχονταν στην έρημο για να τον συμβουλευτούν για τα προβλήματά τους και να θεραπευτούν από τις ασθένειές τους. Αγωνιζόταν όπως οι αρχαίοι αθλητές στο σώμα και στο πνεύμα.

Ήταν Αιγύπτιος και έζησε την εποχή των Διωγμών και του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Έμαθε όλη την Αγία Γραφή, ακούγοντάς την στην Εκκλησία. Όταν ήταν είκοσι χρονών, άκουσε μια μέρα τον Ιερέα να διαβάζει από το Ευαγγέλιο: «Εάν θέλεις να γίνεις τέλειος, πούλησε όλη την περιουσία σου, δώσε τα λεφτά στους φτωχούς και ακολούθησέ Με». Τότε, ο νεαρός Αντώνιος πούλησε τα πάντα, τα μοίρασε στους φτωχούς και έπειτα πήγε να ζήσει στην έρημο, μόνος του, λιτά, με ελάχιστα μέσα.

Η άσκηση στην έρημο, ένας διαφορετικός δρόμος

Βέβαια, η άσκηση στην έρημο δεν ήταν εύκολος δρόμος για κανέναν. Έτσι, κάποια στιγμή, που έπεσε σε στεναχώρια, είπε στην προσευχή του:

– Θεέ μου, θέλω να σωθώ, μα δεν με αφήνουν οι κακές σκέψεις. Τι να κάνω;

Καθώς κοίταξε απέναντι, είδε κάποιον να δουλεύει, έπειτα να στα-

Ο Άγγελος που φανερώθηκε στον Άγ. Αντώνιο, «Ιστορίες από το Γεροντικό», Χρ. Γουσιδης, Εκδ. Άθως

ματά την εργασία του και να προσεύχεται. Αυτό το έκανε πολλές φορές. Ήταν ένας άγγελος, σταλμένος από τον Θεό για να τον βοηθήσει, ο οποίος του είπε: «Έτσι να κάνεις και εσύ για να σωθείς». Ο Άγιος, αμέσως, έπαψε να στεναχωριέται και πήρε πολύ θάρρος για να συνεχίσει τον αγώνα του.

Γιατί ονομάστηκε Μέγας

Σιγά - σιγά, κοντά του εκεί στην έρημο της Αιγύπτου, μαζεύτηκαν και άλλοι μοναχοί, που ζούσαν με τον ίδιο ασκητικό τρόπο, έκαναν **ελεημοσύνες**, εργαζόμενοι αφιέρωναν τη ζωή τους στον Θεό και στον συνάνθρωπο. Ο Άγιος Αντώνιος έκανε πολλά θαύματα και ο τρόπος της ασκητικής του ζωής ήταν θαυμαστός, που τον μιμήθηκαν πολλοί, γι' αυτό ονομάστηκε από την Εκκλησία «Μέγας» και «Καθηγητής της Ερήμου».

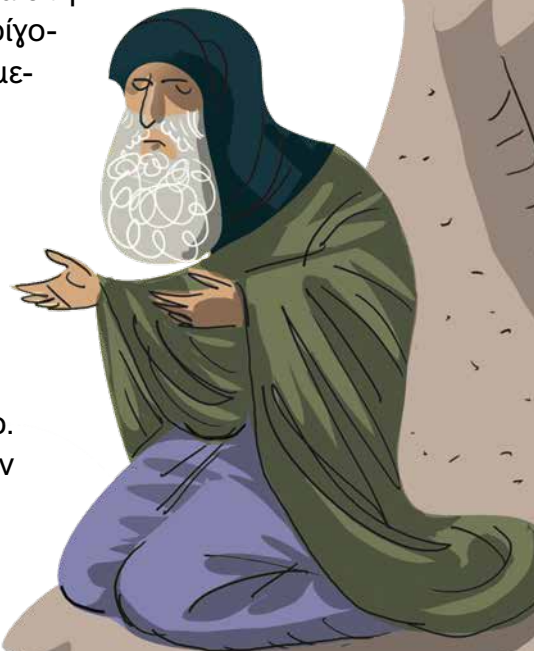
Ακολουθώντας το παράδειγμα του Χριστού

Την αναχώρηση στην έρημο μάς την έδειξε ο ίδιος ο Χριστός, όταν έμεινε εκεί 40 μέρες χωρίς φαγητό και νερό, πριν ξεκινήσει το έργο Του στον κόσμο. Με τη δύναμη της νηστείας και της προσευχής κατάφερε να νικήσει όλους τους πειρασμούς του κακού.

Αλλά και ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος έζησε ανάλογα στην έρημο. Βοήθησε τους ανθρώπους να μετανοήσουν, ανοίγοντας τον δρόμο για τη διδασκαλία του Χριστού και αντιμετωπίζοντας με θάρρος τον άδικο βασιλιά Ηρώδη.

Η θεμελίωση του Μοναχισμού

Ακολουθώντας το παράδειγμά τους, ο Μέγας Αντώνιος έγινε ο **θεμελιωτής** του Μοναχισμού. Αργότερα, ιδρύθηκαν τα Μοναστήρια, όπου οι Μοναχοί ή οι Μοναχές ζουν μαζί, με αφιέρωση στον Θεό, χωρίς να έχουν τις φροντίδες που έχουν όσοι ζουν στον κόσμο. Περιστατικά από τη ζωή των Μοναχών, που έζησαν στην έρημο, έχουν γραφτεί σε βιβλία που λέγονται «Γεροντικά» και είναι ιστορίες διδακτικές για όλους μας. Ανάλογες διηγήσεις υπάρχουν βέβαια και για γυναίκες Μοναχές.

Οι μοναχοί και οι μοναχές, λοιπόν, φεύγουν μακριά από τον κόσμο και προσεύχονται για όλους στην ησυχία.

Ακόμα και το κοινό απλό φαγητό τους το συνοδεύει η προσευχή.

Όσα κατασκευάζουν είναι όμορφα, γιατί γίνονται με ευλογία.

Κοντά στον Χριστό όλα γίνονται όμορφα, γιατί γίνονται με ταπείνωση!

Τα Μοναστήρια της πατρίδας μας

Η πατρίδα μας έχει, σε κάθε γωνιά της, μικρά και μεγάλα Μοναστήρια. Κάποια είναι πολύ παλιά από την βυζαντινή εποχή, ενώ άλλα έχουν χτιστεί πρόσφατα. Σε όλα, όμως, μονάζουν Μοναχοί ή Μοναχές, που δεν παύουν να προσεύχονται για όλους μας και να εργάζονται όταν δεν προσεύχονται.

Υπάρχει στη βόρεια Ελλάδα μια μοναδική πολιτεία που αποτελείται από 20 Βυζαντινά Μοναστήρια και εκατοντάδες κελιά Ασκητών. Ονομάζεται Άγιον Όρος ή αλλιώς Περιβόλι της Παναγίας.

Δες στον χάρτη τα μοναστήρια και προσπάθησε να θυμηθείς τα ονόματά τους!

Ο χάρτης του Αγ. Όρους, Χρήστος Γουσιδής, Από το βιβλίο «Περιπέτεια στο Άγιο Όρος», Εκδ. Αθως

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Κελί: Πολύ μικρό δωμάτιο των μοναχών.

Αναχωρητής: Ο Μοναχός που αναχωρεί, που φεύγει από τον κόσμο για να αφοσιωθεί αποκλειστικά στον Θεό.

Ελεημοσύνη: Κάθε υλικό ή πνευματικό αγαθό που προσφέρεται από άνθρωπο σε άνθρωπο.

Θεμελιωτής: Αυτός που πρωτοξεκίνησε κάτι σημαντικό για την ανθρωπότητα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Συμπλήρωσε τις λέξεις που λείπουν στο παρακάτω κείμενο και ανακάλυψε πώς είναι η καθημερινή ζωή σε ένα Μοναστήρι (Φεύγουν, προσεύχονται, αγαπούν, ησυχία, Γέροντα, τράπεζα, νηστεύουν, μοναστήρια, Φαγητά, Ακολουθίες).

Οι Μοναχοί ..... πολύ τους ανθρώπους. ....
όμως, μακριά τους για να βρουν ..... ώστε να .....
διαρκώς για όλους. Συγκεντρώνονται στον κεντρικό Ναό της Μονής για τις κοι-
νές ..... Στα ..... τρώνε όλοι μαζί σε μια μεγάλη
αίθουσα που ονομάζεται ..... Πολύ συχνά .....
Δεν τρώνε από όλα τα ..... για να ασκηθούν περισσότερο. Οι
Μοναχοί οφείλουν υπακοή στον .....

2. Αντιστοίχισε τις φράσεις που ταιριάζουν στον Μοναχό που μένει στο Μοναστήρι και στον Ασκητή.

φαγητό όλοι μαζί

μοναστήρι

Εργασίες με άλλους

Ασκητής

μοναχική εργασία

Προσευχή στο ερημητήριο

Μοναχός

προσευχή στον ναό

Ερημικός τόπος

Φαγητό μόνος

3. Ακούστε μια χαριτωμένη αφήγηση από το Γεροντικό και συζητήστε για τα Χαρίσματα που είχαν οι ασκητές και τη ζωή στην έρημο.

4. Χωριστείτε σε 3 ομάδες, ακούστε από ένα τραγουδί και ταξιδέψτε στα Μοναστήρια της Ελλάδας! Έπειτα προσπαθήστε να βρείτε στον χάρτη της τάξης σας κάποια από αυτά.

ΜΕΡΟΣ Α

ΜΕΡΟΣ Β

ΜΕΡΟΣ Γ

12. Η σημασία των Ιερών Εικόνων

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Εικόνα, εικονομάχοι,
Αναστήλωση των
Εικόνων

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τη θέση των Ιερών Εικόνων στην Εκκλησία.
- Τα γεγονότα της Εικονομαχίας.

Στο σχολείο μας ήρθαν επίσκεψη παιδιά από την Σουηδία.

Η αξία των ιερών Εικόνων στην Ορθόδοξη Εκκλησία

Κάθε Ορθόδοξος ναός, αλλά και τα σπίτια των πιστών είναι γεμάτα με πολλές όμορφες Εικόνες. Είναι σαν τα βιβλία που μας βοηθούν να πλησιάσουμε τους Αγίους και τον Θεό.

Στις Εικόνες βλέπουμε τον Χριστό, την Παναγία, τους Αγίους, αλλά και σημαντικά γεγονότα, όπως τη Σταύρωση ή την Πεντηκοστή. Άλλες είναι έντονα χρωματισμένες με πολλές λεπτομέρειες, άλλες πιο απλές και ταπεινές, όλες, όμως, μας διδάσκουν κάτι. Είναι ένας υπέροχος οδηγός για να γινόμαστε καλύτεροι Χριστιανοί και άνθρωποι. Παρατηρώντας τις **Αγιογραφίες** μαθαίνουμε την ιστορία της Εκκλησίας, μέσα από τα πρόσωπα που εικονίζονται. Το φωτιστέφανο γύρω από τις μορφές δηλώνει την Αγιότητά τους και μας παρακινεί να ακολουθήσουμε το παράδειγμά τους.

Η Αγ. Θεοδώρα η Αυγούστα, Εύα Καραντινού, Από το βιβλίο «Όταν γελάει ο ουρανός 4», Εκδ. Άθως

Τα γεγονότα της Εικονομαχίας

Στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, για πάνω από εκατό χρόνια (726-843), υπήρξε μια μεγάλη διαμάχη για τις Εικόνες. Ο Αυτοκράτορας Λέοντας ο Γ΄ απαγόρευσε ξαφνικά την προσκύνηση των Εικόνων. Ακολούθησε άγριος διχασμός στην Αυτοκρατορία και οι άνθρωποι μοιράστηκαν σε αυτούς που δεν τιμούσαν τις Εικόνες, δηλαδή τους εικονομάχους, και στους Ορθοδόξους, που εξακολουθούσαν να τις προσκυνούν, όπως γινόταν μέχρι τότε.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός υποστήριζε ότι οι Εικόνες, για όσους δεν ξέρουν να διαβάζουν, είναι τα βιβλία τους.

Στην 7η Οικουμενική Σύνοδο (787 μ.Χ.) αποφασίστηκε ομόφωνα η Αναστήλωση των Εικόνων, δηλαδή, η επαναφορά τους στη λατρεία. Η διαμάχη, όμως, συνεχίστηκε.

Λίγα χρόνια, αργότερα, ξεκίνησε η δεύτερη περίοδος της Εικονομαχίας, που κράτησε ως το 843 μ. Χ. Πολλοί άνθρωποι υπερασπίστηκαν τις Εικόνες και τιμωρήθηκαν με πολλούς τρόπους γι' αυτό. Εικόνες κήκαν και Μοναστήρια και Ναοί που τις τιμούσαν καταστράφηκαν.

Δείτε στο βίντεο τη ζωή της Αυτοκράτειρας Θεοδώρας και την ιστορία της Αναστήλωσης των Εικόνων.

Τι είναι η Αναστήλωση των Εικόνων; Γνωρίζεις πώς λέγεται η Κυριακή που τιμούμε αυτό το γεγονός;

Η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος,
Τοιχογραφία Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας, Άγιον Όρος

Η αναστήλωση των Εικόνων, δηλαδή η τοποθέτησή τους ξανά, έγινε με πανηγυρικό τρόπο στους ναούς. Όλοι κατάλαβαν οριστικά ότι δεν λατρεύουμε ούτε προσκυνούμε το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένη μια Εικόνα (ξύλο, χαρτί), αλλά το ιερό πρόσωπο ή το γεγονός που απεικονίζεται.

Η **μνήμη** του γεγονότος αυτού γιορτάζεται την πρώτη Κυριακή της Μεγάλης Σαρακοστής. Ονομάζεται Κυριακή της Ορθοδοξίας και πανηγυρίζεται με λιτανεία και περιφορά των Εικόνων.

Η βυζαντινή Αγιογραφία

Η βυζαντινή Αγιογραφία είναι ένας τρόπος ζωγραφικής που χρησιμοποιείται στην Ορθόδοξη Εκκλησία εδώ και πολλά χρόνια. Ονομάστηκε έτσι, γιατί πρώτη φορά εμφανίστηκε και άφησε θαυμαστά έργα, κυρίως την περίοδο της βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Στην τέχνη αυτή υπάρχουν κανόνες που ορίζουν πώς πρέπει να σχεδιάζεται το εικονιζόμενο πρόσωπο, πώς θα τοποθετηθούν οι Αγιογραφίες μέσα στον Ναό, ποιες τεχνικές και ποια χρώματα θα χρησιμοποιηθούν. Ένας Αγιογράφος θα πρέπει να ακολουθεί αυτούς τους κανόνες, ώστε να παριστάνει με εκφραστικό τρόπο τα εικονιζόμενα πρόσωπα.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Αγιογραφίες: Απεικονίσεις αγίων προσώπων και γεγονότων.

Θριαμβεύω: Κερδίζω μεγάλη νίκη, που κανείς δεν αμφισβητεί.

Μνήμη: Η γιορτή ενός ιερού γεγονότος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός (από τη Δαμασκό) υπερασπίστηκε την προσκύνηση των Εικόνων, όπως φαίνεται και στο παρακάτω κείμενο. Σε θεατρική απόδοση, επιλέξτε ένα παιδί που θα υποδυθεί τον Άγιο Ιωάννη και κάποια άλλα τους Εικονομάχους, που θα επιχειρηματολογούν αντίθετα, βασιζόμενοι στο κείμενο:
«Εφόσον προσκυνώ και σέβομαι τον Σταυρό ... πώς να μην προσκυνήσω και τις Εικόνες, που κατασκευάζουν οι πιστοί με αγαθή πρόθεση και με σκοπό τη δοξολογία και την ανάμνηση των παθημάτων του Χριστού; Και εφόσον προσκυνώ την Εικόνα του Σταυρού που κατασκευάζεται από οποιοδήποτε υλικό, πώς να μην προσκυνήσω την Εικόνα του Χριστού...; Το ότι δεν προσκυνώ το υλικό είναι φανερό, διότι αν καταστραφεί ένας Σταυρός, που είναι κατασκευασμένος από ξύλο, παραδίδω το ξύλο στη φωτιά. Το ίδιο συμβαίνει και με το ξύλο των Εικονισμάτων, όταν αυτά καταστραφούν».

(διασκευή από: Ιωάννης Δαμασκηνός, *Περί Εικόνων*, P.G., τόμ. 94, 1305)

2. Επισκεφτείτε ένα εργαστήριο βυζαντινής Αγιογραφίας και ζητήστε από τον Αγιόγραφο να σας δώσει συνέντευξη για την τέχνη του. Στη συνέχεια, δημοσιεύστε την ως άρθρο στην εφημερίδα ή στο blog του σχολείου σας, μαζί με φωτογραφικό υλικό από τη δουλειά του.

3. Ακούστε την ιστορία για μια από τις εικόνες της Παναγίας που σώθηκε στην Εικονομαχία και συζητήστε για τη θέση των Εικόνων στην Εκκλησία.

4. Ο Άγιος Παΐσιος έλεγε ότι όλοι οι άνθρωποι είμαστε Εικόνες, που πέφτουν κάποιες φορές και πρέπει να γίνει «Αναστήλωσή». Πώς καταλαβαίνεις αυτή τη φράση;

Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός και η εικόνα της Παναγίας Τριχερούσας, Εύα Καραντινού, Από το βιβλίο «Όταν γελάει ο ουρανός 4», Εκδ. Άθως

13. Η Ορθόδοξη Εκκλησία στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Πατριάρχης,
νεομάρτυρες,
κρυφό σχολειό

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τον σημαντικό ρόλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας.
- Στιγμές από τη ζωή και τον θάνατο Νεομαρτύρων επί Τουρκοκρατίας.

1964. Μια καινούργια μαθήτρια ήρθε στην τάξη της Δ΄ Δημοτικού: Η Σοφία.

Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης, Θεόφιλος Χατζημιχαήλ.

Τοιχογραφία αποτοιχισμένη από το σπίτι-καφενείο Γ. Αντίκα στην Σκόπελο Γέρας Μυτιλήνης

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως στα χρόνια της Τουρκοκρατίας

Με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 μ. Χ. από τους Τούρκους, ένα μεγάλο μέρος των Χριστιανών της παλιάς Βυζαντινής Αυτοκρατορίας υποδουλώθηκε.

Σε αυτή τη δύσκολη κατάσταση, αρχηγός και εκπρόσωπος όλων των σκλαβωμένων ορθόδοξων χριστιανών της τεράστιας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ήταν ο Έλληνας Πατριάρχης της Κωνσταντινούπολης. Ο πρώτος Πατριάρχης, μετά την Άλωση της Πόλης, ήταν ο Άγιος Γεώργιος Γεννάδιος - Σχολάριος. Αυτός ζήτησε και πήρε από τον Σουλτάνο Μωάμεθ τον Πορθητή προνόμια για τους Χριστιανούς, σε σχέση με τους φόρους, την Παιδεία και την Εκκλησία.

Σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, η καρδιά της χριστιανοσύνης και του ελληνισμού, χτυπούσε στο ελληνορθόδοξο Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης. Το έργο των Πατριαρχών ήταν πολύ σημαντικό, καθώς αφορούσε στη διαφύλαξη της Ορθόδοξης Πίστεως, κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες. Γι' αυτό πολλές φορές τιμωρήθηκαν ακόμα και με θάνατο, όπως ο Άγιος Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄, το 1821.

Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄

Δείτε στο βίντεο περισσότερες πληροφορίες για τον Πατριάρχη Γρηγόριο Ε΄.

Κληρικοί βοηθούν τους Χριστιανούς να μην χάσουν την Ορθόδοξη Πίστη τους

Στα δύσκολα και σκοτεινά χρόνια της Τουρκοκρατίας, πολλοί ήταν οι φωτισμένοι κληρικοί, που αγωνίστηκαν για τη διαφύλαξη της Ορθόδοξης Πίστεως. Ονομάζονται Διδάσκαλοι του Γένους, γιατί δίδαξαν τα ταλαιπωρημένα ελληνόπουλα και έγραψαν πολλά βιβλία. Με τον τρόπο αυτό, διατήρησαν ζωντανή την εθνική συνείδηση του Ελληνισμού στα φανερά και κρυφά Σχολεία. Οι πιο σπουδαίοι από αυτούς ήταν ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης, ο Άγιος Μακάριος της Κορίνθου, ο Άγιος Αθανάσιος της Πάρου, ο Ευγένιος Βούλγαρης και πολλοί άλλοι.

Ο Άγιος Κοσμάς
ο Αιτωλός, Αγγελ.
Δελεχά, Από το βιβλίο
«Άγιος Κοσμάς ο
Αιτωλός, αν ζούσε
σήμερα», Εκδ. Άθως

Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός

Κορυφαίος ανάμεσά τους ήταν ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, γνωστός ως Πατροκοσμάς. Για πολλά χρόνια περιόδευε στον ελλαδικό χώρο και ίδρυσε εκατοντάδες σχολεία, Δημοτικά και Γυμνάσια. Έλεγε στους ανθρώπους που τον άκουγαν: «Μιλάτε ελληνικά και παίρνω όλες τις αμαρτίες σας πάνω μου». Όπου δίδασκε άφηνε ένα μεγάλο ξύλινο Σταυρό. Συμβούλευε ότι δεν πρέπει να δουλεύουν την Κυριακή, που είναι μέρα αφιερωμένη στον Θεό. Δεν δίσταζε να κατηγορεί δημόσια όποια αδικία έβλεπε, υπερασπιζόμενος την ισότητα και το δίκαιο. Είχε μαρτυρικό θάνατο, στις 24 Αυγούστου 1779.

Οι Νεομάρτυρες Άγιοι και Αγίες την περίοδο της Τουρκοκρατίας

Οι **Τούρκοι** πίεζαν τους **Χριστιανούς** να αρνηθούν την πίστη τους και τους βασάνιζαν ή τους θανάτωναν. Ο βαρύτερος φόρος, όμως, ήταν ο φόρος αίματος, δηλαδή το παιδομάζωμα. Οι Τούρκοι έπαιρναν, με τη βία, μικρά υγιή παιδιά, τους άλλαζαν την πίστη, για να υπηρετήσουν μεγαλώνοντας τον Τουρκικό στρατό και τη διοίκηση. Οι Χριστιανοί, άντρες και γυναίκες, φάνηκαν αντάξιοι των Μαρτύρων των πρώτων αιώνων. Προτιμούσαν να υποστούν μαρτυρικό θάνατο, παρά να αρνηθούν τον Χριστό. Αυτοί ονομάζονται Νεομάρτυρες, γιατί είναι οι σύγχρονοι, οι Νέοι Μάρτυρες της Ορθοδοξίας.

Η Αγία Φιλοθέη η Αθηναία

Στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας βοήθησε τους Αθηναίους με την περιουσία της η Αγία Φιλοθέη. Αυτή προστάτευε τις γυναίκες και τα παιδιά, ίδρυε σχολεία, γηροκομεία, νοσοκομεία και ορφανοτροφεία και έδινε δουλειά και χρήματα σε Έλληνες και μουσουλμάνους, που είχαν την ανάγκη της. Μάλιστα οι συνοικίες Ψυχικό (καλή πράξη), Φιλοθέη και η περιοχή της Καλογρέζας (καλογριά) στην Αττική, έχουν πάρει το όνομά τους εξαιτίας της. Πέθανε, με μαρτυρικό θάνατο από τους Τούρκους, το 1589 μ. Χ.

Οι Νεομάρτυρες, άνδρες, γυναίκες, άλλοι αρνήθηκαν να αλλαξοπιστήσουν, ενώ άλλοι, που είχαν αλλαξοπιστήσει, ξανάγιναν ορθόδοξοι χριστιανοί και μαρτύρησαν γι' αυτό.

Η Αγία Φιλοθέη η Αθηναία, Παρασκ. Χατζηθανάση, Από το βιβλίο «Δι' ευχών των Αγίων», Εκδ. Αθως

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Τούρκοι / Χριστιανοί: Οι 2 βασικές κατηγορίες υπηκόων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ανοίξτε τον ψηφιακό χάρτη της Ελλάδας και ανακαλύψτε τους Νεομάρτυρες από διάφορες περιοχές. Μπορείτε να βρείτε και άλλους νεομάρτυρες στο διαδίκτυο;

2. Ανοίξτε την εικόνα και διαβάστε πληροφορίες για την Μεγάλη του Γένους Σχολή. Γράψτε στο ημερολόγιό σας ένα κείμενο για το πώς φαντάζεστε ότι ήταν η ζωή τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

3. Ζωγραφίστε στον πίνακα τη μορφή ενός Οικουμενικού Πατριάρχη. Γράψτε από μία λέξη ή φράση που να τον χαρακτηρίζει.

4. Το παρακάτω απόσπασμα είναι από τις «Διδαχές» (διδασκαλίες) και τις προφητείες του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού. Συμπληρώνουμε τα κενά και στη συνέχεια συζητάμε (διδάσκαλο, σχολείο, πτωχά, γράμματα, σχολείο, σκοτάδι, Θεός):

Διδαχή 1η: «Να μαζευτείτε όλοι να κάνετε ένα ..... καλόν, να βάνουν ..... να μαθαίνουν όλα τα παιδιά ....., πλούσια και ..... Διότι από το ..... μαθαίνουμε τι είναι ..... Διότι χωρίς το σχολείον περπατούμε στο .....

(Διασκευή από τις «Διδαχές και προφητείες» του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού)

5. Σκέψου και σημείωσε το σωστό και το λάθος.

A) Ο πρώτος Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης ήταν ο Γεώργιος – Γεννάδιος Σχολάριος.

ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ

B) Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης ήταν ένας από τους Διδασκάλους του Γένους.

ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ

Γ) Η Αγία Φιλοθέη βοηθούσε με το έργο της μόνο τους Χριστιανούς.

ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ

Δ) Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός περιόδευσε σε όλη την Ελλάδα και ίδρυσε πολλά σχολεία.

ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ

E) Νεομάρτυρες λέγονται μόνο όσοι ήταν παιδιά.

ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ

ΣΤ) Ο Οικουμενικός Πατριάρχης δεν αντιμετώπιζε δυσκολίες στη σχέση του με τους Τούρκους.

ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ

Z) Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κάποιες φορές θανατώθηκε, υπερασπιζόμενος τους Χριστιανούς.

ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ

6. Ανακάλυψε τις κρυμμένες λέξεις:

Π Α Ρ Σ Ρ Α Τ Χ Η Ι .....

Ν Ε Σ Α Ε Μ Υ Τ Ρ Ρ Ο .....

Δ Ι Ο Α Κ Α Ι Λ Σ Δ .....

Η Ε Ρ Σ Ω .....

14. Η Εκκλησία της Ελλάδος κατά την περίοδο του 1940

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Ελληνοϊταλικός πόλεμος, Γερμανοί, Κατοχή, συσσίτια, Εβραίοι

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τα γεγονότα που αναφέρονται στη δράση της Εκκλησίας της Ελλάδος κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Η συμβολή της Εκκλησίας της Ελλάδος στο έργο της διάσωσης των Εβραίων από το Ολοκαύτωμα.

Οι ιερείς μας ήταν πάντοτε αγωνιστές. Όπως το 1821, έτσι και το 1940 και στην Κατοχή.

Και ο αγώνας δεν ήταν μόνο με όπλα!

Έσωζαν όποιον μπορούσαν, χωρίς να νοιάζονται για τη θρησκεία και την καταγωγή του! Αληθινοί Χριστιανοί!

Η δράση της Εκκλησίας της Ελλάδος στη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στην επίθεση που δέχτηκε το 1940-1941 από τις γερμανοϊταλικές δυνάμεις, βρέθηκε στο πλευρό των Ελλήνων. Αγωνίστηκε να διατηρήσουν την ελευθερία τους, ενισχύοντάς τους ακόμα και στα πεδία των μαχών.

Από τις πρώτες στιγμές, έστειλε στο μέτωπο 84 κληρικούς για να εμπυχώσουν τους στρατιώτες με κηρύγματα και να τους ευλογήσουν με την τέλεση της Θείας Λειτουργίας. Παράλληλα, **περιέθαλπε** τραυματισμένους, ανάπηρους και άρρωστους στρατιώτες, δίνοντάς τους κουράγιο και ελπίδα.

Η Παναγία, Αγία Σκέπη τιμάται στις 28 Οκτωβρίου μέρα του ΟΧΙ, Σπύρος Ζαχαρόπουλος, Από το βιβλίο «Ελλάδα μας Ηρώων Μητέρα», Εκδ. Άθως.

Η Αρχιεπισκοπή Αθηνών, με 2.500 εθελόντριες, ενίσχυσε οικονομικά τις οικογένειες των στρατευμένων. Επίσης, συγκέντρωσε χρήματα, ενδύματα και τρόφιμα, καλύπτοντας τις ανάγκες φτωχών οικογενειών, ενώ αντίστοιχες αποστολές έγιναν και για τους στρατιώτες του μετώπου.

Παράλληλα, το Πανελλήνιο Ίδρυμα Τήνου **εκποίησε τα τιμαλφή** από τα τάματα της Μεγαλόχαρης και ενίσχυσε οικονομικά τον αγώνα.

Η αντίσταση της Εκκλησίας

Όταν, το 1941, η χώρα κατακτήθηκε από τις δυνάμεις της ναζιστικής Γερμανίας, η Εκκλησία της Ελλάδος έδωσε τον δικό της αγώνα αντίστασης εναντίον των κατακτητών. Ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσάνθος αρνήθηκε να πάρει μέρος στην επιτροπή παράδοσης της Αθήνας και να ορκίσει τη νέα κυβέρνηση, που τοποθέτησαν οι Γερμανοί. Γι' αυτή την πράξη του διώχθηκε.

Το έργο της Εκκλησίας στη διάρκεια της Κατοχής

Ο νέος Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός, κατά τη διάρκεια της μεγάλης πείνας, δηλαδή του **λιμού** το 1941, ίδρυσε τον Ελληνικό Οργανισμό Χριστιανικής Αλληλεγγύης (Ε.Ο.Χ.Α). Συγκέντρωσε και μοίρασε τρόφιμα, φάρμακα και ρούχα στους Έλληνες της Κατοχής, ενώ ο ίδιος κάλεσε τον Διεθνή Ερυθρό Σταυρό να αποστείλει βοήθεια στη χώρα μας.

Η συμβολή της Εκκλησίας στην Εθνική Αντίσταση και την Απελευθέρωση

Η Εκκλησία της Ελλάδος βοήθησε στην Εθνική Αντίσταση και στην απελευθέρωση της πατρίδας μας. Σε όλη την Ελλάδα, κληρικοί στάθηκαν στο πλευρό του λαού με γενναιότητα, υποστηρίζοντας τους πιστούς της περιοχής τους με κάθε τρόπο, χωρίς προσωπικό όφελος. Αρκετά μοναστήρια πρόσφεραν καταφύγιο σε αγωνιστές και βοήθησαν στη φυγάδευση πατριωτών στη Μέση Ανατολή και κάποια απ' αυτά γνώρισαν την εκδικητική manía του κατακτητή. Συνολικά, οι Ιταλοί, οι Γερμανοί και οι Βούλγαροι θανάτωσαν τουλάχιστον 450 κληρικούς.

Διάβασε εδώ την ιστορία ενός γενναίου ιερέα, που έσωσε τους Έλληνες:

Η συμβολή της Εκκλησίας της Ελλάδος στο έργο της διάσωσης των Εβραίων από το Ολοκαύτωμα

Μεγάλη ήταν η συμβολή των Ελλήνων Εβραίων (Ελληνοεβραίων) στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο, με συγκινητική τη θυσία του ήρωα Συνταγματάρχη Μαρδοχαίου Φριζή. Η Εκκλησία της Ελλάδας έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διάσωση των Ελλήνων Εβραίων, όταν οι Γερμανοί Ναζί προσπάθησαν, οργανωμένα, να εξοντώσουν τους Εβραίους σε όλες τις χώρες. Τους συνελάμβαναν και τους έστελναν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπου τους βασάνιζαν και τους σκότωναν. Αυτό ονομάστηκε **γενοκτονία ή ολοκαύτωμα**.

Ο Αρχιεπίσκοπος
Δαμασκηνός

Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Δαμασκηνός, σε συνεργασία με την Ελληνική Αστυνομία, το 1942, έδωσε εντολή να δοθούν σε όσους Εβραίους κινδύνευαν να **απελαθούν** και να οδηγηθούν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ψεύτικα πιστοποιητικά βάπτισης και ταυτότητες. Σε αυτές έγραφαν ως θρήσκευμα Χριστιανοί Ορθόδοξοι.

Το ίδιο συνέβη και σε άλλες μεγάλες πόλεις, όπου εκδόθηκαν ταυτότητες σε Έλληνες Εβραίους, δίνοντάς τους χριστιανικά ονόματα για να σωθούν. Στη Ζάκυνθο, ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος και ο Δήμαρχος Λουκάς Καρρέρ, όταν ο Γερμανός Διοικητής ζήτησε τα ονομάτων των Ελλήνων Εβραίων του νησιού, έδωσαν μόνο δύο, τα δικά τους. Με αυτόν τον τρόπο, η Εκκλησία μας εφάρμοσε στην πράξη τη θεία εντολή «να αγαπάς τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου».

Η Εκκλησία της Ελλάδος, σε όλους τους αγώνες για την ελευθερία, στάθηκε στο πλευρό του λαού. Τον βοήθησε υλικά και πνευματικά στις δύσκολες στιγμές. Συμπαραστάθηκε σε όλους τους πολίτες, ανεξαρτήτως θρησκευάτος, εθνικότητας και φυλής.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Εκποίηση: Πούλησε και πρόσφερε χρήματα.

Περιθάλπω: Φροντίζω ψυχικά και σωματικά ένα πρόσωπο.

Τιμαφή: Κοσμήματα, πολύτιμοι λίθοι και πολύτιμα μικροαντικείμενα.

Λιμός: Μεγάλη πείνα που οδηγεί στον θάνατο

Γενοκτονία ολοκαύτωμα: Η συστηματική εξόντωση φυλετικής ομάδας.

Απέλαση: Η εκδίωξη ενός ανεπιθύμητου αλλοδαπού από μία χώρα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να συμπληρώσεις, με λέξεις από το κείμενο, την περίληψη της ενότητας.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος, με την κήρυξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το 1940, βρέθηκε στο πλευρό των αγωνιζόμενων Ελλήνων για να διατηρήσουν την ..... τους. Έστειλε κοντά στους στρατιώτες 84 κληρικούς για να τους εμπυχώσουν με τα ..... τους και να τους ευλογήσουν με την τέλεση της ..... Όταν, το 1941, η χώρα κατακτήθηκε από τις δυνάμεις της ..... Γερμανίας, η Εκκλησία της Ελλάδος έδωσε τον δικό της αγώνα ..... εναντίον των κατακτητών. Η Ελλάδα και η Ορθόδοξη Εκκλησία εφάρμοσαν ένα σχέδιο για να σώσουν τους Έλληνες Εβραίους από τη ναζιστική ..... Με εντολή του Αρχιεπισκόπου εκδόθηκαν ψευδή χριστιανικά πιστοποιητικά ..... και ψευδείς ελληνικές ..... που έγραφαν το θρήσκευμα, ως χριστιανοί ορθόδοξοι, σε όσους Εβραίους θα οδηγούνταν στα στρατόπεδα ..... και θανάτωσης. Έτσι, σώθηκαν πολλοί Εβραίοι στη χώρα μας εφαρμόζοντας τη θεία εντολή του Χριστού, να αγαπάς τον ..... σου όπως τον εαυτό σου.

2. Αντιστοίχισε

Οργάνωσε συσσίτια

βοήθησε στον πόλεμο του 1940 τους στρατιώτες

αντιστάθηκε στους Γερμανούς

Ο Αρχιεπίσκοπος Χρύσανθος

Ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός

προστάτεψε τους Έλληνες Εβραίους από το ολοκαύτωμα

Αρνήθηκε να παραδώσει την πόλη στους Γερμανούς

διώχθηκε

3. Σημείωσε τέσσερις λέξεις που σου έκαναν εντύπωση από το σημερινό μάθημα.

4. Ακούστε το θαύμα που έκανε ο Άγιος Χαράλαμπος στα Φιλιατρά. Συζητήστε στην ολομέλεια για το πώς οι Άγιοι σε κάθε εποχή επεμβαίνουν με τις προσευχές τους και σώζει ο Θεός τους ανθρώπους.

15. Ο Ορθόδοξος Ναός

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Σήμερα μαθαίνουμε:

- Ποια είναι τα αρχιτεκτονικά μέρη του Ναού
- Να αναγνωρίζουμε τις Αγιογραφίες και τη θέση τους στον Ορθόδοξο Ναό.
- Σύμβολα και συμβολισμούς που υπάρχουν στην ορθόδοξη λατρεία.

ναός, Αρχιτεκτονική, Αγιογραφίες, συμβολισμοί

Ο Ναός

Πολλές φορές όλοι μας, στην εξοχή, αλλά και σε διάφορες γειτονιές των πόλεων, παρατηρούμε εξωκλήσια, μικρές ή μεγαλύτερες Εκκλησίες, απλούς ή εντυπωσιακούς Ναούς σε διάφορα σχήματα. Πολλοί έχουν καμπάνες, κάποιοι έχουν τρούλο, όλοι, όμως, έχουν στην κορυφή τους έναν Σταυρό. Αυτός, άλλωστε, μας θυμίζει πού βρισκόμαστε. Είμαστε στο σπίτι του Θεού!

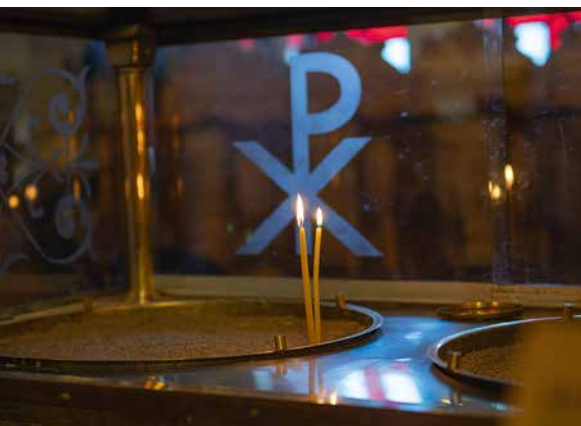
Ο πιστός μέσα σ' αυτόν τον χώρο έρχεται πιο κοντά στον Θεό Πατέρα. Γι' αυτό χτίζουμε τους Ιερούς Ναούς: Για να προσευχόμαστε, να Τον δοξάζουμε, να Του ζητάμε όσα είναι καλά για όλο τον κόσμο... Εδώ τελούμε τα Ιερά Μυστήρια.

Αρχιτεκτονικά μέρη του Ορθόδοξου Ναού

Ας επισκεφθούμε μαζί με τους φίλους μας έναν ενοριακό Ναό. Δείτε το βίντεο και γίνετε κι εσείς εξερευνητές! Αν θέλετε μπορείτε να επισκεφθείτε και εσείς έναν Ναό της περιοχής σας.

Συμβολισμοί στην Ορθόδοξη Λατρεία

Η Αγία Τράπεζα είναι το ιερότερο σημείο του Ναού, γιατί συμβολίζει τον θρόνο του Θεού, όπου είναι παρών ο ίδιος ο Χριστός. Πάνω της βρίσκονται το Ιερό Ευαγγέλιο, δηλαδή η διδασκαλία του Χριστού και ο Σταυρός, δηλαδή η νίκη του Ιησού απέναντι στον θάνατο. Στο Ιερό, επίσης, βρίσκονται ο Εσταυρωμένος και τα Εξαπτέρυγα, μεταλλικά λάβαρα με μορφή Αγγέλου.

Κατά τις Ακολουθίες, στην Ορθόδοξη Λατρεία, οι Ιερείς φορούν τα Άμφια, που συμβολίζουν τη Θεία Χάρη.

Το **Θυμιατό** συμβολίζει την Παναγία και τα κουδουνάκια του τους 12 Αποστόλους. Εκεί ανάβει το καρβουνάκι με το λιβάνι ή μοσχοθυμίαμα. Η ευωδία του θυμιάματος, που καίγεται, κατευθύνεται προς τα πάνω, συμβολίζοντας τις προσευχές μας, που ανεβαίνουν στον Ουρανό.

Τα Καντήλια, οι Πολυέλαιοι, τα Μανουάλια και τα Κεριά που ανάβουμε, δείχνουν το Φως του Χριστού που μας οδηγεί. Μας θυμίζουν επίσης ότι θέλουμε οι ψυχές μας να είναι ολοκάθαρες σαν το Φως και να κάνουν, επίσης, καλά έργα.

Τέλος, οι Καμπάνες που χτυπούν, συμβολίζουν τις Σάλπιγγες των Αγγέλων, που μας καλούν στο σπίτι του Θεού κάθε μέρα, κάθε Κυριακή και μεγάλη γιορτή.

Όλοι οι Ορθόδοξοι Ναοί έχουν συγκεκριμένες Αγιογραφίες, που τους διακοσμούν και πολλές φορές, ψηφιδωτά και φορητές Εικόνες. Έτσι, μας βοηθούν να αισθανθούμε τον Θεό μέσα στο σπίτι Του, αλλά και τους φίλους Του, τους Αγίους και τις Αγίες κοντά μας.

Οι βασικές Αγιογραφίες στον διάκοσμο του Ναού

Μπαίνοντας στον Ναό, στο ψηλότερο σημείο, βλέπουμε τον Χριστό Παντοκράτορα. Πάνω από το Ιερό, εικονίζεται η Παναγία Πλατυτέρα, γιατί Εκείνη ενώνει τους ανθρώπους με τον Θεό. Παντού στους τοίχους εικονίζονται άγιοι και αγίες για να μας δείχνουν ότι όλοι μπορούμε να γίνουμε Άγιοι.

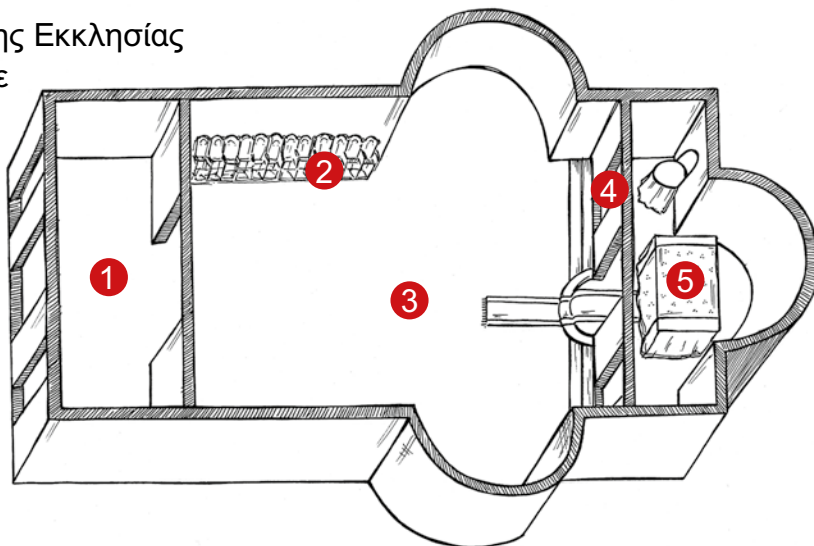
Παρατήρησε σε κάθε Εκκλησία ότι δεξιά της Ωραίας Πύλης, καθώς κοιτάζουμε το Ιερό, απεικονίζονται ο Χριστός και ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος, ενώ αριστερά η Παναγία και δίπλα της ο Άγιος, η Αγία ή το γεγονός στο οποίο είναι αφιερωμένος ο Ναός. Τώρα ξέρεις, πότε πανηγυρίζει κάθε Εκκλησία...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Παρατήρησε το σχέδιο της Εκκλησίας και σημείωσε δίπλα σε κάθε αριθμό την ονομασία των μερών του Ναού.

- 1 .....
- 2 .....
- 3 .....
- 4 .....
- 5 .....

2. Αντιστοίχισε τι συμβολίζει:

Η Αγία Τράπεζα

Το θυμίαμα

Το κερι

Οι καμπάνες

Τα Άμφια των Ιερέων

την προσευχή μας, που ανεβαίνει στον Ουρανό

τη Θεία Χάρη

τον θρόνο του Θεού, όπου είναι παρών ο ίδιος ο Χριστός

το Φως του Χριστού στη ζωή μας

τις σάλπιγγες των Αγγέλων

3. Διαβάστε το ποίημα και ακούστε το μελοποιημένο. Έπειτα χωριστείτε σε ομάδες και συζητήστε ποια είναι τα χαρακτηριστικά σε ένα ξωκλήσι και ποια σε μια εκκλησία της πόλης. Ζωγραφίστε τα ή γράψτε σε χαρτάκια και παρουσιάστε στην ολομέλεια.

Το Εκκλησάκι (Άγχ. Βλάχος)

Εις το βουνό ψηλά εκεί
είναι Εκκλησιά ερημική
το σήμαντρό της δεν κτυπά
δεν έχει ψάλτη ούτε παπά.

Ένα καντήλι λαμπερό
και ένα πέτρινο Σταυρό

έχει στολίδι μοναχό
το Εκκλησάκι το πτωχό.

Και ο διαβάτης που περνά
έρχεται και το προσκυνά
και με ευλάβεια πολλή
τον άσπρο του Σταυρό φιλεί.

4. Κάθε σημείο του Ναού έχει συγκεκριμένες αγιογραφίες. Κάντε την άσκηση και δείτε ποιες είναι.

16. Οι γιορτές της Εκκλησίας

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Δεσποτικές γιορτές,
Θεομητορικές
γιορτές, γιορτές
Αγίων, Παναγία,
Μεγάλη Εβδομάδα

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τη σημασία που έχουν οι ονομαστικές γιορτές στην Ορθόδοξη Παράδοση και ζωή.
- Να διακρίνουμε τις Θεομητορικές και Δεσποτικές γιορτές της Εκκλησίας.
- Να αιτιολογούμε την ιδιαίτερη τιμή, που αποδίδουν οι Χριστιανοί στο πρόσωπο της Παναγίας.
- Τα σημαντικότερα γεγονότα που εορτάζει η Εκκλησία, από το Σάββατο του Λαζάρου μέχρι την Κυριακή του Πάσχα.
- Να εκφράζουμε τις απόψεις μας για τη σημασία των χριστιανικών γιορτών, ως αιτία χαράς και ελπίδας.

Η σημασία των ονομαστικών γιορτών στην Ορθόδοξη Παράδοση και ζωή

Οι ονομαστικές γιορτές έχουν μεγάλη σημασία στην Ορθόδοξη Παράδοση και ζωή. Ο άνθρωπος που έχει το όνομα κάποιου Αγίου προσπαθεί να μιμείται τη ζωή του για να γίνει και εκείνος Άγιος, έχοντας την προστασία του. Σε αυτό βοηθάει πολύ το **Συναξάρι** του Αγίου, που, όπως έλεγε ο Άγιος Παΐσιος, πρέπει να το μελετά ο καθένας συνέχεια.

Διάκριση των γιορτών και η σημασία τους, ως αιτία χαράς και ελπίδας

Οι γιορτές της Ορθόδοξης Παράδοσης διακρίνονται σε Δεσποτικές, Θεομητορικές και γιορτές Αγίων. Οι Δεσποτικές αναφέρονται στον Χριστό, ενώ οι Θεομητορικές στην Παναγία. Παραδείγματα Δεσποτικών γιορτών αποτελούν τα Χριστούγεννα και η Ανάσταση του Χριστού, ενώ Θεομητορικές είναι η Γέννηση της Θεοτόκου και η Κοίμησή Της.

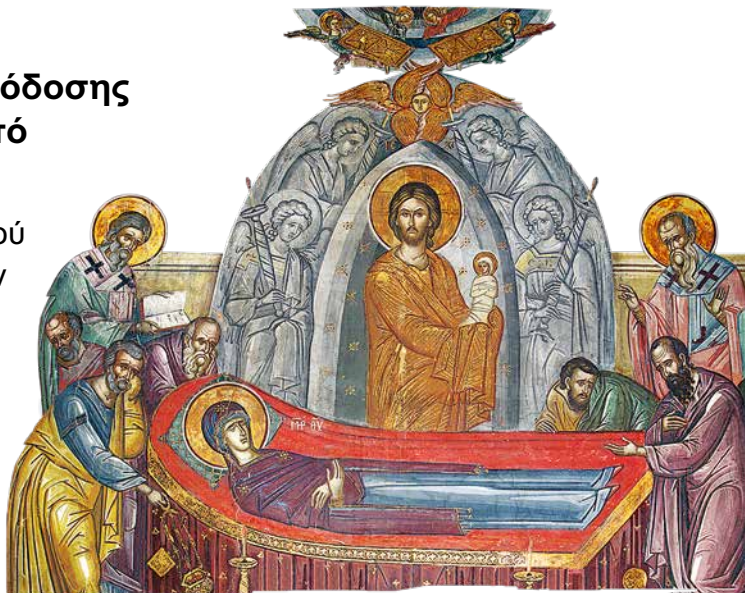
Οι γιορτές της Εκκλησίας αποτελούν αιτία χαράς και ελπίδας για όλους μας, καθώς ξαναζούμε όλα όσα αναφέρονται σε αυτά τα γεγονότα. Ο Χριστός, η Παναγία και οι Άγιοι χαίρονται μαζί μας και μας ενισχύουν στον αγώνα της ζωής.

Η Γέννηση του Χριστού, Τοιχογραφία Ι.Μ. Διονυσίου, Άγιον Όρος

Η Παναγία και οι τρόποι απόδοσης τιμής στο Πρόσωπό Της από τους Χριστιανούς

Η Παναγία, η Μητέρα του Χριστού και όλων μας, γεννήθηκε από τον Ιωακείμ και την Άννα. Νήπιο ακόμα αφιερώθηκε από τους ευλαβείς γονείς της στον Θεό και έζησε στα **Άγια των Αγίων**, ενώ την τροφή Της έφερνε καθημερινά ο Αρχάγγελος Γαβριήλ. Αυτή διάλεξε ο Θεός για να φέρει στον κόσμο τον Σωτήρα Χριστό.

Η Κοίμηση της Θεοτόκου, Τοιχογραφία Ι.Μ. Διονυσίου, Άγιον Όρος

Η Παναγία μας, Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, Αγ. Όρος

Είναι το στήριγμα και η παρηγοριά για όλους μας, όπως εκφράζεται μέσα από την Αγιογραφία και πολλούς Ύμνους της Εκκλησίας. Επειδή ήταν και αυτή άνθρωπος, ξέρει ό,τι μας απασχολεί καθημερινά και είναι η «μεσίτρια» προς τον Θεό. Γι' αυτό ακούει τις προσευχές μας και μας δίνει ό,τι είναι καλό για τον καθένα μας.

Η αγάπη και η ευσέβεια του λαού μας προς την Παναγία φανερώνεται με πολλούς τρόπους. Την δοξολογεί με τους Χαιρετισμούς Της που είναι γνωστοί ύμνοι. Της δίνει διάφορα ονόματα και επωνυμίες όπως Αγία Σκέπη, Γιάτρισσα, Παρηγορήτρια, Γοργοϋπήκοος, Ελεούσα, Φανερωμένη κ.ά. Άπειρα είναι τα Θαύματά Της σε κάθε τόπο. Οι απεικονίσεις Της στους Ιερούς Ναούς, τα τάματα και τα αφιερώματα, δηλώνουν την

άπειρη αγάπη μας προς το Πρόσωπό Της, επειδή καθημερινά μας στηρίζει και μας δυναμώνει.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Συναξάρι: Βιβλίο για τη ζωή των Αγίων.

Άγια των Αγίων: Το Ιερό του Ναού.

Ωσαννά (εδώ): Σε ικετεύουμε, σώσε μας!

Χαιρετισμοί: Ύμνοι της Παναγίας, που ψάλλονται κάθε Παρασκευή, τις πρώτες 5 εβδομάδες της Μεγάλης Σαρακοστής.

Γοργοϋπήκοος: Αυτή που γρήγορα απαντά στην προσευχή μας.

Τα πιο σημαντικά γεγονότα της Εκκλησίας, από το Σάββατο του Λαζάρου μέχρι την Κυριακή του Πάσχα

Οι Δεσποτικές και οι Θεομητορικές γιορτές γεμίζουν όλο τον Εκκλησιαστικό χρόνο. Η πιο σημαντική περίοδος, όμως, είναι όλη η Μεγάλη Εβδομάδα. Ας γνωρίσουμε τα γεγονότα από το Σάββατο του Λαζάρου, μέχρι την Κυριακή του Πάσχα.

Γιορτάζουμε την Ανάσταση από τον Χριστό, του φίλου Του, του Λαζάρου.

Σάββατο του Λαζάρου

Κυριακή των Βαΐων

Γιορτάζουμε τη Θριαμβευτική Είσοδο του Ιησού στα Ιεροσόλυμα, με παιδιά να πανηγυρίζουν, κραυγάζοντας **Ωσαννά!**

Ξεκινούν τα Άγια Πάθη, θυμόμαστε τον Πάγκαλο Ιωσήφ, που τα αδέλφια του τον πούλησαν ως δούλο στην Αίγυπτο.

Μεγάλη Δευτέρα

Εκεί, όμως, με τη βοήθεια του Θεού, έγινε μεγάλος Αρχοντας και μετά από χρόνια συγχώρεσε τα αδέλφια του και τους βοήθησε.

Μεγάλη Πέμπτη

Τη Μεγάλη Πέμπτη, θυμόμαστε 4 γεγονότα: α) Τον Ιερό Νιπτήρα, όταν δηλαδή ο Κύριος έπλυνε τα πόδια των μαθητών Του, που μας θυμίζει ότι πρέπει να είμαστε ταπεινοί. β) Τον Μυστικό Δείπνο, δηλαδή την παράδοση του Μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας. γ) Την Προσευχή του Κυρίου στο Όρος των Ελαιών και δ) την προδοσία του Ιούδα.

Μεγάλη Τετάρτη

Επικεντρώνουμε το ενδιαφέρον μας α) στην αμαρτωλή γυναίκα, που μετανιωμένη άλειψε με πολύτιμο Μύρο τον Χριστό και συγχωρέθηκε για τα αμαρτήματά της και β) Στην προετοιμασία για την προδοσία από τον Ιούδα.

Μεγάλη Τρίτη

Θυμόμαστε την Παραβολή των Δέκα Παρθένων, που μας θυμίζει να είμαστε έτοιμοι να συναντήσουμε τον Χριστό με τις καλές μας πράξεις.

Μεγάλη Παρασκευή

Μνημονεύουμε τη Σταύρωση και την Ταφή Του Χριστού.

Μεγα Σάββατο

Η προσοχή μας επικεντρώνεται στον Τάφο του Χριστού και στην κάθοδό Του στον Άδη.

Κυριακή του Πάσχα

Γιορτάζουμε πανηγυρικά την Ανάσταση του Κυρίου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ελάτε να δημιουργήσετε το δικό σας προσευχητάρι!

2. Ανακαλύψτε τα μυστικά της εικόνας της Κοίμησης της Παναγίας:

3. Ακούστε την αφήγηση από ένα πανηγύρι στο νησί και συζητήστε στην ολομέλεια για όσα περιλαμβάνει η γιορτή

4. Περιπατητικοί φιλόσοφοι

Γιορτάζω τον Άγιο μου σημαίνει:

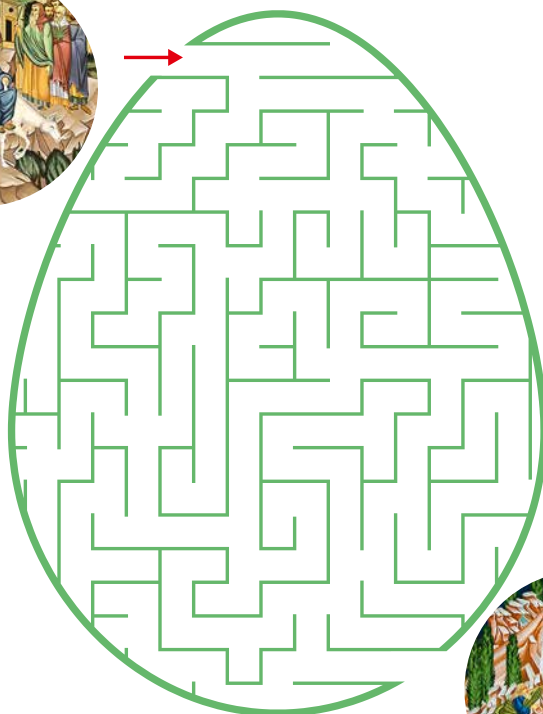
- Προσπαθώ να του μοιάσω
- Διαβάζω τον βίο του από το Συναξάρι
- Πηγαίνω στη Θεία Λειτουργία και κοινωνώ

Οι γιορτές είναι αιτία χαράς:

- Μας θυμίζουν ένα χαρμόσυνο γεγονός
- Μας θυμίζουν την αγάπη του Χριστού
- Είναι βασικό κομμάτι της εκκλησιαστικής ζωής

5. Λαβύρινθος:

Προσπάθησε να φτάσεις από την Κυριακή των Βαΐων μέχρι την Ανάσταση, ακολουθώντας τους σωστούς σταθμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Βασιλεία του Θεού

1. Τα Θαύματα του Χριστού: Εικόνες από τον καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Θαύμα, πίστη,
προσευχή,
Χριστός

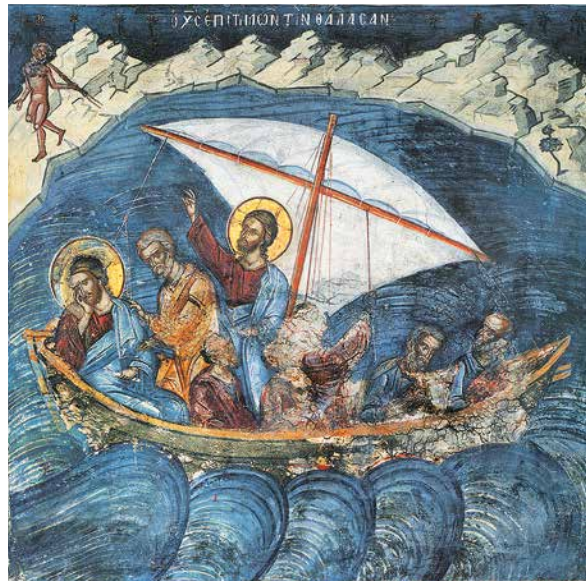
Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τις ευαγγελικές διηγήσεις με Θαύματα του Χριστού.
- Τα Θαύματα του Χριστού από τη Βίβλο, που φανερώνουν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά του τρόπου ζωής στον καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.

Το Θαύμα είναι ένα υπερφυσικό γεγονός που οφείλεται στη βοήθεια του Θεού, προκαλεί χαρά και είναι σημείο της παρουσίας Του στη ζωή των ανθρώπων. Ο Χριστός έκανε Θαύματα και δίνοντας ελπίδα και παρηγοριά στους ανθρώπους. Τα Θαύματα τα επιτελεί μόνο ο Θεός και η μεσιτεία των Αγίων. Ένα Θαύμα του Ιησού είναι η παύση της τρικυμίας, στη λίμνη της Γαλιλαίας.

Το Θαύμα της παύσης της τρικυμίας από τον Χριστό

Ο Χριστός και οι μαθητές του ταξίδευαν με ένα πλοiάριο στη λίμνη της Γαλιλαίας (Γεννησαρέτ). Η λίμνη αυτή ήταν μεγάλη, σαν θάλασσα και, όταν είχε τρικυμία, σηκώνονταν μεγάλα κύματα. Μια τέτοια ξέσπασε και εκείνη την ημέρα και το μικρό πλοiό, με τους Μαθητές και τον Κύριο, κόντευε να βουλιάξει. Ο Χριστός, κουρασμένος καθώς ήταν, κοιμόταν. Οι Μαθητές τρομαγμένοι Τον ξύπνησαν, λέγοντας: «Κύριε, σώσε μας, χανόμαστε». Εκείνος τότε τους λέει: «Ολιγόπιστοι, γιατί δειλιάζετε;». Έπειτα, σηκώθηκε, **επιτίμησε** τα κύματα και η θάλασσα γαλήνεψε. Τότε, όλοι θαύμασαν και είπαν: «Ποιος άραγε είναι αυτός, που Τον υπακούουν η θάλασσα και οι άνεμοι;»

Η παύση της τρικυμίας, Τοιχογραφία Ι.Μ.
Αγίου Διονυσίου Αγίου Όρους

Με τα Θαύματα του Χριστού, που βεβαιώνονται στα Ευαγγέλια, βλέπουμε σημεία από τη θείκη Του δύναμη. Οι Μαθητές, αν και ζούσαν καθημερινά κοντά στον Ιησού, δεν είχαν καταλάβει ακόμα ποιος ήταν ο Δάσκαλός τους. Γιατί υπάκουαν σ' Αυτόν η θάλασσα και ο άνεμος; Πώς είχε εξουσία να θεραπεύει τους ασθενείς και να συγχωρεί τις αμαρτίες; Με τα Θαύματα τούς φανερωνόταν σιγά σιγά ότι ο Χριστός είναι ο Υιός του Θεού. Με την Ανάστασή Του κατάλαβαν πλήρως ότι ο Χριστός είναι ο Θεός, που έγινε άνθρωπος, χωρίς να σταματήσει ποτέ να είναι και Θεός. Το μόνο που ζητούσε από τους ανθρώπους ήταν να Τον πιστεύουν.

Το Θαύμα της Ανάστασης της κόρης του Ιαείρου

*Ἡ ἀνάσταση τῆς κόρης τοῦ Ιαείρου, Ἱερό Ησυχ.
«Ὁ Ὅσιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης», Βατοπαίδι
Ορμύλιας Χαλκιδικῆς*

Ἀς δούμε ένα ακόμα Θαύμα του Ιησού:

Μια μέρα ἦρθε στον Κύριο ὁ ἀρχοντας τῆς συναγωγῆς, που λεγόταν Ἰαείρος. Αὐτός εἶχε μια κόρη δώδεκα χρονῶν, που ἦταν βαριά ἀρρωστη. Ἐπέσε στα πόδια του Ιησού και Τον παρακαλοῦσε να τῆ γιατρέψει. Καθώς ὁμως ὁ Χριστός βρισκόταν ακόμα στον δρόμο για τὸ σπίτι του Ιαείρου, ἦρθαν οἱ ὑπηρέτες του και Του εἶπαν πως τὸ κορίτσι πέθανε. Τότε, ὁ Κύριος λέει στον πατέρα: «Μη φοβάσαι. Πίστευε και θα σωθεῖ». Ὅταν ἔφτασαν στο σπίτι, ὅλοι θρηνοῦσαν, μα ὁ Ιησούς τους εἶπε: «Μην κλαίτε, δὲν πέθανε, ἀλλὰ κοιμάται». Ὅλοι τον περιγελοῦσαν. Εκείνος, ὁμως, ἀγγιξε

τὸ νεκρὸ κορίτσι λέγοντάς του: «Σήκω!» και τὸ κορίτσι, ἀμέσως ἀναστήθηκε.

Ἡ σημασία του Θαύματος και ὀρισμένα βασικά χαρακτηριστικά του τρόπου ζωῆς στον καινούργιο κόσμο τῆς Βασιλείας του Θεοῦ

Μέσα ἀπὸ τα Θαύματα που ἔκανε ὁ Χριστός, μας φανέρωσε τὴ Βασιλεία του Θεοῦ. Ἀν και ὁ πόνος, ἡ ἀρρώστια και ὁ θάνατος υπάρχουν, ἡ παρουσία του Ιησού στη ζωῆ μας ἀποτελεῖ τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς, τὴ βεβαιότητα τῆς Ανάστασης και τὴ νίκη κατὰ του θανάτου και τῆς αμαρτίας. Ἀρκεῖ εμεῖς, με πίστη και ἐμπιστοσύνη, να ἀφήνουμε τὴ ζωῆ μας στα χέρια Του.

Ὁ Θεός εἶναι μαζί μας και δέχεται τὴν προσευχὴ μας, ὅταν αὐτὴ γίνεται με καθαρὴ καρδιά. Τα πάντα εἶναι δυνατά, ἀρκεῖ ὁ ἄνθρωπος να πιστεύει.

Θαύματα ζούμε όλοι μας.
Μικρά ή μεγάλα!

Σωστά! Αν έχουμε
ανοιχτά τα μάτια της
καρδιάς μας, θα τα
καταλάβουμε!

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Μεσιτεία αγίων: Η μεσολάβηση με αγάπη των Αγίων προς το Θεό
Επιτιμώ: (εδώ) Δίνω αυστηρή εντολή.
Συναγωγή: Ο τόπος λατρείας των Εβραίων

Και να μην ξεχνάμε να
ευχαριστούμε τον Θεό.
Όπως ο Ιάειρος...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Παρατήρησε την εικόνα με το θαύμα του πολλαπλασιασμού των πέντε άρτων. Διάβασε την ιστορία και συζήτησε στην ολομέλεια:

- Πού έγινε το θαύμα αυτό;
- Ποιοι ήταν παρόντες;
- Πότε αναρωτήθηκαν οι Μαθητές για το τι θα φάει ο κόσμος;
- Πώς πιστεύεις ότι ένιωσαν όσοι βρίσκονταν εκεί και είδαν το θαύμα;
- Γιατί ο Χριστός έκανε αυτό το θαύμα;

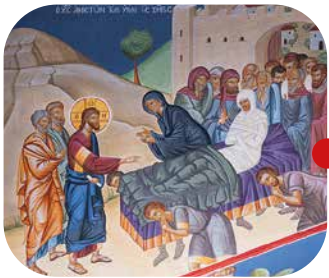
2. Εκτύπωσε και φτιάξε την κατασκευή με το θαύμα της τρικυμίας.

Ο χορτασμός των πέντε χιλιάδων, Ιερό Ησυχ. «Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος», Μεταμόρφωση Χαλκιδικής

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

3. Αντιστοιχίζω τις εικόνες, με τα Θαύματα του Χριστού:

Η θεραπεία του Τυφλού

Η θεραπεία του Παραλυτικού

Η θεραπεία της συγκύπτουσας
(δηλ. της καμπουριασμένης
γυναίκας)

Η Ανάσταση του γιου
της Χήρας της Ναϊν

4. Συμπλήρωσε τις λέξεις που λείπουν (βουνό, εκεί, βεβαιώνω, πίστη, αδύνατο, σπόρο, πήγαινε) και θα δεις τα λόγια που είπε ο Χριστός για την δύναμη που έχει η πίστη:

Σας ..... πως, αν έχετε ..... έστω και σαν
..... σιναπιού, θα λέτε σ' αυτό το " .....
από εδώ .....", και θα πηγαίνει και τίποτα δε θα είναι ..... για σας.

5. Ακούστε αυτή την ιστορία για έναν Αββά, που έζησε πολλά χρόνια στην έρημο και το Θαύμα ήταν καθημερινό για εκείνον. Έπειτα συζητήστε στην ολομέλεια, ποιο πιστεύετε ότι είναι το βασικό χαρακτηριστικό όσων ζουν ένα θαύμα.

6. **Περιπατητικοί φιλόσοφοι**

Συμφωνώ - Διαφωνώ

ΘΑΥΜΑΤΑ

- Γίνονται στις μέρες μας
- Χρειάζεται να έχουμε πίστη
- Γίνονται, με τις πρεσβείες των Αγίων
- Δείχνουν πώς θα ζούμε στη Βασιλεία του Θεού

7. Σημειώνω στο ημερολόγιο μου:

- 1. Τι μου έκανε
• ιδιαίτερη εντύ-
• πωση στο
• σημερινό
• μάθημα;

- 2. Για ποιον
• λόγο ο Χρι-
• στός έκανε
• θαύματα;

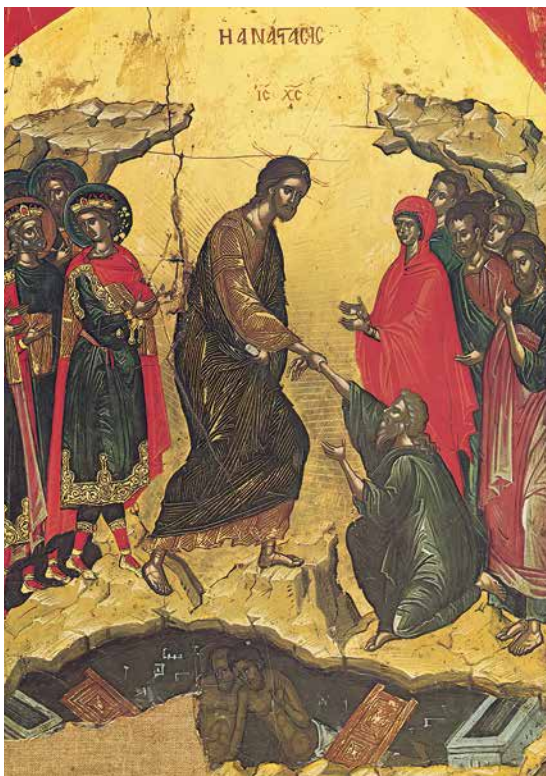
2. Η Ανάσταση του Χριστού εγκαινιάζει για τον άνθρωπο έναν καινούργιο τρόπο ζωής

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Ανάσταση,
τάφος, χαρά,
Χριστός Ανέστη!

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τη σημασία του αναστάσιμου χαιρετισμού «Χριστός Ανέστη», ως έκφραση που συνδέεται με τον Καινούργιο Κόσμο της Βασιλείας του Θεού

Η Ανάσταση του Χριστού, Θεοφάνους Κρητός, Ι.Μ. Σταυρονικήτα Άγιον Όρος

Εκεί, όμως, βρήκαν άδειο τον Τάφο και νόμισαν πως κάποιος έκλεψε το Σώμα. Τότε, Άγγελος Κυρίου εμφανίστηκε και τους είπε ότι δεν ήταν εκεί ο Ιησούς, γιατί είχε αναστηθεί. Αργότερα και ο ίδιος ο Αναστημένος Χριστός τις χαιρέτησε, λέγοντάς τους «Χαίρετε!» Μετά από λίγο, εμφανίστηκε και στους Μαθητές Του και τους είπε να έχουν ειρήνη και να συγχωρούν τις αμαρτίες των ανθρώπων.

Η Ανάσταση του Ιησού Χριστού

Μετά τη Σταύρωση και τον Θάνατο του Ιησού, το Άχραντο Σώμα Του παρέλαβε ο Ιωσήφ ο Αριμαθαίαις. Αφού το φρόντισε, τυλίγοντας το με καθαρό σεντόνι και αρώματα, το κήδεψε σε καινούργιο μνήμα, το οποίο σφραγίστηκε.

Ο Ιησούς Χριστός κατέβηκε στον Άδη, νίκησε τον θάνατο και Αναστήθηκε την τρίτη ημέρα μετά την Ταφή Του.

Οι Μυροφόρες

Οι πρώτες που έμαθαν για το χαρμόσυνο νέο της Ανάστασης του Κυρίου ήταν οι **Μυροφόρες**. Αυτές ήταν Μαθήτριες του Χριστού και πήγαν, πολύ νωρίς το πρωί, στον Τάφο για να αλείψουν το Σώμα Του με αρώματα, αφού, όπως νόμιζαν, ήταν ακόμα στο Μνήμα.

Ο Άγγελος δίνει το μήνυμα της Ανάστασης στις Μυροφόρες, Μικρογραφία από Χειρόγραφο, Ι.Μ. Διονυσίου, Άγιον Όρος

Από τότε, οι Χριστιανοί έχουν ειρήνη και εύχονται «Χριστός Ανέστη» με χαρά για την αληθινή ζωή που χαρίζει μόνο ο Ιησούς. Το «Χριστός Ανέστη», ως χαιρετισμός, καθιερώθηκε για να θυμόμαστε το θαυμαστό γεγονός της Ανάστασης. Έχει επικρατήσει μετά το «Χριστός Ανέστη», να απαντάμε «Αληθώς Ανέστη!», επιβιβιώνοντας την Ανάσταση.

Τι σημαίνει για εμάς ο χαιρετισμός «Χριστός Ανέστη»

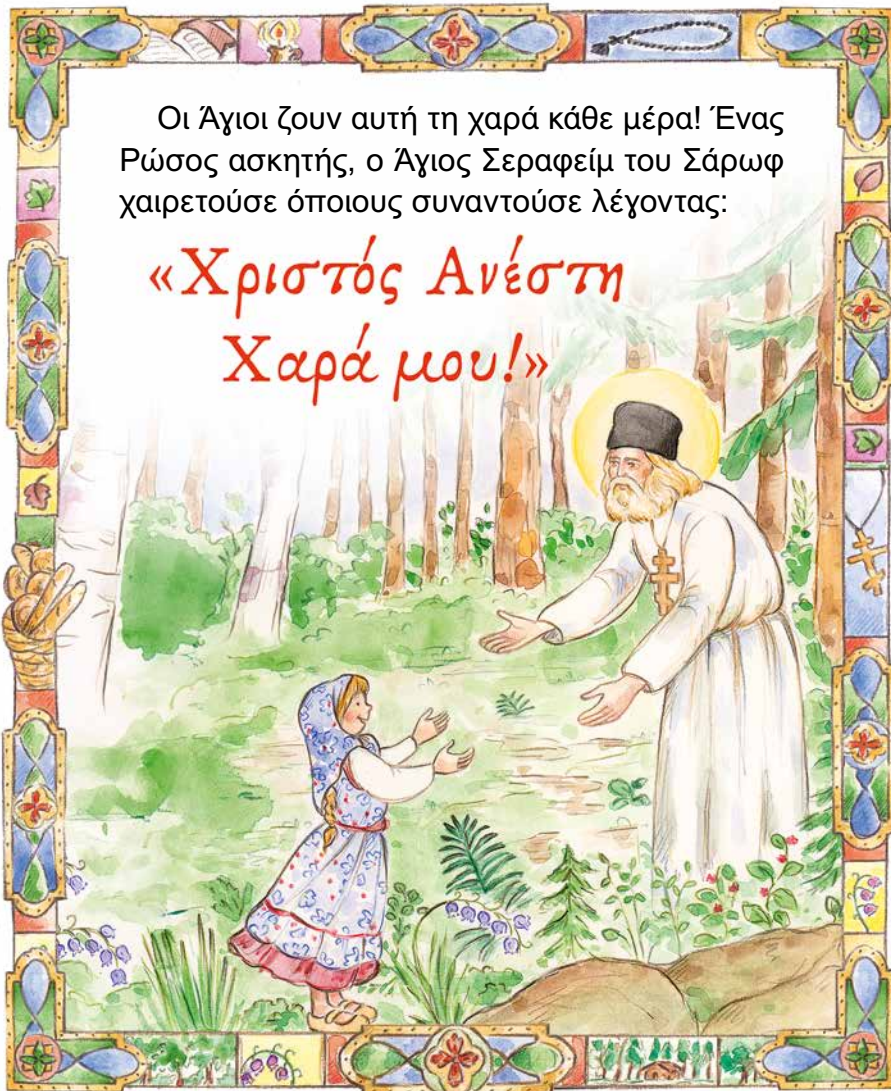
Ο Απόστολος Παύλος μας **προτρέπει** να είμαστε συνέχεια χαρούμενοι, λόγω της Ανάστασης του Χριστού. Χαίρετε εν Κυρίω πάντοτε! Να έχουμε χαρά σε όλη μας τη ζωή, ακόμα και σε δύσκολες στιγμές! Μας θυμίζει ότι δεν υπάρχει πλέον λύπη, θυμός ή δυσκολία, που να μην μπορεί να διώξει ο Χριστός, αφού νίκησε τον ίδιο τον θάνατο!

Την Κυριακή του Πάσχα, στη Θεία Λειτουργία της Ανάστασης, ψάλλουμε με αναμμένες λαμπάδες τον Αναστάσιμο ύμνο:

«Χριστός Ανέστη εκ νεκρών,
θανάτω θάνατον πατήσας
και τοις εν τοις μνήμασι
ζωήν χαρισάμενος»

Ο Χριστός αναστήθηκε απ' τους νεκρούς,
αφού τον θάνατο με τον θάνατο καταπάτησε
και σε όσους ήταν μέσα στα μνήματα
χάρισε τη Ζωή!

Οι Άγιοι ζουν αυτή τη χαρά κάθε μέρα! Ένας Ρώσος ασκητής, ο Άγιος Σεραφεΐμ του Σάρωφ χαίρετούσε όποιους συναντούσε λέγοντας:

**«Χριστός Ανέστη
Χαρά μου!»**

Ακούστε και δείτε
εδώ το απολυτίκιο
του Πάσχα και
στη νοηματική:

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Μυροφόρες: Οι γυναίκες, Μαθήτριες του Ιησού, που έφεραν μαζί τους τα Μύρα (αρώματα), για το σώμα του Χριστού.

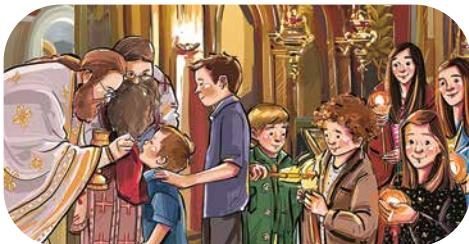
Ο Άγιος Σεραφεΐμ του Σάρωφ, Αγγ. Δελεχά, Εκδ. Αθως

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δείτε τα μυστικά της Εικόνας της Ανάστασης σε αυτή την παρουσίαση.

2. Δείτε τις εικόνες που ακολουθούν και βάλτε τίτλους. Συζητήστε στην ολομέλεια για το πώς γιορτάζουμε σήμερα την Ανάσταση.

3. Διαβάστε το ποίημα και, στη συνέχεια, σε ένα μεγάλο χαρτί κάνετε κολλάζ, γράφοντας ή ζωγραφίζοντας τις λέξεις, που δείχνουν τη χαρά της Ανάστασης, που γεμίζει τους ανθρώπους φως και φανερώνεται σε όλη την κτίση.

Η ημέρα της Λαμπρής (Δ. Σολωμός)

Καθαρότατον ήλιο επρομηνούσε
της αυγής το δροσάτο ύστερο αστέρι,
σύγνεφο, καταχνιά, δεν απερνούσε
τ' ουρανού σε κανένα από τα μέρη
και αποκεί κινημένο αργοφυσούσε
τόσο γλυκό στο πρόσωπο τ' αέρι,
που λες και λέει μες στην καρδιάς
τα φύλλα:
γλυκιά η ζωή και ο θάνατος μαυρίλα.

Χριστός Ανέστη! Νέοι, γέροι και κόρες,
όλοι, μικροί μεγάλοι, ετοιμαστείτε
μέσα στις εκκλησίες τες δαφνοφόρες
με το φως της χαράς συμμαζωχτείτε
ανοίξτε αγκαλιές ειρηνοφόρες
ομπροστά στους Αγίους και φιληθείτε
φιληθείτε γλυκά χείλη με χείλη,
πέστε Χριστός Ανέστη
εχθροί και φίλοι.

4. Μπορείτε να μοιραστείτε την χαρά της Ανάστασης με όσους είναι μακριά σας, στέλνοντάς τους μια κάρτα, όπου γράφετε, γιατί γέμισε χαρά η καρδιά σας με την Ανάσταση.

3. Η Χριστιανική Κοινότητα ως Σώμα Χριστού

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

ενορία, λαϊκοί,
Ιερείς, αγάπη,
προσφορά

Σήμερα μαθαίνουμε:

- ότι «Εκκλησία» είναι οι άνθρωποι που πιστεύουν στον Χριστό και τους ενώνει η μεταξύ τους αγάπη και η αγάπη προς Εκείνον
- για τη συγκέντρωση των πιστών στη Θεία Λειτουργία κάθε Κυριακή
- τον ρόλο του Ιερέα στην Ορθόδοξη Χριστιανική κοινότητα
- τη σημασία του κοινωνικού και φιλανθρωπικού έργου της Εκκλησίας (Ιερείς και λαϊκοί)
- για τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνεται η αδελφοσύνη μεταξύ των Χριστιανών

Στη γειτονιά σου σίγουρα γνωρίζεις τον δρόμο για το σπίτι σου, το σχολείο, τα σπίτια των φίλων σου, την πλατεία. Όλα αυτά είναι πολύ σημαντικά! Όμως, στη γειτονιά μας υπάρχει και ένα ακόμα σημαντικό μέρος, που είναι το σπίτι όλων μας και μας περιμένει μια μεγάλη οικογένεια: Η Εκκλησία της Ενορίας μας. Αυτή είναι το κέντρο της εκκλησιαστικής ζωής στην περιοχή όπου μένουμε.

Ας δούμε τι έλεγε ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος για τη σημασία της ζωής μέσα στην Εκκλησία.

Ενορία, το κέντρο της ζωής μας

Η πιο σημαντική στιγμή της ζωής της Ενορίας μας είναι η Κυριακάτικη Θεία Λειτουργία. Ο Ιερέας τελεί τη Θεία Ευχαριστία και όλοι οι πιστοί, που έχουμε προετοιμαστεί, κοινωνούμε το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Με τον τρόπο αυτό, ενωνόμαστε με τον Ιησού και με όσους κοινωνούν μαζί μας. Ο Χριστός είναι η Κεφαλή της Εκκλησίας και όλοι εμείς που κοινωνούμε αποτελούμε το σώμα της!

Εκτός από τη Θεία Λειτουργία, στην Ενορία **τελούνται τα Μυστήρια** και οι υπόλοιπες Ακολουθίες, όπως ο **Όρθρος, ο Εσπερινός** και οι **Παρακλήσεις**.

Η Θεία Μετάληψη,
Παρασκ. Χατζηθανάση,
Εκδ. Άθως

Ο Ιερέας της Ενορίας μας

Υπεύθυνος για την Ενορία και τους ανθρώπους της είναι ο Ιερέας. Όπως ο βοσκός φροντίζει και αγαπά όλα τα πρόβατα, έτσι και ο Ιερέας φροντίζει για τον καθένα από μας, ως καλός **Ποιμένας**, ώστε να μπορούμε να βρισκόμαστε στον δρόμο του Θεού. Αυτό το πετυχαίνει ο Ιερέας, με την προσευχή του για εμάς και με τις συμβουλές που μας δίνει, καθώς έχει τη Χάρη του Θεού. Γι' αυτό τον σεβόμαστε και προσπαθούμε να ακολουθούμε τις πνευματικές του οδηγίες.

Μέσα από τους Ιερείς, το Άγιο Πνεύμα αγιάζει όλους μας με τα Μυστήρια. Γι' αυτό και ζητάμε την ευχή τους, όταν τους συναντάμε. Ο Ιερέας φοράει **ράσο**, το κεφάλι του καλύπτει το **καλυμμαύχι** και όταν λειτουργεί, φοράει τα Ιερά Άμφια.

Οι δράσεις της Ενορίας μας

Σίγουρα θα έχεις ακούσει για τις δράσεις που κάνει η Ενορία σου και ίσως να συμμετέχεις κι εσύ σε κάποιες από αυτές.

Για τα παιδιά γίνονται τα **κατηχητικά σχολεία**, όπου μέσα από τη συντροφιά, το παιχνίδι και τα τραγούδια μαθαίνουμε για την πίστη μας και ζούμε την όμορφη ζωή της χριστιανικής κοινότητας. Ανάλογες συναντήσεις γίνονται και για τους μεγαλύτερους **ενορίτες**. Ακόμα, διοργανώνονται εκδρομές, εκδηλώσεις, γίνονται μαθήματα βυζαντινής μουσικής, παραδοσιακών χορών, αγιογραφίας και άλλες δράσεις.

Πολύ σημαντικό είναι το **φιλανθρωπικό** έργο της Ενορίας. Ο Ιερέας, μαζί με τους εθελοντές, φροντίζουν για τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη. Προσφέρουν φαγητό, ενδύματα, χρήματα και ό, τι άλλο χρειάζονται. Επίσης φροντίζουν εκείνους,

οι οποίοι είναι άρρωστοι, ηλικιωμένοι ή έχουν ανάγκη από συντροφιά. Μέσα στην Ενορία, ο Ιερέας φροντίζει, ώστε η κοινότητα να προσφέρει πνευματική, και υλική στήριξη στα μέλη της!

Η αδελφοσύνη ανάμεσα στους Χριστιανούς

Συμμετέχοντας στις παραπάνω δράσεις, δείχνουμε την αλληλεγγύη μας προς όλους, χωρίς να λαμβάνουμε υπόψη τη διαφορετικότητά τους. Πολλές φορές, ακόμα, και εκτός Ενορίας και εκτός χώρας, βοηθάμε όσους υποφέρουν από πείνα, σεισμούς, αρρώστιες, πόλεμο, πλημμύρα κ.ά. Όλοι αυτοί που έχουν ανάγκη ονομάζονται από τον Κύριό μας αδέρφια Του. Οι Χριστιανοί οφείλουμε να συμπαραστεκόμαστε σε όσους έχουν ανάγκη και να χαιρόμαστε όταν έχουν χαρά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δείτε τις παρακάτω αφίσες. Συμπληρώστε στο κενό το όνομα της ενορίας σας. Συζητήστε για τις δράσεις που υπάρχουν και πώς μπορείτε να συμμετέχετε κι εσείς. Έπειτα δημιουργήστε μια ταυτότητα της ενορίας σας.

Κατηχητικές συναντήσεις για παιδιά Δ' δημοτικού, κάθε Σάββατο στις 12 το μεσημέρι Ιερός Ναός:

.....

Σας περιμένουμε!

Συσσίτιο Ιερού Ναού: Λειτουργεί καθημερινά 11.30 – 1.00

Πληροφορίες στον Ιερέα του Ναού:

.....

Παράκληση στην Υπεραγία Θεοτόκο: Τελείται κάθε Τετάρτη απόγευμα, στις 6μ.μ.

Ιερός Ναός:

.....

2. Πώς επηρεάζει η διδασκαλία του Ιησού την καθημερινή μας ζωή; Σκεφτείτε πώς συμπεριφερόμαστε, όταν έχουμε αδελφική σχέση με τους γύρω μας. Αντιστοιχίστε και προτείνετε και δικές σας ιδέες.

3. Η ζωή στην Εκκλησία είναι όπως σε μια μεγάλη οικογένεια, είπε ο Άγ. Γρηγόριος ο Θεολόγος, στο βίντεο που είδαμε. Συμπληρώστε τις παρακάτω φράσεις, για να δείτε τι σημαίνει αυτό:

- Στην οικογένεια τρώμε κάθε μέρα ..... και στην Εκκλησία κοινωνούμε κάθε ..... το ..... και το ..... του Χριστού.
- Στην ..... γεννιέται ένα μωρό και στην Εκκλησία το .....
- Στην οικογένεια ..... το όνομά μας και στην Εκκλησία πανηγυρίζουμε τον/την ..... μας.
- Στην οικογένεια φροντίζουμε όποιον ....., και στην Εκκλησία φροντίζουμε όποιον .....

4. Ακροστιχίδα της Ενορίας:

E	_____
N	_____
O	_____
P	_____
I	_____
A	_____

Λέγεται και έτσι ο Ναός.

Στην ενορία βρίσκουν καταφύγιο όσοι έχουν.

Η ενορία είναι μια μεγάλη .....

Πάντα τη μέρα αυτή τελείται η Θεία Λειτουργία.

Είναι ο ποιμένας όλων μας.

Ο ιερέας φορά στη Θεία Λειτουργία τα .....

4. Η επικοινωνία με τον Θεό

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Την προσευχή, ως μέσο επικοινωνίας με τον Θεό
- Το περιεχόμενο της «Κυριακής προσευχής»

Προσευχή,
Πάτερ ημών,
Κύριε ελέησον

Πώς πρέπει άραγε να
προσευχόμαστε;

Ο Χριστός μας έχει απαντήσει:
Χωρίς πολλά λόγια, με την
καρδιά μας.

Η «Κυριακή προσευχή»

Μια μέρα, ο Χριστός δίδασκε πολλές ώρες και μιλούσε για το πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε προς τον Θεό, αλλά και μεταξύ μας, ώστε να κερδίσουμε τη Βασιλεία των Ουρανών. Τότε, κάποιος Τον ρώτησε πώς θέλει ο Θεός να προσευχόμαστε. Ο Χριστός του απάντησε ότι θέλει ταπεινά και αληθινά λόγια. Τότε ήταν που μας παρέδωσε την «Κυριακή προσευχή», το γνωστό σε όλους μας, «Πάτερ ημών»:

Η Κυριακή Προσευχή

Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς,
αγιασθήτω το όνομά σου·
ελθέτω η βασιλεία σου·
γενηθήτω το θέλημά σου
ως εν ουρανώ και επί της γης·
τον άρτον ημών τον επιούσιον
δος ημίν σήμερα·
και άφες ημίν τα οφειλήματα ημών,
ως και ημείς αφίεμεν
τοις οφειλέταις ημών·
και μη εισενέγκης ημάς εις πειρασμόν,
αλλά ρύσαι ημάς από του πονηρού.

Μετάφραση:

Πατέρα μας επουράνιε,
ας είναι δοξασμένο το όνομά Σου,
ας έλθει η Βασιλεία Σου
κι ας γίνει το θέλημά Σου
στη γη, όπως και στον ουρανό.
Δώσε μας το καθημερινό ψωμί σήμερα
και συγχώρεσε τις αμαρτίες μας,
όπως κι εμείς συγχωρούμε τους άλλους.
Και μην αφήσεις να πέσουμε
σε δοκιμασίες,
αλλά σώσε μας από το κακό.

Η Κυριακή προσευχή, Μικρογραφία από Χειρόγραφο Ι.Μ. Διονυσίου Αγ. Όρος

Η σημασία της Κυριακής προσευχής

Αυτή η προσευχή δεν δημιουργήθηκε από τους ανθρώπους, αλλά παραδόθηκε σε μας από τον ίδιο τον Χριστό, τον Κύριό μας, για αυτό και ονομάζεται «Κυριακή». Είναι ο καταλληλότερος τρόπος να μιλάμε στον Θεό, που είναι ο ουράνιος Πατέρας μας. Όπως ο πατέρας φροντίζει τα παιδιά του, έτσι και Εκείνος μάς αγαπάει και μας προστατεύει.

Τι είναι η προσευχή;

Προσευχή είναι ο τρόπος με τον οποίο επικοινωνούμε με τον Θεό όποτε θέλουμε. Ο Χριστός μας είπε: «Ζητήστε μου και θα σας δώσω... όποτε νιώσετε ανάγκη και όπου βρεθείτε». Οι Απόστολοι και οι Άγιοι μέσα στους αιώνες, ακολουθώντας την εντολή του Ιησού μάς προτρέπουν να προσευχόμαστε μόνοι μας, αλλά και όλοι μαζί στην Εκκλησία, στο σχολείο και το σπίτι. Με πλήρη εμπιστοσύνη να Του μιλάμε για ό,τι έχουμε μέσα στην καρδιά μας. Μέσα από την προσευχή δοξάζουμε τον Θεό για την Αγάπη και τη Δικαιοσύνη Του. Τον ευχαριστούμε για όλα όσα έχουμε, που είναι δικά Του δώρα. Του ζητάμε βοήθεια για κάθε δυσκολία που αντιμετωπίζουμε και αποθέτουμε στα δικά Του χέρια όλα μας τα προβλήματα. Τον παρακαλούμε να μας χαρίσει αγάπη, καλοσύνη, χαρά και ό,τι καλό.

Ο Άγιος Εφραίμ Κατουνακιώτης, ένας σύγχρονος Άγιος, έλεγε: «Θα σκέφτεσαι πως είσαι στο λιμάνι και ότι εκείνη τη στιγμή έχει φύγει ένα πλοίο, που μέσα του είναι ο Χριστός και όλη η Εκκλησία. Τι θα κάνεις; Δεν θα φωνάξεις με όλη σου τη δύναμη “Κύριε Ιησού Χριστέ, βοήθησέ με”; Έτσι πρέπει να προσευχόμαστε, με τέτοια δύναμη ψυχής και να λέμε: “Κύριε Ελέησον”».

Οι μεσίτες μας προς τον Θεό

Στην προσευχή μας προς τον Θεό έχουμε πολλούς βοηθούς. Την Παναγία, που είναι Μητέρα όλων, τους Αγίους και τον φύλακα Άγγελό μας. Αυτοί ακούν την προσευχή μας και τη μεταφέρουν στον Θεό και Εκείνος τους επιτρέπει να μας βοηθάνε και να μας φυλάνε από κάθε κακό. Έτσι, δεν θα νιώθουμε ποτέ μοναξιά ή φόβο!

Προσευχόμαστε όλοι μαζί

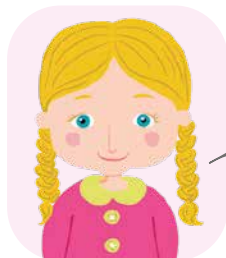
Η Εκκλησία έχει ορίσει Ιερές **Ακολουθίες** για να συγκεντρωνόμαστε στον Ναό για να προσευχόμαστε όλοι μαζί. Επίσης, μπορούμε να προσευχόμαστε στο σπίτι, με την οικογένειά μας, αλλά και με φίλους και συμμαθητές μας στην πρωινή σχολική προσευχή. Έτσι, νιώθουμε ότι ο Θεός μάς αγκαλιάζει όλους μαζί!

Η προσευχή κάνει θαύματα! Δες μερικά θαυμαστά γεγονότα, που έγιναν με τη δύναμη της προσευχής!

Υπάρχει μια μικρή, αλλά πανίσχυρη και πολύ εύκολη προσευχή!

Μπορούμε να την λέμε, όπου κι αν βρισκόμαστε!

Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησέ μας!

Και με την ευχή γεμίζει σιγά-σιγά Χριστό η ψυχή μας.

Η προσευχή είναι μικρό, αλλά πανίσχυρο όπλο!

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Ακολουθίες: Τα Μυστήρια και οι Ιερές Τελετές που πραγματοποιούνται από τους Ιερείς και συμμετέχουν οι πιστοί.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δυο ομάδες. Η πρώτη ομάδα θα αναζητήσει και θα βρει τις λέξεις που δείχνουν ότι προσευχόμαστε στον Θεό για τους άλλους. Η δεύτερη ομάδα θα αναζητήσει τις λέξεις που δείχνουν πράγματα για τα οποία προσευχόμαστε στον Θεό για τους άλλους. Στη συνέχεια αναζητήστε προσευχές της Εκκλησίας για κάθε περίπτωση. Προσπαθήστε, αν θέλετε, να γράψετε και μια δική σας προσευχή.

Πρόσφυγες

εγωισμός

Άνεργοι

Υπερηφάνεια

Ορφανά παιδιά

Για τον εαυτό μας

Για άλλους

Να αποκτήσουμε πίστη

Πεινασμένοι

Δοξολογία

Θυμός

ευχαριστία

άρρωστοι

2. Ο Άγιος Παΐσιος μετέφρασε το βιβλίο των Ψαλμών σε Ευχολόγιο (Θησαυρός Ευχών). Συμπλήρωσε τα κενά του εικονόλεξου και διάβασε έναν Ψαλμό, όπου περιγράφεται η προστασία του Θεού προς όσους προσεύχονται. Διαβάζοντας τον ψαλμό τι άλλο θα ζητούσατε από τον Θεό να σας δώσει;

Τα μάτια μου σηκώνω στα .... από πού θα 'ρθει η βοήθειά μου;

Η βοήθειά μου θα 'ρθει από τον Κύριο, που έφτιαξε τον .....

και τη .... Δε θ' αφήσει να κλονιστούν τα ..... σου, δε

θ' αδρανήσει αυτός που σε φυλάει. Ο Κύριος είν' η προστασία σου, στέκεται στα

δεξιά σου. Τη μέρα δε θα σε χτυπήσει ο .... ούτε η .....

μέσα στη νυχτιά. Από κάθε λογής ..... θα σε φυλάει ο Κύριος· θα προφυλάσσει τη ζωή σου.

(Απόσπασμα από τον Ψαλμό 120)

3. Βάζω τις λέξεις στη σωστή σειρά και βρίσκω πώς πρέπει να προσευχόμαστε:

πίστη

Χριστός

μας

είπε

και

Ο

να

προσευχόμαστε

ταπεινά

με

λόγια

ότι

πρέπει

με

απλά

5. Οι Άγγελοι του Θεού

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- *Τους Αγγέλους που δημιούργησε ο Θεός και ποιο είναι το έργο τους.*

Αρχάγγελοι, εννέα τάγματα, δοξολογία, Φύλακας Άγγελος

Οι Άγγελοι και το έργο τους, I.M. Διονυσίου, Άγιον Όρος

Στην Ορθόδοξη Εκκλησία οι Άγγελοι είναι δημιουργήματα του Θεού που τους έπλασε πριν τον άνθρωπο. Ζουν στον αόρατο κόσμο, δηλαδή σ' αυτόν που δεν είναι **ορατός** στα δικά μας μάτια. Είναι αμέτρητοι, έχουν μεγάλη δύναμη, είναι φωτεινοί και κάνουν μόνο το καλό.

Οι Άγγελοι δεν έχουν ανάγκη για φαγητό ή ύπνο και είναι αθάνατοι. Ο Θεός πολλές φορές τους στέλνει στον κόσμο για να αποκαλύψουν στους ανθρώπους το θέλημά Του.

Όλοι έχουμε έναν Άγγελο φύλακα τον οποίο αποκτήσαμε με τη βάπτισή μας για να μας προστατεύει και να μας καθοδηγεί.

Το έργο των Αγγέλων

Οι Άγγελοι υπηρετούν με αγάπη τον Θεό. Περικυκλώνουν τον θρόνο Του, όπου με ύμνους και δοξολογίες χωρίς τέλος, χαίρονται τη Δύναμη, την Αγάπη και τη Δικαιοσύνη Του. Είναι υπάκουοι στο θέλημά Του και πάντα το πράττουν με χαρά.

Άλλο έργο τους είναι να προσεύχονται για τους ανθρώπους στον Θεό. Εκείνος τους έχει ορίσει να μας προστατεύουν από το κακό, γι' αυτό στις εικόνες τους βλέπουμε με σπαθί και πανοπλία. Είναι οι φύλακές μας και πάντα είναι δίπλα μας για να μας καθοδηγούν. Ακόμα και αν δεν τους βλέπουμε, είναι εδώ!

Οι Άγγελοι υπηρετούν τους Ιερείς κατά την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας. Είναι εκεί μαζί με όλους τους Αγίους, την Παναγία και εμάς σε κάθε Θεία Λειτουργία.

Άγγελος, Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου,
Άγιον Όρος

Η ιστορία και τα τάγματα των Αγγέλων

Πολύ πριν δημιουργηθεί ο κόσμος μας υπήρχε μόνο ο αόρατος κόσμος, γεμάτος Αγγέλους που δημιούργησε ο Θεός. Από αυτούς ένας, ο εγωιστής Εωσφόρος, επιθυμώντας να γίνει ίσος με τον Θεό, δεν δέχτηκε την αγάπη Του και επέλεξε να ακολουθήσει τον δικό του δρόμο της πτώσης. Τον ακολούθησαν κι άλλοι που έγιναν από φωτεινοί άγγελοι σκοτεινοί.

Για να σταματήσει τους υπόλοιπους Αγγέλους να ακολουθήσουν τον Εωσφόρο, ένας

Άγγελος, ο Μιχαήλ, τους είπε: «Στώμεν καλώς!», δηλαδή «ας σταθούμε σωστά! Εμείς είμαστε δημιουργήματα του Θεού, δεν μπορούμε να είμαστε ανώτεροί Του!». Ο Θεός έδωσε στον Μιχαήλ για την πράξη του αυτή τον τίτλο του **Ταξίαρχη**, δηλαδή του Αρχαγγέλου, του αρχηγού των Αγγέλων.

Οι Άγγελοι είναι χωρισμένοι σε εννέα Τάγματα, σε ομάδες. Δες την παρουσίαση για να μάθεις τα ονόματα των Ταγμάτων και τι σημαίνουν αυτά:

1. Σεραφείμ	4. Κυριότητες	7. Αρχές
2. Χερουβείμ	5. Δυνάμεις	8. Αρχάγγελοι
3. Θρόνοι	6. Εξουσίες	9. Άγγελοι

Ένας άλλος γνωστός Άγγελος, εκτός από τον Αρχάγγελο Μιχαήλ είναι ο Αρχάγγελος Γαβριήλ. Αυτός στάλθηκε από τον Θεό και έφερε το μήνυμα στην Παναγία ότι θα γεννήσει τον Χριστό. Αυτός βρέθηκε δίπλα στον τάφο του Αναστημένου Χριστού και έδωσε χαρά στις Μυροφόρες λέγοντάς τους ότι δεν είναι ανάμεσα στους νεκρούς!

Όλους τους Αγγέλους η Εκκλησία τους εορτάζει στις 8 Νοεμβρίου. Τους ευχαριστούμε που μας βοηθούν και τους ζητάμε να μας καθοδηγούν και να μας συμπαραστέκονται, όταν νιώθουμε φόβο από κάποιο κίνδυνο. Τους έχουμε σαν αγαπημένους φίλους!

Ο Αρχάγγελος Γαβριήλ,
Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Ορατός: Αυτός που φαίνεται με τα μάτια.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Η παρουσία των Αγγέλων συναντάται στην Παλαιά και στην Καινή Διαθήκη. Δες τις εικόνες και αντιστοίχισε τες με αυτό που περιγράφουν:

Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου

Ο Άγγελος απελευθερώνει τον Απ. Πέτρο

Ο Άγγελος δίνει το μήνυμα της Ανάστασης

Η σκάλα του Ιακώβ

Οι Άγγελοι φροντίζουν τον Δανιήλ στον λάκκο με τα λιοντάρια

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

2. Αναρωτήθηκες ποτέ, γιατί οι Άγγελοι εικονίζονται με πλούσια μαλλιά και κορδέλα; Άνοιξε την εικόνα με την Σύναξη των Ασωμάτων, μάθε τα μυστικά της και απάντησε στις ερωτήσεις!

3. Χωριστείτε σε ομάδες, γράψτε σε κάρτες το έργο των Αγγέλων και ονομάστε τις «Μια μέρα με τον Άγγελο». Κρεμάστε τις στην τάξη για να θυμάστε πού μας βοηθούν οι Άγγελοι.

4. Στις 6 Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο η Εκκλησία γιορτάζει το Θαύμα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, «εν Χώναις» στη Μικρά Ασία. Βρες πληροφορίες γι' αυτό και ζωγράφισέ το.

5. Συμπλήρωσε τις λέξεις που λείπουν και μάθε μια όμορφη προσευχή για το βράδυ. Αν θέλεις μπορείς και να δεις να την μαθαίνει η παρέα των παιδιών εδώ:

Πέφτω, κάνω τον ..... μου

..... έχω στο πλευρό μου

..... του Θεού λογιούμαι

και κανέναν δεν φοβούμαι.»

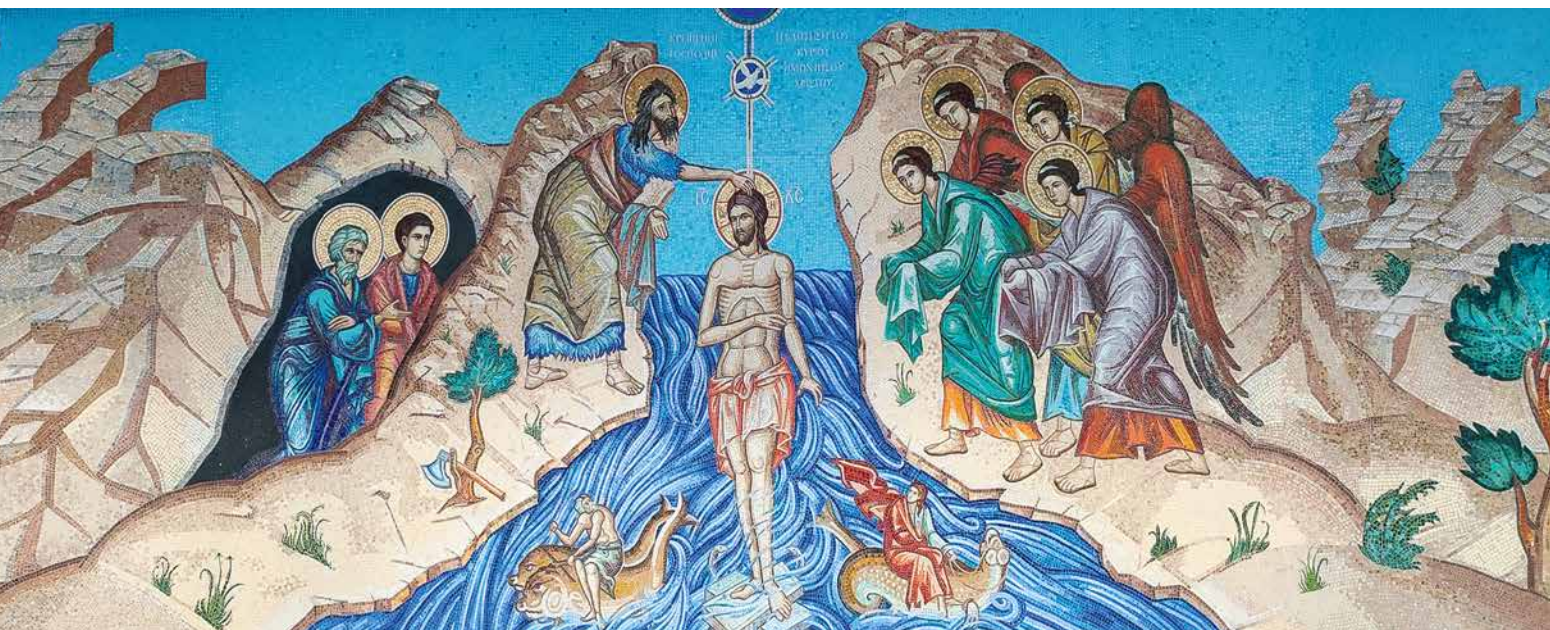
6. Το Μυστήριο του Βαπτίσματος

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Σήμερα μαθαίνουμε:

- Για το μυστήριο του Βαπτίσματος
- Συμβολισμούς που εμπεριέχονται σ' αυτό
- Πώς με το Βάπτισμα ο νέος Χριστιανός εισάγεται στον καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού

βάφτιση,
Ανάδοχος/Νονός,
κολυμβήθρα

Η Βάπτισμα του Χριστού, Ψηφιδωτό, Ιερά Μητρόπολη Ταμασού και Ορεινής Κύπρου

Στην Ορθόδοξη Εκκλησία, Μυστήρια ονομάζουμε τις Ιερές Τελετές, με τις οποίες παίρνουμε τη **Χάρη** του Θεού. Γι' αυτό τον λόγο συμμετέχουμε κάθε φορά που γίνονται στο Ναό, με ευλάβεια, προετοιμασία και προσοχή.

Ένα από τα σημαντικότερα Μυστήρια, που μας κάνει μέλη της Εκκλησίας, είναι το Βάπτισμα, που καθιερώθηκε από πολύ παλιά. Θυμόμαστε τον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο, που βάφτιζε τους ανθρώπους στον Ιορδάνη ποταμό. Το έκανε αυτό, με σκοπό να **μετανοήσουν** για τις αμαρτίες τους και να προετοιμαστούν για τον ερχομό του Σωτήρα Χριστού. Στα νερά του Ιορδάνη βαπτίστηκε και ο Ιησούς από τον Ιωάννη, τη μέρα που γιορτάζουμε τα Θεοφάνεια. Τότε, το Άγιο Πνεύμα εμφανίστηκε με μορφή περιστεριού, ενώ ακούστηκε η φωνή του Θεού να λέει: «Αυτός είναι ο Υιός Μου ο Αγαπητός».

Μετά την Ανάστασή Του, ο ίδιος ο Κύριος είχε δώσει εντολή στους Μαθητές, να πάνε σε όλες τις περιοχές του τότε γνωστού κόσμου και «να βαπτίσουν όσους θα πιστέψουν, στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος», διδάσκοντάς τους να τηρούν όλες τις εντολές Του.

Μια θαυμαστή ιστορία βαπτίσεως από την Καινή Διαθήκη

Ας διαβάσουμε μια ιστορία από την Αγία Γραφή που μιλά για το κήρυγμα και την Βάπτιση.

Ο Απόστολος Φίλιππος οδηγημένος από Άγγελο βρέθηκε σε ερημικό δρόμο που πήγαινε από τα Ιεροσόλυμα στη Γάζα. Σ' αυτόν

τον δρόμο πήγαινε με την άμαξά του και ένας Αιθίοπας αξιωματικός ο οποίος διάβαζε ένα κομμάτι από το προφητικό βιβλίο του Ησαΐα. Ο Φίλιππος τον ρώτησε:

– Καταλαβαίνεις αυτά που διαβάζεις;
– Πώς θα μπορούσα να τα καταλάβω, αν κάποιος δεν μου τα εξηγήσει, αποκρίθηκε εκείνος και τον παρακάλεσε να μελετήσουν μαζί.

Έτσι ο Φίλιππος μίλησε στον Αιθίοπα για τον Χριστό και τη διδασκαλία Του. Εκείνος ενθουσιάστηκε, πίστεψε με όλη του την καρδιά και όταν συνάντησαν έναν τόπο με νερό λέει στον Φίλιππο:

Ο Απόστολος Φίλιππος και ο Αιθίοπας αξιωματικός, Νικ. Χατζηγιάννου

– Να νερό! Τι με εμποδίζει να βαπτιστώ;
– Πιστεύεις με όλη σου την καρδιά; ρώτησε ο Απόστολος.
– Πιστεύω ότι ο Ιησούς Χριστός είναι ο Υιός του Θεού.
Αμέσως σταμάτησαν την άμαξα κι ο Απόστολος Φίλιππος τον βάπτισε. Ο Αιθίοπας συνέχισε τον δρόμο του γεμάτος χαρά!

Η τελετή του Αγίου Βαπτίσματος

Στα πρώτα χρόνια, οι Χριστιανοί βαπτίζονταν ενήλικες. Αργότερα, όταν έγιναν περισσότεροι, βάπτιζαν και τα παιδιά τους και έτσι επικράτησε να βαπτίζονται νήπια (νηπιοβαπτισμός).

Σήμερα, η τελετή του Βαπτίσματος ξεκινάει με την κατήχηση, όταν ο **ανάδοχος (νονός/νονά)** κρατάει το μωρό, στην είσοδο του Ναού. Ο/ Η νονός/νονά αναλαμβάνει την υποχρέωση ως πνευματικός πατέρας ή μητέρα, να διδάξει στο **νεοφώτιστο** τη χριστιανική πίστη. Δηλώνει ότι αρνείται το κακό και ακολουθεί στον Χριστό. Κατόπιν ο ανάδοχος απαγγέλλει το «Πιστεύω», που είναι το Σύμβολο της Πίστεως μας και λέει το νέο όνομα.

Στη συνέχεια, διαβάζονται ευχές από τον ιερέα και αλείφουν με το νονό το μωρό με λάδι. Ο ιερέας το βυθίζει ολόκληρο 3 φορές στο νερό της **Κολυμβήθρας**, βαπτίζοντάς το στο Όνομα της Αγίας Τριάδας. Έπειτα, δίνει το μωρό στους γονείς, οι οποίοι του φορούν λευκά ρούχα και έναν Σταυρό. Στο τέλος, κόβεται μία τουφίτσα από τα μαλλιά του, που συμβολίζει την αφιέρωση του νεοφωτιστού παιδιού στον Θεό, ως νέο μέλος της Εκκλησίας και **χρίεται** με το Άγιο Μύρο.

Οι συμβολισμοί στο Μυστήριο του Βαπτίσματος

Το Μυστήριο του Βαπτίσματος είναι γεμάτο από συμβολισμούς. Ελάτε να τους ανακαλύψουμε!

Το Μυστήριο του Χρίσματος

Κατά τη διάρκεια του μυστηρίου του Βαπτίσματος, πραγματοποιείται το Μυστήριο του Χρίσματος. Σε αυτό, ο Ιερέας αλείφει το μωρό σε διάφορα σημεία του σώματος, κάνοντας το σημείο του Σταυρού με το Άγιο Μύρο, που παρασκευάζεται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο από αγιασμένα αρώματα.

Έτσι, ο νέος Χριστιανός γεμίζει από τη Χάρη του Αγίου Πνεύματος!

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Χάρη: Η δύναμη του Θεού που χαρίζεται στους Χριστιανούς

Μετανοούν: Αλλάζουν τρόπο ζωής.

Κολυμβήθρα: Μεγάλο μεταλλικό σκεύος με νερό για τη Βάφτιση.

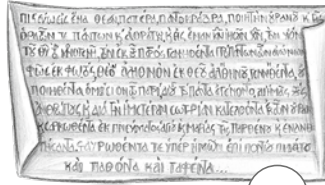
Αποκηρύσσει: Αρνείται.

Χρίεται: Αλείφεται.

Νεοφώτιστος: Αυτός που μόλις βαφτίστηκε.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δείτε τις εικόνες και βάλτε τις με τη σειρά όπως γίνονται την ώρα της Βάπτισης: Αποκήρυξη του κακού-απαγγελία του «Πιστεύω», Βύθιση του παιδιού στην κολυμβήθρα, κόψιμο μαλλιών, Χρίσμα.

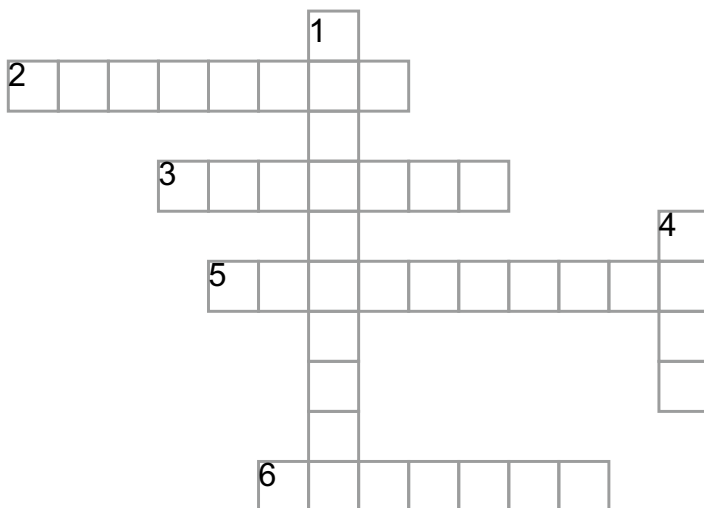
2. Ακούστε τη διήγηση της Βάπτισης, όπως την αφηγείται ο Μουτότο, ένα μικρό παιδί από το Κονγκό, που βαπτίστηκε στην Ιεραποστολή. Ποιες ομοιότητες βρίσκετε με τη Βάπτιση που γίνεται στη χώρα μας; Στη συνέχεια μπορείτε να δραματοποιήσετε την αφήγηση.

3. Σημειώστε σωστό ή λάθος δίπλα από τις παρακάτω προτάσεις:

- A) Ο Άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής βάπτιζε στον Ιορδάνη ποταμό. **ΣΩΣΤΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**
- B) Το Σύμβολο της Πίστεως είναι το «Πάτερ ημών». **ΣΩΣΤΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**
- Γ) Ο ανάδοχος γίνεται ο πνευματικός πατέρας ή μητέρα του νεοφώτιστου. **ΣΩΣΤΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**
- Δ) Το Άγιο Μύρο παρασκευάζεται από αγιασμένα αρώματα. **ΣΩΣΤΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**

4. Δοκίμασε τις γνώσεις σου λύνοντας το σταυρόλεξο:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

- 2. Λέγεται και έτσι ο νονός.
- 3. Στη βάπτιση παίρνουμε τον χρυσό .... μας.
- 5. Τα ρούχα της βάπτισης.
- 6. Κάνουμε τον κύκλο της κολυμβήθρας κρατώντας την ....

ΚΑΘΕΤΑ

- 1. Εκεί βυθίζεται το μωρό ο ιερέας.
- 4. Με αυτό αλείφει ο νονός το μωρό.

7. Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τους λόγους, για τους οποίους η Θεία Λειτουργία χαρακτηρίζεται ως Θεία Ευχαριστία.
- Τα λατρευτικά σύμβολα, που χρησιμοποιούνται στο Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.
- Περιπτώσεις από την καθημερινή ζωή, στις οποίες οι άνθρωποι εκφράζουν την ευχαριστία τους προς τον Θεό.

Μυστικός Δείπνος,
Μαθητές,
Τίμια Δώρα,
Θεία Κοινωνία

Ο Μυστικός Δείπνος, Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος

Το σώμα μας δεν μπορεί να επιβιώσει χωρίς τροφή και νερό. Με τον ίδιο τρόπο και η ψυχή του πιστού Χριστιανού δεν μπορεί να ζήσει χωρίς την πνευματική τροφή της, που είναι το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας είναι ό,τι πιο ιερό υπάρχει στον κόσμο, γιατί είναι ο ίδιος ο Χριστός! Το μεγάλο αυτό δώρο το παρέδωσε ο Χριστός στους Μαθητές Του λίγο πριν τη Σταύρωση.

Πόσο σημαντική είναι για τους πιστούς η Θεία Ευχαριστία;

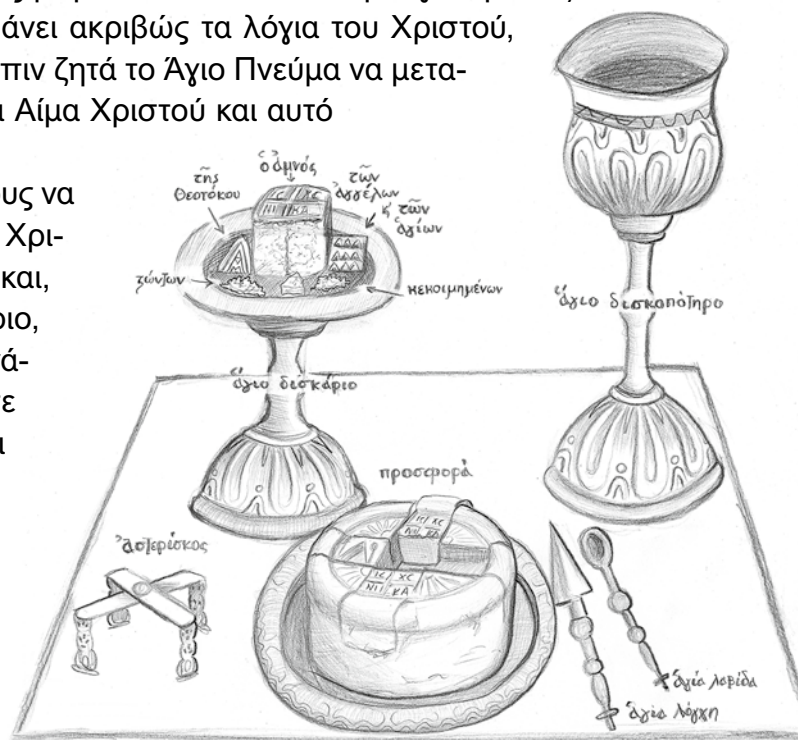
Ζούσε στα χρόνια των Διωγμών στη Ρώμη, ένα μικρό αγόρι που λεγόταν Ταρσίζιος. Είχε μεγάλη πίστη και αγαπούσε να βοηθά τους Ιερείς, που τελούσαν το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Συχνά του εμπιστεύονταν τα Τίμια Δώρα, δηλαδή το Σώμα και το Αίμα του Χριστού, για να τα μεταφέρει στους Χριστιανούς, που βρίσκονταν στη φυλακή. Κάποια μέρα ο μικρός Ταρσίζιος προχωρούσε προς τη φυλακή, με τη Θεία Κοινωνία κρυμμένη μέσα στον χιτώνα του. Στο δρόμο, όμως, τον κύκλωσαν Ειδωλολάτρες και του ζητούσαν, επίμονα, να τους παραδώσει αυτό που κρατούσε. Ο Ταρσίζιος αρνήθηκε με πείσμα και τότε εκείνοι τον χτύπησαν, τόσο πολύ που τον σκότωσαν. Όταν, όμως, έσκυψαν για να πάρουν αυτό που κρατούσε, διαπίστωσαν τρομαγμένοι ότι τα Τίμια Δώρα είχαν εξαφανιστεί θαυματουργικά και στα χέρια του νεαρού Αγίου βρέθηκε μόνο το κάλυμμά τους. Ο τάφος του Αγίου Ταρσιζίου υπάρχει μέχρι σήμερα σε κατακόμβη στη Ρώμη.

Η Θεία Λειτουργία – Θεία Ευχαριστία

Πιστοί οι Μαθητές στα λόγια του Χριστού «αυτό να το επαναλαμβάνετε για να με θυμάστε» και οι διάδοχοί τους, δηλαδή οι Ιερείς, επαναλαμβάνουν, έως σήμερα, μαζί με όλους τους πιστούς, τη Θεία Κοινωνία κατά τη Θεία Λειτουργία. Οι πιστοί προσφέρουν το ψωμί και το γλυκό κρασί (**πρόσφορο και νάμα**), για να γίνει το Μυστήριο. Επίσης, φέρνουν κεριά, θυμίαμα και τα ονόματα αυτών που θέλουν να μνημονευτούν για να πάρουν τη Θεία Χάρη.

Ο Ιερέας στη Θεία Λειτουργία, έχοντας μπροστά του πάνω στην Αγία Τράπεζα κομμάτι από το πρόσφορο, επαναλαμβάνει ακριβώς τα λόγια του Χριστού, όπως τα είπε στο Μυστικό Δείπνο. Κατόπιν ζητά το Άγιο Πνεύμα να μεταβάλει το ψωμί και το κρασί σε Σώμα και Αίμα Χριστού και αυτό γίνεται αόρατα.

Μετά από λίγο, ο Ιερέας μάς καλεί όλους να μεταλάβουμε, δηλαδή, να πάρουμε τον Χριστό μέσα μας. Βγαίνει στην Ωραία Πύλη και, κρατώντας στα χέρια του το Άγιο Ποτήριο, λέει: «Μετά φόβου Θεού, πίστεως και αγάπης προσέλθετε», που σημαίνει: «Ελάτε να μεταλάβετε με σεβασμό, πίστη και αγάπη προς τον Θεό». Με τη σειρά, ένας – ένας, κάνουμε τον Σταυρό μας, λέμε το βαπτιστικό μας όνομα και κοινωνούμε. Μετά από λίγο, όταν ο Ιερέας λέει «Δι' ευχών», η Θεία Λειτουργία τελειώνει και εμείς παίρνουμε το αντίδωρο.

Τα Λειτουργικά Σκεύη, Παρασκευή Χατζηθανάση,
Από το βιβλίο «Ο Χριστός ανάμεσά μας», Εκδ. Αθως

Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας

Ποιο ακριβώς είναι το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας;

Η μεταβολή του άρτου και του οίνου και η ευχαριστία προς τον Χριστό αποτελούν το πιο σημαντικό σημείο της Θείας Λειτουργίας. Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος τονίζει πως «πριν τη Θεία Κοινωνία είναι απαραίτητο να συμφιλιωθούμε με όποιον εχθρευόμαστε. Τότε, θα μπορέσουμε να κοινωνήσουμε με καθαρή καρδιά». Για να μετέχουμε, επάξια, στη Θεία Ευχαριστία, πρέπει να προετοιμαζόμαστε με προσευχή, νηστεία, μετάνοια και έργα αγάπης.

Τα λατρευτικά Σύμβολα του Μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας

Το ξέρεις πως για το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας χρησιμοποιούνται λειτουργικά σκεύη, με συγκεκριμένη χρήση;

Δες στην παρουσίαση ποια είναι αυτά και πώς ονομάζονται!

Πάντοτε να χαιρεστε, συνεχώς να προσεύχεστε, για καθετί να ευχαριστείτε τον Θεό.
(Α' Θεσσαλ. 1, 16-18)

Να ευχαριστούμε στις χαρές, αλλά ακόμα και στις λύπες;

Ναι, γιατί και οι λύπες δοκιμάζουν την αγάπη μας στον Χριστό και άρα είναι ευλογίες!

Α ναι, σαν τον Ιώβ, που ευχαριστούσε τον Θεό, ακόμα και όταν έχασε την υγεία του, τα αγαπημένα του πρόσωπα και την περιουσία του και γι' αυτό ο Θεός του τα ξανάδωσε!

Περιπτώσεις ευχαριστίας προς τον Θεό στην καθημερινή ζωή

Οι δυσκολίες που μπορεί να έλθουν κάποιες φορές στη ζωή μας, συμβαίνουν για να καταπολεμήσουμε τον εγωισμό μας, να μετανιώσουμε για τα λάθη μας και να ζητήσουμε από τον Θεό να μας βοηθήσει. Με αυτόν τον τρόπο, δοκιμάζουμε την υπομονή μας και τελικά βγαίνουμε νικητές!

Όταν ο Χριστός θεράπευσε τους δέκα λεπρούς, μόνο ένας γύρισε πίσω να ευχαριστήσει τον Κύριο. Τότε Εκείνος ρώτησε: «Δέκα γιατρεύτηκαν. Οι άλλοι εννέα πού είναι;»

Μέσα στη χαρά μας, συχνά ξεχνάμε να λέμε ευχαριστώ σε Εκείνον, που μας χαρίζει όλα τα δώρα! Ας το θυμόμαστε πάντα!

Είναι σημαντικό να ευχαριστούμε τον Θεό και για τα λίγα που μας δίνει, γιατί έπειτα μας ευλογεί πλούσια.

Άγιος Παΐσιος

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Νάμα: Το ειδικά κατασκευασμένο κρασί που χρησιμοποιείται στην τέλεση της Θείας Ευχαριστίας.

Πρόσφορο: Το ψωμί (άρτος) που προσφέρουν οι πιστοί για την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας.

Τίμια Δώρα: Το ψωμί και το κρασί, που προσφέρονται από τους πιστούς για την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Συμπληρώστε, στα παρακάτω σκίτσα, τα Σκεύη της Θείας Λειτουργίας (Αέρας, Αγία Λαβίδα, Αγία Λόγχη, Αστερίσκος, Άγιος Δίσκος, Άγιο Ποτήριο):

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

2. Συμπληρώστε τις λέξεις που λείπουν στο παρακάτω κείμενο (Ουράνιες, Άγγελοι, χτυπούν, Ιερέας, φτερούγες, Άγγελοι) και δείτε τι έχει πει ο σύγχρονος Άγιος Ιάκωβος Τσαλίκης για τη Θεία Λειτουργία:

Στο χερουβικό ..... ανεβοκατεβαίνουν και συχνά αισθάνομαι τις ..... τους να ..... πάνω στους ώμους μου. Τι φτερουγίσματα, παιδιά μου, οι .....! Μόλις ο ..... πει «Δι' ευχών» οι ..... Δυνάμεις φεύγουν.

3. Περιπατητικοί φιλόσοφοι

Δεν πρέπει να
την ξεχνάμε

Θεία Ευχαριστία

Στις χαρές και στις
λύπες

Τελείται μέσα στη
Θεία Λειτουργία

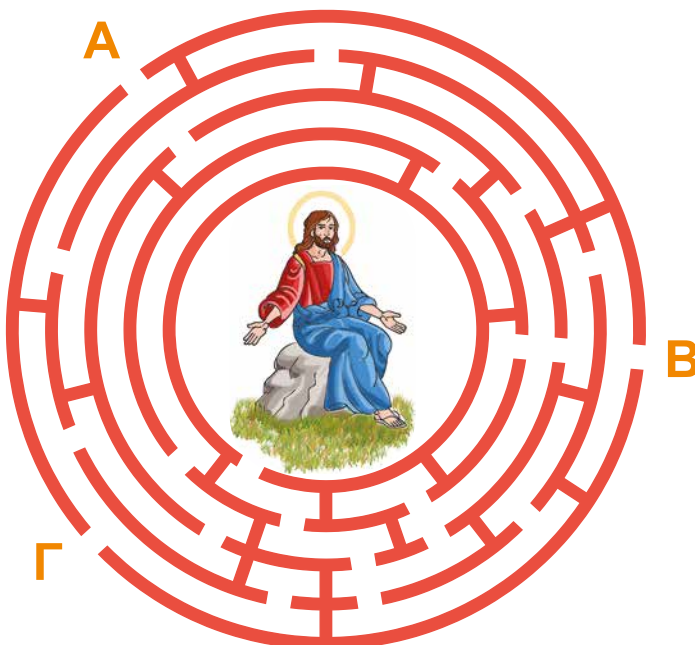
Ευχαριστία στην
καθημερινή ζωή

Χρειάζεται να
γίνεται συχνά

Είναι η πνευματική
τροφή μας

Το Μυστήριο το παρέ-
δωσε ο ίδιος ο Χριστός

4. Βοήθησε το παιδάκι να φτάσει στον Χριστό.

5. Είσαι ένας από εκείνους που έζησαν το Θαύμα με τον πολλαπλασιασμό των πέντε άρτων. Βλέπεις ομοιότητες με τη Θεία Ευχαριστία; Γράψε τέσσερις λέξεις που εκφράζουν πώς ένιωσες:

.....

8. Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Σήμερα μαθαίνουμε:

- Για περιπτώσεις και γεγονότα στα οποία διαφαίνεται ο ισότιμος ρόλος της γυναίκας στην Ορθόδοξη Εκκλησία.
- Να εξηγούμε τους λόγους, για τους οποίους στη ζωή και τη διδασκαλία της Εκκλησίας δεν υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ φυλετικών ταυτοτήτων μήτε και διακρίσεις μεταξύ πλουσίων και φτωχών, δυνατών και αδυνάτων.

ισοτιμία άνδρα και γυναίκας, διαφορετικότητα, παιδιά του Θεού

Η δημιουργία του άνδρα και της γυναίκας, Ψηφιδωτό Ιερά Μητρόπολη Ταμασού και Ορεινής, Κύπρος

Η δημιουργία των ανθρώπων με πλήρη ισοτιμία

Ο Θεός δημιούργησε, με τον Λόγο του, ολόκληρη την κτίση. Το καθετί είναι κάτι το ξεχωριστό και το μοναδικό, ενώ όλα, **έμβια** και **άβια όντα**, ήταν στα μάτια του Δημιουργού πολύ καλά. Τον άνθρωπο, όμως, τον έπλασε, σύμφωνα με τη δική Του Εικόνα, με χαρίσματα και προορισμό να Του μοιάσει στην αγιότητα. Οι πρώτοι άνθρωποι, ο Αδάμ και η Εύα, ήταν ισότιμοι στον Παράδεισο. Όταν αμάρτησαν, ο Κύριος τους έδιωξε μαζί, καθώς και οι δύο έδειξαν ανυπακοή και έφαγαν από τον απαγορευμένο καρπό.

Η σημαντικότητα της γυναίκας

Τα χρόνια πριν τη γέννηση του Χριστού οι αρχαίοι λαοί πίστευαν ότι η γυναίκα ήταν κατώτερη από τον άνδρα (Ειδωλολάτρες Έλληνες, Ρωμαίοι, Πέρσες). Σε δύσκολες στιγμές όμως ο Θεός έστειλε σπουδαίες προφήτιδες στους ανθρώπους, όπως την προφήτιδα Μαριάμ και την προφήτιδα Δεββώρα. Επίσης, ο Θεός ευλόγησε ιδιαίτερα τους προγόνους του Χριστού, τον Αβραάμ με τη σύζυγό του τη Σάρρα, που φιλοξένησαν την Αγία Τριάδα, τη Ρεβέκκα, τη Ραχήλ και τη Ρουθ. Ο Θεός ευλόγησε

Ο Άγγελος δίνει το μήνυμα της Ανάστασης στις Μυροφόρες, Ιερό Ησυχ. «Ο Όσιος Αρσένιος Καππαδόκης», Βατοπαιδί Ορμύλιας Χαλκιδικής

τον Μωυσή και τη σύζυγό του Σεπφώρα και μέσω του Μωυσή, έδωσε τον Νόμο στους Εβραίους που προστάτευε τις γυναίκες.

Η μεγαλύτερη τιμή, όμως, που έκανε ο Θεός στη γυναίκα είναι η Γέννηση του Υιού Του από την Παναγία μας, τονίζοντας έτσι την αγιότητα και τη μοναδικότητά Της.

Ο Χριστός, όσο δίδασκε, είχε γύρω του πολλές Μαθήτριες. Μάλιστα, τη μέρα του Πάσχα οι γενναίες Μυροφόρες ήταν οι πρώτες που έμαθαν την ευχάριστη είδηση της Ανάστασης, καθώς δεν φοβήθηκαν τους στρατιώτες και πήγαν στον Τάφο Του!

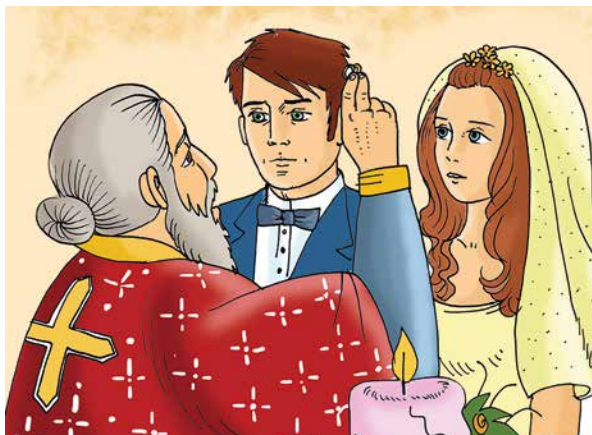
Πολλές από τις Μαθήτριες του Χριστού έγιναν Απόστολοι και κήρυξαν τον Λόγο Του σε άλλους λαούς, όπως η Μαρία η Μαγδαληνή και η Αγία Φωτεινή η Σαμαρείτιδα. Την εποχή των διωγμών, οι γυναίκες δεν φοβήθηκαν τα βασανιστήρια και ομολόγησαν με γενναιότητα τον Χριστό. Ο Θεός έδωσε την ίδια δύναμη και σε αυτές να κερδίσουν το στεφάνι του μαρτυρίου! Πολύ γνωστές είναι η Αγία Αικατερίνη, η Αγία Μαρίνα και η Αγία Χριστίνα.

Η Παναγία, Ιερό Ησυχ. «Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος», Μεταμόρφωση Χαλκιδικής

Ισοτιμία των δύο φύλων

Ο Θεός, μέσα από τον λόγο του Αποστόλου Παύλου, δίνει εντολή στον άνδρα να αγαπά τη γυναίκα του μέσα στον γάμο. Του τονίζει, μάλιστα, ότι όπως αγαπά το δικό του σώμα και το φροντίζει, έτσι να αγαπά και να φροντίζει κι εκείνη. Η γυναίκα, επίσης, οφείλει να σέβεται, να τιμά τον άντρα της και να του δείχνει την αγάπη της. Ο Θεός έκανε τον άνδρα και τη γυναίκα ισότιμους, αλλά όχι ίδιους. Τους έκανε διαφορετικούς για να συμπληρώνουν ο ένας τον άλλον.

Η αγάπη του Θεού για όλους τους ανθρώπους, δίχως καμία εξαίρεση

Όσα ισχύουν για την ισοτιμία των δύο φύλων, ισχύουν και για όλους τους ανθρώπους. Ανεξάρτητα από τη διαφορετικότητά τους, τη χώρα καταγωγής τους, το χρώμα, τη γλώσσα, τη σοφία και τον πλούτο, όλοι αγιάζονται, όταν συμμετέχουν στα Μυστήρια της Εκκλησίας.

Αυτό ομολογεί ο Απόστολος Παύλος, όταν λέει πως «δεν υπάρχει πια Ιουδαίος και ειδωλολάτρης, δεν υπάρχει δούλος και ελεύθερος, δεν υπάρχει άντρας και γυναίκα. Όλοι σας είστε ένας, χάρη στον Ιησού Χριστό». Κανένας δεν είναι λιγότερο σημαντικός στα μάτια του Θεού. Είναι ο Πατέρας που αγαπά όλα τα παιδιά Του, δίχως να τα διαχωρίζει...

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Άβια όντα: Όλα όσα δεν έχουν ζωή.

Έμβια όντα: Όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί.

Κοιμήθηκε σε βαθιά γεράματα: Έκφραση που χρησιμοποιείται για τον θάνατο των Αγίων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Είναι όλοι οι άνθρωποι ισότιμοι για τον Θεό και γιατί; Συμπληρώνω τα κενά στα λόγια του Αποστόλου Παύλου (γυναίκα, ένας, δούλος, ειδωλολάτρης) και διαπιστώνω αν απάντησα σωστά!

Δεν υπάρχει πια Ιουδαίος και ....., δεν υπάρχει ..... και ελεύθερος, δεν υπάρχει άντρας και ..... Όλοι σας είστε ....., χάρη στον Ιησού Χριστό.

2. **Ρόλος στον τοίχο:** Σχεδιάστε σε ένα χαρτί το περίγραμμα ενός ανθρώπου. Στη συνέχεια χωριστείτε σε δυο ομάδες και η μια ομάδα να γράψει, μέσα στο περίγραμμα, τι σκέφτονταν και πώς ένιωθαν οι Μυροφόρες, όταν πήραν το μήνυμα της Ανάστασης από τον Άγγελο. Η άλλη ομάδα να γράψει, έξω από το περίγραμμα, τι σκέφτονταν οι Μαθητές, όταν τους είπαν το χαρμόσυνο νέο. Συζητήστε στην ολομέλεια τα αποτελέσματα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

3. Συμπληρώστε ποιες φράσεις είναι σωστές και ποιες λάθος.

4. Η Παραβολή του Καλού Σαμαρείτη μιλά για έναν άνθρωπο, που βοήθησε έναν τραυματισμένο, ο οποίος καταγόταν από άλλη φυλή (διαφορετικότητα). Βάλτε στη σωστή σειρά τις εικόνες και γράψτε έναν τίτλο σε κάθε μία. Στη συνέχεια, συζητήστε στην ολομέλεια για τα κριτήρια, με τα οποία βοηθάμε έναν άνθρωπο.

5. Ανακάλυψε τις ιστορίες κάποιων Αγίων από την Αφρική, την Κίνα, την Τουρκία και την Αλάσκα στην παρουσίαση.

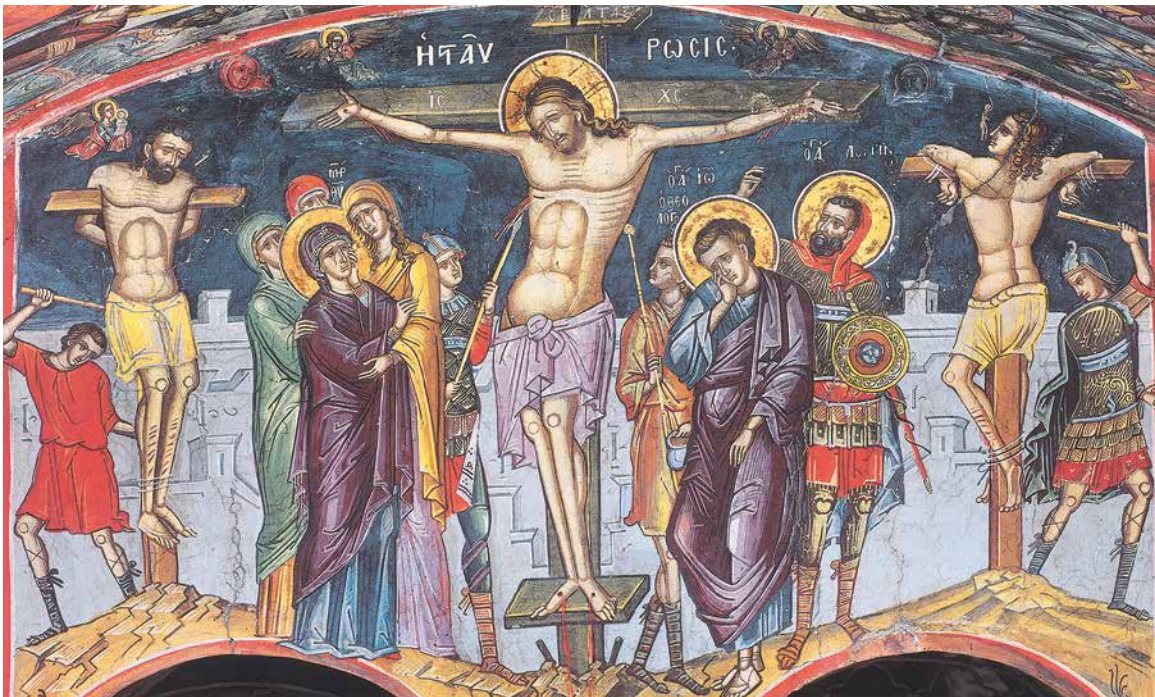
9. Όλα αρχίζουν από την αγάπη στον καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Αγάπη,
αλληλοβοήθεια,
ειρήνη,
Ύμνος της Αγάπης

Σήμερα μαθαίνουμε:

- Ότι η χριστιανική αγάπη αλλάζει τον ίδιο τον άνθρωπο και τη ζωή του με τους άλλους γύρω του.
- Τη σημασία της αγάπης ως βασικού χαρακτηριστικού γνωρίσματος μιας ειλικρινούς φιλίας.
- Τρόπους ειρηνικής και αγαπητικής συνύπαρξης των ανθρώπων, έχοντας ως πηγή έμπνευσης το Ευαγγέλιο.

Η Σταύρωση, η πιο μεγάλη πράξη Αγάπης, Τοιχογραφία Ι.Μ. Διονυσίου, Άγιον Όρος

Η αγάπη μας βοηθά να συνυπάρχουμε με τους άλλους και αλλάζει τους ανθρώπους

Πόση μπορεί να είναι η αγάπη για τον συνάνθρωπό μας; Μπορεί να κυριαρχήσει σε όλο τον κόσμο; Είναι δυνατόν να αγαπάμε και τους εχθρούς μας; Ζητάμε ανταλλάγματα για να δώσουμε αγάπη; Μπορούμε να προσφέρουμε τα πάντα στον πλησίον που έχει ανάγκη; Ας δούμε ένα περιστατικό από τη ζωή ενός μοναχού:

Καθώς ο Αββάς Αγάθων πήγαινε στην πόλη να πουλήσει το **εργόχειρό** του, βρήκε κοντά στην αγορά ένα φτωχό γέρο ανάπηρο.

- Πού πηγαίνεις; τον ρώτησε.
- Στην πόλη, του απάντησε ο Αββάς.

Ο Αββάς Αγάθων και ο φτωχός,
Χρήστος Γουσιίδης, Εκδ. Άθως

Αγάθων πούλησε όλο το εργόχειρό του και έδωσε όλα τα χρήματα, χωρίς να έχει πια για τον εαυτό του ούτε λεπτό. Τότε ετοιμάστηκε να φύγει από την αγορά.

– Φεύγεις λοιπόν; τον ρώτησε ο ανάπηρος.

– Ναι, τελείωσα πια τη δουλειά μου.

– Τώρα, θα με πας ως το σταυροδρόμι, πριν φύγεις για την έρημο; είπε πάλι παρακλητικά ο παράξενος γέρος.

Ο Αββάς τον φορτώθηκε στην πλάτη και με πολλή δυσκολία τον μετέφερε εκεί που του ζήτησε, αν και ήταν κατάκοπος από την εργασία της μέρας. Σαν έφτασαν στο σταυροδρόμι κι ετοιμάστηκε να αποθέσει κάτω το ζωντανό φορτίο του, άκουσε μια γλυκιά φωνή να του λέει:

– Ευλογημένος να είσαι, Αγάθων, από τον Θεό και στη γη και στον ουρανό.

Σήκωσε τα μάτια ο μοναχός να δει εκείνον που του μιλούσε. Ο δήθεν γέρος είχε γίνει άφαντος, γιατί ήταν Άγγελος, σταλμένος από τον Θεό να δοκιμάσει την αγάπη του Αββά.

(Διασκευή από το Γεροντικό «Είπε Γέρων...» Εκδ. Αστήρ – Παπαδημητρίου)

Ο Αγάθωνας, όπως και όσοι πιστεύουν, ακολουθούν τις εντολές του Χριστού:

«Ν' αγαπάς τον Κύριο το Θεό σου μ' όλη την καρδιά σου, μ' όλη την ψυχή σου και μ' όλο το νου σου. Αυτή είναι η πρώτη και πιο μεγάλη εντολή. Δεύτερη, εξίσου σπουδαία με αυτήν: ν' αγαπάς τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου» (Ματθ. 22, 37-40).

«Σας δίνω μια νέα εντολή, να αγαπάτε ο ένας τον άλλο» (Ιωάνν. 13, 34).

«Ν' αγαπάτε τους εχθρούς σας, να δίνετε ευχές σ' αυτούς που σας δίνουν κατάρες, να ευεργετείτε αυτούς που σας μισούν, και να προσεύχεστε γι' αυτούς που σας κακομεταχειρίζονται και σας καταδιώκουν. Έτσι θα γίνετε παιδιά του ουράνιου Πατέρα σας» (Ματθ. 5, 44-46).

«Σ' όποιον σου ζητάει κάτι δίνε το, κι αν κάποιος σου πάρει αυτό που σου ανήκει, μη ζητάς να σου το επιστρέψει. Όπως θέλετε να σας συμπεριφέρονται οι άνθρωποι, έτσι ακριβώς να συμπεριφέρεστε κι εσείς σ' αυτούς» (Λουκ. 6, 30-32).

Ο Χριστός σταυρώθηκε για τους ανθρώπους από την άπειρη αγάπη Του και ο Σταυρός είναι το σύμβολό της. Η κατακόρυφη γραμμή του Σταυρού δείχνει την αγάπη του ανθρώπου για τον Θεό και η οριζόντια την αγάπη μεταξύ των ανθρώπων. Πραγματική αγάπη έχουμε, όταν το περιεχόμενο και των δυο αυτών γραμμών υπάρχει και είναι αληθινό.

Αυτήν την αγάπη για τον Θεό και τον συνάνθρωπο είχαν και όσοι έγιναν Άγιοι. Άνθρωποι με βαθιά πίστη, που παρά τις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετώπιζαν, ενδυναμώνονταν με την προσευχή και τη συμμετοχή τους στα Μυστήρια. Προσπαθούσαν να μεταδίδουν την αγάπη και τη χαρά τους. Βοηθούσαν τους συνανθρώπους τους, τηρούσαν τις εντολές του Θεού και, με την ευλογία Του, θαυματουργούσαν.

Ο Ύμνος της Αγάπης είναι ένα υπέροχο κείμενο του Αποστόλου Παύλου, που γράφτηκε για τους Χριστιανούς της Αρχαίας Κορίνθου. Περιέχει μεγάλες αλήθειες, για μια αγάπη προς όλους, χωρίς εξαιρέσεις (Α' Κορ. 13, 1-13).

Η αγάπη ... είναι ευεργετική και ωφέλιμη, η αγάπη δεν ζηλεύει, η αγάπη δεν καυχιέται, δεν είναι περήφανη, δεν κάνει ασχήμιες, δεν ζητάει το συμφέρον της... δεν σκέφτεται το κακό για τους άλλους, δεν χαίρεται, όταν βλέπει την αδικία, αλλά συγχαίρει όταν επικρατεί η αλήθεια. Όλα τα ανέχεται, όλα τα πιστεύει, όλα τα ελπίζει, όλα τα υπομένει. Η αγάπη ποτέ δεν ξεπέφτει.

... Τώρα μας απομένουν τρία πράγματα: η **πίστη**, η **ελπίδα** και η **αγάπη**. Πιο μεγάλη όμως από αυτά είναι η **ΑΓΑΠΗ**.

Έχοντας ως βασικό στοιχείο την αγάπη μπορεί να χτιστεί μια αληθινή, χριστιανική φιλία, όπως αυτή του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου και του Μεγάλου Βασιλείου ή του Αγίου Δημητρίου με τον Νέστορα. Η φιλία αυτή είναι μόνιμη και οι δύο φίλοι αγωνίζονται μαζί και στοχεύουν να κατακτήσουν την αρετή. Ο ένας για τον άλλον προσπαθεί να είναι πρότυπο και αποφεύγουν τις κακές παρέες. Την επιτυχία του ενός τη θεωρεί ο άλλος και δική του και χαίρεται για τον φίλο του. Η χριστιανική φιλία είναι αυτή που έχει ως βάση της τον Θεό, τον πρώτο και καλύτερο φίλο μας!

Ο καλός ο φίλος είναι ό,τι
πολυτιμότερο, έχει πει ο Άγιος
Γρηγόριος ο Θεολόγος.

Και ο Χριστός έχει πει ότι
εμείς τα παιδιά είμαστε
οι καλύτεροι φίλοι Του!

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Εργόχειρα μοναχών: Οτιδήποτε κατασκευάζουν με τα χέρια τους οι μοναχοί και οι μοναχές για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες, όπως εικόνες, σταυρουδάκια, λιβάνι, βιβλία, γλυκίσματα, κομποσκοίνια κ.ά., καθώς προσεύχονται.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποια είναι η πραγματική χριστιανική αγάπη; Εκτυπώστε τις κάρτες και παίξτε το παιχνίδι, που είναι βασισμένο στα λόγια ενός σπουδαίου ασκητή, του Αββά Δωρόθεου: «Όσο προχωρούν οι άνθρωποι προς το κέντρο και προσεγγίζουν τον Θεό, πλησιάζουν και μεταξύ τους και όσο πλησιάζουν μεταξύ τους, πλησιάζουν και προς τον Θεό. Αντίθετα, όσο απομακρύνονται από το κέντρο και από τον Θεό και κατευθύνονται προς την περιφέρεια ή προς τα έξω, τόσο απομακρύνονται και μεταξύ τους».

2. Τοποθετήστε με τη σωστή σειρά τα λόγια του Χριστού μας για τη χρυσή εντολή της καλοσύνης:

προς στους άλλους

Να κάνετε

οι άλλοι

να σας κάνουν

αυτό που θέλετε

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

3. Ολοκληρώστε τις παρακάτω προτάσεις, συμπληρώνοντας τις λέξεις των εικόνων:

Η καλοσύνη ανοίγει την ..... όπως το λάδι την σκουριασμένη .....

Άγιος Παΐσιος

Ένας καλός φίλος είναι πολυτιμότερος από .....

Άγιος Γρηγόριος Θεολόγος.

Αυτό που κάνει έναν ..... Άγιο είναι η Αγάπη!

Άγιος Πορφύριος Κουσσοκαλυβίτης.

4. Η αγάπη πρέπει να γεμίζει τη ζωή μας, σε κάθε μεγάλη ή μικρή πράξη μας. Παρατήρησε τις εικόνες και γράψε πώς δείχνεις την αγάπη σου κάθε φορά:

1. Η δύναμη της συγχώρεσης Μυστήριο Μετανοίας/Εξομολόγησης

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

συγχώρεση,
μετανοία, εξομολόγηση,
Ιωσήφ

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τα κυριότερα σημεία από τη βιβλική ιστορία του Ιωσήφ και των αδελφών του.
- Να αναγνωρίζουμε την αξία της συγχώρεσης για την αγαπητική συνύπαρξη των ανθρώπων στην Εκκλησία.

Μετά την **πτώση** του ανθρώπου από τον Παράδεισο, η ζωή γι' αυτόν είναι δύσκολη. Συχνά μαλώνει με τους γύρω του, επειδή δεν έχει ειρήνη με τον εαυτό του και με τον Θεό. Τι μπορεί, όμως, να τον βοηθήσει να ξεπεράσει όλα αυτά τα εμπόδια και να αγαπάει ξανά τους ανθρώπους και τον Θεό; Η συγχώρεση!

Ο Ιωσήφ, Ιερά Μονή
Αγίου Ιωάννου Προ-
δρόμου Μακρυνού,
Μέγαρα Αττικής

Η ιστορία του Προπάτορα Ιωσήφ, μια ιστορία μετάνοιας και συγχώρησης

Μια από τις χαρακτηριστικές ιστορίες συγχώρησης είναι αυτή του **Πάγκαλου** Ιωσήφ.

Ο Ιωσήφ είχε πολλά αδέρφια και ήταν ο αγαπημένος γιος του Ιακώβ. Τα αδέρφια του τον ζήλευαν πολύ και τον πούλησαν σκλάβο στην Αίγυπτο. Με τη βοήθεια του Θεού κατάφερε από σκλάβος να γίνει άρχοντας στον Φαραώ.

Μετά από καιρό, έπεσε πείνα στη χώρα που ζούσαν ο Ιακώβ και οι γιοι του. Έτσι, τα αδέρφια του Ιωσήφ, που δεν γνώριζαν την πορεία του, πήγαν στη χώρα του Φαραώ, την Αίγυπτο, για να βρουν τροφή. Εκεί συνάντησαν τον Ιωσήφ και ζήτησαν βοήθεια, δίχως να τον αναγνωρίσουν, ενώ εκείνος κατάλαβε ποιοι ήταν.

Στη συνέχεια τους δοκίμασε, ζητώντας να αφήσουν στην Αίγυπτο τον μικρότερο αδερφό τους, τον Βενιαμίν. Τα αδέρφια αρνήθηκαν και είπαν ότι θα έδιναν και τη ζωή τους για την ελευθερία του Βενιαμίν.

Βλέποντας την ειλικρίνειά τους, ο Ιωσήφ τους αποκάλυψε ποιος ήταν. Αργότερα, που ήρθε και ο Ιακώβ ο πατέρας του στην Αίγυπτο, έζησαν εκεί όλοι μαζί αγαπημένοι.

Ο Άσωτος, Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννη Προδρόμου Μακρυνού, Μέγαρα Αττικής

Παράδειγμα συγγνώμης: Η παραβολή του Άσωτου

Ο Χριστός για να μας διδάξει τη συγγνώμη και ότι ο Θεός μας συγχωρεί, όταν μετανοούμε ειλικρινά, διηγήθηκε την παραβολή του Άσωτου γιου, που σώθηκε από την αγάπη του Πατέρα:

Ένας πατέρας είχε δυο γιους. Κάποτε ο μικρότερος απαίτησε και πήρε τα μισά περιουσία και μετά από λίγες μέρες έφυγε από το σπίτι. Πήγε σε μια χώρα μακρινή και εκεί σκορπούσε ανόητα όσα είχε, με κακές παρέες. Κάποια μέρα, όμως, που δεν του είχε απομείνει τίποτα, τον εγκατέλειψαν και οι φίλοι του.

Έτσι, μόνος και ντροπιασμένος, δεν είχε πια τίποτα. Σκέφτηκε τότε το πατρικό του σπίτι πώς ζούσε αυτός και οι δούλοι. Πήρε, λοιπόν, τη μεγάλη απόφαση να επιστρέψει στο σπίτι του και να ζητήσει από τον πατέρα του να τον δεχτεί σαν δούλο.

Όταν γύρισε, βρήκε τον πατέρα του να τον περιμένει με ανοιχτή την αγκαλιά του. Ομολόγησε το λάθος του και ζήτησε συγγνώμη. Ο πατέρας του τον συγχώρεσε ως γιο του και όχι ως υπηρέτη!

Το Μυστήριο της Εξομολόγησης

Μετάνοια σημαίνει να καταλάβουμε το λάθος μας και να το διορθώσουμε, σύμφωνα με τις εντολές του Θεού. Στην Εκκλησία μας αυτό γίνεται με το Μυστήριο της Εξομολόγησης. Εκεί ο Χριστιανός ομολογεί τα λάθη του σε έναν **Εξομολόγο** Ιερέα (**Πνευματικό**) και όταν εξομολογηθεί, διαβάζεται η συγχωρητική ευχή. Από εκείνη τη στιγμή, ο Θεός δέχεται τη μετάνοια και μας συγχωρεί.

Όπως ακριβώς μας συγχωρεί ο Θεός, έτσι οφείλουμε να συγχωρούμε και εμείς τους άλλους ανθρώπους. Αυτό λέμε κάθε μέρα στην προσευχή μας, στο «Πάτερ ημών»: «Έτσι συγχώρεσε μας Εσύ, όπως συγχωρούμε κι εμείς τους άλλους».

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Πτώση: Η απομάκρυνση του ανθρώπου από τον Θεό.

Πάγκαλος: Ο πάρα πολύ καλός άνθρωπος.

Εξομολόγος ή Πνευματικός: Ιερέας ο οποίος, με τη Χάρη του Θεού, δίνει τη συγχώρεση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες και σημειώστε σε δύο σύννεφα στον πίνακα τα συναισθήματα που πιστεύετε πως είχε ο Ιωσήφ για τα αδέρφια του, πριν και μετά τη συγχώρεση. Κάνετε το ίδιο και για τον σπλαχνικό Πατέρα και τον γιο του. Συζητήστε πόσο διαφορετικά είναι τα συναισθήματα, πριν και μετά τη συγγνώμη!

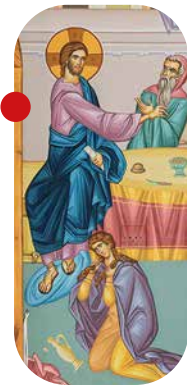
2. Βρες τη σωστή απάντηση!

3. Δείτε παρακάτω μερικές εικόνες από περιστατικά συγχώρεσης και μετάνοιας από την Αγία Γραφή και τους βίους των Αγίων και αντιστοιχίστε:

Ο ληστής, που συγχώρεσε ο Χριστός πάνω στον Σταυρό

Ο Άγιος Διονύσιος συγχώρεσε τον φονιά του αδελφού του

Ο Ιωσήφ συγχωρεί τους αδελφούς του

Ο Πέτρος μετανιώνει για την άρνηση του Χριστού

Η γυναίκα που μετανόησε και άλειψε με μύρο τον Χριστό

2. Στην Εκκλησία ο άνθρωπος πλουτίζει όταν μοιράζεται

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

άφρων πλούσιος, φιλανθρωπία, Ιεραποστολή

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Την παραβολή του άφρονος πλούσιου.
- Την ανιδιοτελή προσφορά των Χριστιανών στον σύγχρονο κόσμο και την αγάπη τους για τον άνθρωπο (φιλανθρωπία).

Η παραβολή του άφρονος πλούσιου (Λουκά 12, 16-21).

Ζούσε κάποτε ένας άνθρωπος που είχε πολλά χωράφια. Λίγο πριν τον θερισμό, παρατήρησε ότι ήταν γεμάτα καρπούς. Προβληματίστηκε, τότε, τι θα κάνει με τη μεγάλη σοδειά αυτής της χρονιάς. Όμως, στη συνέχεια ηρέμησε, γιατί πίστεψε πως βρήκε τη λύση. Αποφάσισε να γκρεμίσει τις αποθήκες του και να φτιάξει καινούργιες, πιο μεγάλες, συγκεντρώνοντας εκεί τους καρπούς και νοιώθοντας ότι έχει

Η Παραβολή του άφρονος πλούσιου,
Τοιχογραφία Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας, Άγιον Όρος

τα πάντα για μια πλούσια ζωή. Πίστευε ότι ήταν πανευτυχής και έλεγε στον εαυτό του: «Ψυχή μου, έχεις όλα τα καλά για πολλά χρόνια! Ξεκουράσου, φάε, πιες και ευφραίνου».

Η σημασία της παραβολής του άφρονος πλούσιου

Ο Θεός, όμως, εμφανίστηκε στον ύπνο του και είπε ότι εκείνη τη νύχτα θα πέθαινε. Τον ρώτησε, λοιπόν, ποιος θα κληρονομήσει όλα αυτά που μάζεψε.

Στην παραβολή, ο πλούσιος χαρακτηρίζεται **άφρων**, δηλαδή άμυαλος, επειδή τα αγαθά που του χάρισε ο Θεός τα κράτησε μόνο για τον εαυτό του, χωρίς να προσφέρει κάτι σε πεινασμένους, φτωχούς, αρρώστους, χήρες και ορφανά. Αντίθετα, θα ήταν **σώφρων**, δηλαδή μυαλωμένος, αν μοίραζε τα πλούτη που του έδωσε ο Θεός στους άλλους, κερδίζοντας τη Βασιλεία των Ουρανών.

Γιατί διαβάζεται η παραβολή του άφρονος πλουσίου;

Πού μας βοηθάει;

Φιλανθρωπικές δράσεις της Εκκλησίας

Τι συμβαίνει όμως σήμερα; Όλοι σκέφτονται όπως ο πλούσιος και αδιαφορούν για τους γύρω τους; Πολλοί άνθρωποι φροντίζουν καθημερινά για συνανθρώπους μας, που έχουν ανάγκη. Η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία παρουσιάζει ποικίλο φιλανθρωπικό έργο μέσα από τις ενορίες της, δίνοντας φαγητό, ενδύματα, χρήματα, οργανώνοντας αιμοδοσίες, βοηθώντας φυλακισμένους, αρρώστους, παιδιά και νέους. Παράλληλα, προσφέρει ενισχυτική διδασκαλία για παιδιά, κατηχητικά μαθήματα και, γενικότερα, στηρίζει **ευπαθείς ομάδες** στην Ελλάδα, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο.

Κληρικοί και λαϊκοί βοηθούν στο φιλανθρωπικό έργο και την Ιεραποστολή στο εξωτερικό, δημιουργώντας σχολεία, χτίζοντας Εκκλησίες, τελώντας τα Ιερά Μυστήρια και κάνοντας γνωστή τη διδασκαλία του Χριστού σε όλη τη γη.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Άφρων: Ο άμυαλος, ο ανόητος άνθρωπος.

Σύφρων: Ο λογικός, ο μυαλωμένος άνθρωπος.

Ευφραίνου: Να είσαι ευχαριστημένος/η, χαρούμενος/η.

Ευπαθείς ομάδες: Ομάδες ανθρώπων που ζουν με μεγάλες δυσκολίες, όπως άστεγοι, άνεργοι, ασθενείς κ.ά., οι οποίοι χρειάζονται βοήθεια.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποια είναι τα πνευματικά και ποια τα υλικά αγαθά; Γιατί είναι σημαντικό να μάθουμε να τα ξεχωρίζουμε; Εκτυπώστε το παιχνίδι, χωριστείτε σε ομάδες και παίξτε.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

2. **Ο λαβύρινθος της προσφοράς.** Βοήθησε τον πλούσιο να φτάσει στην έξοδο της προσφοράς, αποφεύγοντας την απληστία και επιλέγοντας την προσφορά.

3. Απαντούμε με Σ (Σωστό) και Λ (Λάθος) στις παρακάτω προτάσεις:

Α) Ο άφρονος πλούσιος μοιραζόταν τα αγαθά του, με τους ανθρώπους που τα είχαν ανάγκη. **ΣΩΣΤΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**

Β) Ο άφρονος πλούσιος ονομαζόταν έτσι, γιατί ήταν άμυαλος. **ΣΩΣΤΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**

Γ) Φιλανθρωπία είναι, όταν κάποιος κάνει μια πράξη, περιμένοντας αντάλλαγμα. **ΣΩΣΤΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**

Δ) Παραβολή είναι μια σύντομη ιστορία που διηγείται ο Χριστός και αυτοί που τον ακούν δεν δυσκολεύονται να τον καταλάβουν. **ΣΩΣΤΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**

4. Χωρισμένοι σε ομάδες να βρείτε παραδείγματα φιλανθρωπίας από την καθημερινή σας ζωή (πώς βοηθάμε ατομικά ή συλλογικά π.χ. έναν φτωχό). Στη συνέχεια, με την τεχνική της παντομίμας, περιγράψτε το παράδειγμα της φιλανθρωπίας στους συμμαθητές σας για να την αναγνωρίσουν.

5. Στο διάλειμμα, ανοίγω την τσάντα μου και βλέπω ότι οι γονείς μου μου έβαλαν, χωρίς να το ξέρω, μια μεγάλη σοκολάτα. Βγαίνω με τους φίλους μου στο προαύλιο και .....

3. Ελπίδα μέσα από τις δυσκολίες της ζωής

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

υπομονή, ελπίδα,
θαύμα

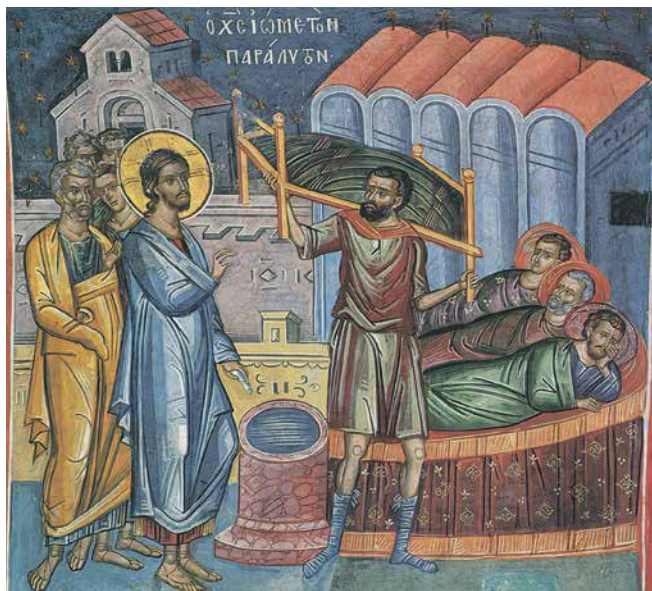
Σήμερα μαθαίνουμε:

- Το θαύμα της θεραπείας του παραλύτου στη Βηθσεδά (Ιω. 5, 1-9)
- Την εκτίμηση της αξίας της ελπίδας για να υπάρχει υπομονή και επιμονή στη ζωή του ανθρώπου.

Πολλά ήταν τα Θαύματα που πραγματοποίησε ο Χριστός κατά τη διάρκεια της περιουσίας του στις περιοχές της Ιουδαίας. Κάθε θαύμα και θεραπεία είχε ξεχωριστό νόημα και διαφορετική ερμηνεία από τον Κύριο και αποτελούσε για τους Μαθητές και τους πιστούς μια έμπρακτη απόδειξη αγάπης του Θεού προς τον άνθρωπο. Ένα από τα Θαύματα, που περιγράφει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης, ήταν η θεραπεία του Παραλύτου στη Βηθσεδά.

Η θεραπεία του Παραλύτου της Βηθσεδά

Κάποτε ο Ιησούς με τους μαθητές του έφτασε στην Ιερουσαλήμ για να συμμετάσχει σε μια μεγάλη θρησκευτική γιορτή των Εβραίων. Στα τείχη της πόλης υπήρχε μια Πύλη, η Προβατική, από την οποία περνούσαν και πλένονταν τα πρόβατα που προορίζονταν για θυσία. Κοντά στην πύλη υπήρχε μια δεξαμενή με νερό και

Ο Χριστός θεραπεύει τον παράλυτο στην Βηθσεδά,
Τοιχογραφία Ι.Μ. Διονυσίου Αγ. Όρους

γύρω από αυτή υπήρχαν πέντε στοές, δηλαδή πέντε θολωτά υπόστεγα. Η δεξαμενή αυτή λεγόταν, στα εβραϊκά, Βηθσεδά. Σ' αυτά τα θολωτά υπόστεγα βρίσκονταν ξαπλωμένοι πάρα πολλοί άρρωστοι, τυφλοί, παράλυτοι και, γενικότερα, δυστυχημένοι άνθρωποι, οι οποίοι περίμεναν έναν Άγγελο να κατέβει από τον ουρανό και να τaráξει το νερό στη δεξαμενή. Όποιος έμπαινε πρώτος μέσα, μετά την αναταραχή του νερού, γινόταν υγιής, όποια αρρώστια και αν είχε.

Εκεί υπήρχε ένας Παράλυτος, ο οποίος περίμενε, υπομονετικά, τριάντα οκτώ χρόνια για να μπει μέσα στη δεξαμενή. Ο Χριστός, γνωρίζοντας, ως Θεός, την περιπέτειά του, πήγε σ' Αυτόν και τον ρώτησε:

«Θέλεις να γίνεις υγιής;» Τότε ο άρρωστος του απάντησε: «Κύριε, δεν έχω έναν άνθρωπο να με ρίξει μέσα στη δεξαμενή, αμέσως μόλις το νερό ταραχτεί. Όταν πλησιάζω, πάντα κάποιος με προλαβαίνει και μπαίνει στο νερό πριν από μένα». Τότε ο Ιησούς του λέει: «Σήκω επάνω, πάρε το κρεβάτι σου και περπάτα». Αμέσως ο άνθρωπος θεραπεύτηκε, πήρε το κρεβάτι του και έφυγε.

Μετά τη θεραπεία του, οι σκληρόκαρδοι Ιουδαίοι ρώτησαν τον Παράλυτο ποιος ήταν αυτός που τον θεράπευσε το Σάββατο, καθώς αυτή τη μέρα, σύμφωνα με τον εβραϊκό νόμο δεν έπρεπε να γίνεται καμία εργασία, αφού ήταν μέρα αφιερωμένη στον Θεό. Αυτός τους απάντησε ότι δεν ήξερε ούτε το όνομά του. Μετά από λίγο, τον συνάντησε ο Κύριος και του είπε να μην αμαρτάνει από δω και πέρα για να μην πάθει τίποτα χειρότερο, γιατί η ασθένειά του προκλήθηκε από τις αμαρτίες του. Στη συνέχεια, ο άνθρωπος αυτός επανήλθε στους Ιουδαίους και ομολόγησε ότι ήταν ο Ιησούς αυτός που τον θεράπευσε.

Η αξία της ελπίδας στη ζωή του ανθρώπου

Η ελπίδα για τη θεραπεία διαρκούσε πολλά χρόνια, αλλά ο παράλυτος δεν έχασε την πίστη του. Τελικά, ήλθε η στιγμή που ο Θεός τον αντάμειψε και έδειξε το έλεός Του. Πολλές φορές θα αναρωτήθηκε, αν ο Θεός ακούει τις προσευχές του.

Ο Θεός φανερώνεται στους ανθρώπους που μπορούν να Τον «βλέπουν» με την πίστη τους. Σε μας απομένει να κάνουμε υπομονή και να αγωνιζόμαστε «να καθαρίσουμε την καρδιά μας για να τον δούμε». Ο Θεός, βρίσκεται πάντα κοντά μας, με αγάπη, χωρίς εμείς να τον βλέπουμε. Μπορεί να μην έχουμε την άμεση θεϊκή παρουσία στις δυσκολίες και τις δοκιμασίες της ζωής μας, αλλά ζούμε τη ζεστασιά, την αίσθηση και την εμπειρία της πνευματικής Του παρουσίας!

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ποιες από τις παρακάτω σκέψεις μπορούν να βοηθήσουν τον Πέτρο να κάνει υπομονή; Βάλε ✓.

Αχ, είναι ανυπόφορο!
Όλη μέρα καθισμένος!

Σε λίγο θα περάσει. Δεν θα κρατήσει πολύ ακόμα!

Χριστέ μου, χάρισε μου υπομονή.

Κι ο Χριστός μας ανέβηκε στον Σταυρό.

Τώρα συμπάθησα περισσότερο τον παππού, που τόσα χρόνια δυσκολεύεται στο περπάτημα!

Πόσα πολλά πράγματα χάνω;
Γιατί να το πάθω αυτό;

Είναι τρομερό αυτό που έπαθα.
Δεν έχω άλλη υπομονή!

Πρώτη φορά κατάλαβα τι ευλογία είναι να έχεις υγεία!

2. Ο Άγιος Πορφύριος έλεγε: «*Η αρρώστια μου είναι μια ιδιαίτερη εύνοια του Θεού, που με καλεί να μπω στο Μυστήριο της αγάπης Του. Γι' αυτό δεν προσεύχομαι να με κάνει ο Θεός καλά. Προσεύχομαι να με κάνει καλό. Είμαι βέβαιος ότι ο Θεός το ξέρει ότι πονάω. Πολλή ωφέλεια έχομε απ' τις ασθένειες, αρκεί να τις υπομένομε, χωρίς γογγυσμό και να δοξάζομε τον Θεό, ζητώντας το έλεός Του.*» Συζητάμε τα λόγια του. Μπορούμε να βγούμε ωφελημένοι από μια δυσκολία; Ποιες αρετές μας βοηθούν να αποκτήσουμε; Βάλε στη σειρά τα γράμματα και θα βρεις μερικές.

Ο	Μ	Υ	Ο	Ν	Π	Η	.....				
Μ	Η	Ν	Ε	Ι	Π	Ο	.....				
Γ	Σ	Μ	Υ	Ε	Η	Ο	Υ	Ν	Ν	Ω	.....
Υ	Π	Ο	Σ	Α	Ι	Ν	Μ	.....			
Υ	Α	Θ	Μ	Ι	Α	Ε	Σ	Π	.....		
Ο	Α	Ι	Η	Α	Γ	Τ	Τ	.....			

3. Ζωγράφισε και δημιούργησε ένα πρωτότυπο βιβλιάρaki με την ιστορία του θαύματος.

5. Λύσε το σταυρόλεξο της Ελπίδας.

4. Χωριστείτε σε ομάδες. Κάποιος από την ομάδα λέει ένα φανταστικό πρόβλημα που έχει. Π.χ. Πέθανε το αγαπημένο του ζωάκι, ο μπαμπάς του είναι στο νοσοκομείο, θα μετακομίσει και θα χάσει τους φίλους του. Οι υπόλοιποι σκεφτόμαστε και του λέμε λόγια παρηγορίας και ελπίδας.

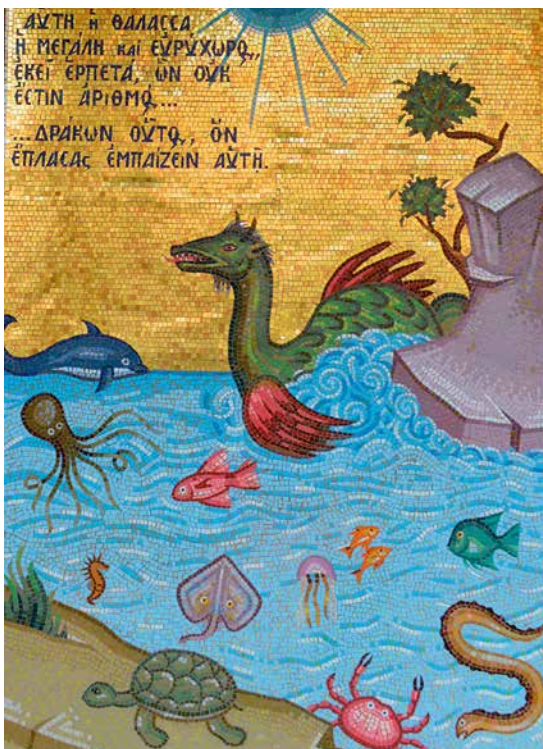
4. Η ευθύνη του ανθρώπου για το φυσικό περιβάλλον

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Δημιουργία, φυσικό περιβάλλον, διαχειριστής φύσης

Σήμερα μαθαίνουμε

- Με βάση τη βιβλική διήγηση, ότι η δημιουργία του κόσμου είναι «καλή λίαν»
- Να αναγνωρίζουμε τον προστατευτικό ρόλο του ανθρώπου, καθώς και την ευθύνη του απέναντι στο φυσικό περιβάλλον
- Να εντοπίζουμε παραδείγματα, με τα οποία αναδεικνύεται η οικολογική ευαισθησία της Εκκλησίας και οι δράσεις της για την προστασία του περιβάλλοντος

Ψηφιδωτό Ιερά Μονή Κύκκου, Κύπρος

Η δημιουργία του κόσμου σε έξι «μέρες»

Σύμφωνα με το πρώτο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης, τη Γένεση, ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο σε έξι μέρες. Οι **ερμηνευτές** της Παλαιάς Διαθήκης μας λένε ότι ο αριθμός αυτός είναι συμβολικός, καθώς η μέρα δεν αντιστοιχεί σε ένα εικοσιτετράωρο, αλλά σε εκατομμύρια χρόνια η κάθε μια. Αρχικά, ο Θεός δημιούργησε τον ουρανό και τη γη. Έπειτα, την ημέρα και τη νύχτα. Κατόπιν, το νερό και τη δεύτερη και την τρίτη μέρα τη στεριά και τις θάλασσες. Τότε, δημιουργήθηκαν και όλα τα φυτά. Την τέταρτη μέρα, ο Θεός δημιούργησε δύο μεγάλα ουράνια σώματα, τον ήλιο και το φεγγάρι. Στη συνέχεια, έπλασε τα μεγάλα θαλάσσια θηλαστικά και όλα τα είδη ψαριών και

πουλιών και έτσι ολοκληρώθηκε η πέμπτη μέρα.

Τελευταίο δημιούργημά Του ήταν ο άνθρωπος, ο Αδάμ. Από τον Αδάμ δημιουργήθηκε και η Εύα. Σε αυτούς έδωσε τη δυνατότητα να φροντίζουν την υπόλοιπη δημιουργία, γιατί μόνον αυτούς έπλασε να Του μοιάζουν στη σοφία.

Έτσι, δημιουργήθηκαν ο κόσμος μας και το σύμπαν με τη σοφία του Θεού. Όταν είδε την δημιουργία Του τελειωμένη την χαρακτήρισε «καλή λίαν», δηλαδή πάρα πολύ όμορφη. Πραγματικά, ο κόσμος μας είναι θαυμαστός και όμορφος, γεμάτος από υπέροχα πράγματα!

Ο ρόλος του ανθρώπου μέσα στη Δημιουργία

Παρατηρούμε ότι ο Θεός, ως τελευταίο δημιούργημά Του, έπλασε τον άνθρωπο και του έδωσε την εντολή να είναι αυτός ηγέτης, προστάτης και φροντιστής για όλα τα υπόλοιπα δημιουργήματα. Συνεπώς, ο άνθρωπος ορίστηκε να είναι βοηθός του Θεού και να έχει ευθύνη για την προστασία του περιβάλλοντος στη γη. Αυτό σημαίνει ότι είναι ανάγκη να αξιοποιεί τον κόσμο που του έδωσε ο Θεός και όχι να τον καταστρέφει!

Δυστυχώς όταν ο άνθρωπος απομακρύνεται από το θέλημα του Θεού, ξεχνά την αποστολή του, δηλαδή να προστατεύει τον κόσμο. Να μην ρυπαίνει τη γη, τον αέρα και τη θάλασσα, να παίρνει από το περιβάλλον μόνο όσα χρειάζεται και να μην κάνει κακό σε ζώα και φυτά, ικανοποιώντας τις παράλογες επιθυμίες του.

Οφείλει να θυμάται πάντα πως ο Θεός τον έβαλε **διαχειριστή** του περιβάλλοντος και όχι **εκμεταλλευτή** του.

Οι δράσεις της Εκκλησίας για το περιβάλλον

Η Εκκλησία παρακαλεί τον Θεό, ώστε όλα να είναι αρμονικά στον κόσμο μας. Στις Εκκλησιαστικές Ακολουθίες, οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί προσευχόμαστε για την προστασία των φυτών και των ζώων, τη μείωση των φυσικών καταστροφών, όπως είναι οι σεισμοί οι πυρκαγιές και την επικράτηση ήρεμων ανέμων, ακύμαντων θαλασσών και **ευφορίας** των δέντρων και των χωραφιών.

Πολλοί Άγιοι Ιεράρχες και **διακεκριμένοι** επιστήμονες έγραψαν ομιλίες και βιβλία για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως ο Μέγας Βασίλειος και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος.

Πολλοί Άγιοι και Αγίες φρόντιζαν τα ζώα και τα φυτά. Η Αγία Μελαγγέλα, που προστάτευε τα κουνέλια της Αγγλίας από τους κυνηγούς, ο Άγιος Αμφιλόχιος, που φύτεψε σε όλη την Πάτμο πεύκα και άλλα δέντρα για δροσιά, ο Άγιος Γεράσιμος, που θεράπευσε ένα λιοντάρι στην Ιορδανία, η Αγία Σοφία, που τάιζε μια αρκούδα στο δάσος της Κλεισούρας και άλλοι πολλοί.

Η ονοματοδοσία των ζώων από τον Αδάμ, Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου Προδρόμου Μακρινού, Μέγαρα Αττικής

Ο Άγιος Κέβιν, Εύα Καραντινού, Εκδ. Αθως

Ας ακούσουμε μια θαυμαστή ιστορία του Αγίου Κέβιν, ενός Αγίου Ασκητή, που αγαπούσε πολύ τα ζώα:

Ο λιτός τρόπος ζωής προτείνεται από τον Χριστό στα Ευαγγέλια και γίνεται πραγματικότητα στην καθημερινή ζωή των μελών της Εκκλησίας. Αυτό φαίνεται, ιδιαίτερα στα Ορθόδοξα Μοναστήρια. Η

αρμονική συμβίωση με το φυσικό περιβάλλον, η φροντίδα των ζώων, η βιολογική παραγωγή προϊόντων και η προσευχή για το περιβάλλον, είναι μερικά παραδείγματα που φέρνουν τον άνθρωπο σε ισορροπημένη σχέση με τα δημιουργήματα του Θεού και τα ζώα, προσφέροντάς του μεγάλη χαρά!

Η κλιματική αλλαγή, από την οποία κινδυνεύουν τα ζώα, τα φυτά, αλλά και ο άνθρωπος, είναι μεγάλο πρόβλημα για την εποχή μας. Ως Χριστιανοί, οφείλουμε να προστατεύουμε τη φύση και να μειώνουμε τη ρύπανση του περιβάλλοντος, με όποιον τρόπο μπορούμε για να γίνουμε κι εμείς σωστοί διαχειριστές της δημιουργίας του Θεού!

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Ερμηνευτές: Όσοι εξηγούν την Αγία Γραφή με τη βοήθεια της Ιεράς Παράδοσης και των κειμένων των Αγίων Πατέρων (όπως οι Τρεις Ιεράρχες).

Διαχειριστής: Αυτός που ελέγχει, αν όλα λειτουργούν καλά σε έναν χώρο.

Εκμεταλλευτής: Αυτός που χρησιμοποιεί άλλους ανθρώπους ή πράγματα, χωρίς να νοιάζεται, αν κάνει κακό, για να πετύχει τον σκοπό του.

Ευφορία: Όταν τα χωράφια έχουν πολλούς καρπούς και μεγάλη παραγωγή.

Διακεκριμένοι: Άνθρωποι μορφωμένοι και ξεχωριστοί στην επιστήμη ή στις τέχνες.

Προϊόν: Ό, τι παράγει ο άνθρωπος, για να τρέφεται ή να εμπορεύεται.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1.

Ο Άγιος Παΐσιος έλεγε πως τα ζώα δεν κάνουν ποτέ κακό στον άνθρωπο, όταν έχουν ανάγκη.

Ναι! Και πως τα ζώα, όταν πεινούν ή διψούν, βρίσκουν καταφύγιο στον άνθρωπο. Ο άνθρωπος τελικά είναι ο διαχειριστής της Κτίσης!

Τι εννοούσε ο Άγιος Παΐσιος; Τι σημαίνει ότι διαχειριζόμαστε το περιβάλλον μας;

2. Παρατήρησε τις παρακάτω εικόνες και αντιστοίχισε τους Αγίους και Αγίες με το όνομά τους. Θυμάσαι τι καλό έκαναν για να φροντίζουν τη φύση και τα ζώα;

Αγία Μελαγγέλα

Αγία Σοφία

Άγιος Αμφιλόχιος

Άγιος Γεράσιμος

3. Δείτε το απόσπασμα από το βίντεο με την ιστορία του Αγίου Σεραφείμ του Σάρωφ.

Στη συνέχεια συζητήστε στην ολομέλεια:

- Γιατί οι Άγιοι ζούσαν αρμονικά με τα άγρια ζώα;
- Τι είναι αυτό, που θα μας συμφιλιώσει με την υπόλοιπη κτίση;
- Σε τι μοιάζει η ζωή του Αγίου με την ζωή των Πρωτοπλάστων, πριν φύγουν από τον Παράδεισο;

5. Η αξία της ανθρώπινης ζωής

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Σήμερα μαθαίνουμε για:

- Τη μοναδικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης
- Τον σεβασμό προς τον συνάνθρωπο
- Την αξία της ανθρώπινης ύπαρξης

σεβασμός,
αγάπη,
συναδελφικότητα

Ο Χριστός ευλογεί το παιδί,
Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννη Προ-
δρόμου Μακρυνού, Μέγαρο
Αττικής

Η Δημιουργία της ανθρώπινης ύπαρξης

Μετά τη δημιουργία του κόσμου, το τελευταίο πλάσμα που δημιούργησε ο Θεός ήταν ο άνθρωπος, που τον έφτιαξε σύμφωνα με την εικόνα Του, ώστε να του μοιάζει. Ήταν το μόνο δημιούργημα, στο οποίο ο Θεός έδωσε ψυχή, με ένα Του φύσημα. Μάλιστα, επειδή ήταν το σημαντικότερο, του έδωσε την εξουσία να διαχειρίζεται την πλάση, αλλά και την ευθύνη να την προσέχει και να την φροντίζει. Επίσης, του έδωσε την ελευθερία και τη λογική να κρίνει το καλό από το κακό και όλα τα πνευματικά χαρίσματα, όπως είναι η αγάπη για να νοιάζεται και να φροντίζει τους συνανθρώπους του.

Ένας ασκητής, ο **Αββάς Μακάριος**, κάποτε ταξίδευε με τον μαθητή του. Ο μαθητής, που προχώρησε πιο γρήγορα, συνάντησε στον δρόμο του έναν ειδωλολάτρη Ιερέα, που πήγαινε βιαστικά, κρατώντας ένα ξύλο.

Ο Μοναχός του φώναξε, χωρίς να σκεφτεί: «Ε, κακέ άνθρωπε, πού τρέχεις;»

Εκείνος θύμωσε πολύ, και τον χτύπησε, ώσπου τον άφησε αναίσθητο στο έδαφος. Έπειτα, έφυγε τρέχοντας.

Μετά από λίγο, συνάντησε τον Αββά Μακάριο. Εκείνος αμέσως τον χαιρέτησε με μεγάλη καλοσύνη, λέγοντάς του:

«Ο Θεός να σε ευλογεί, προκομμένε άνθρωπε! Μακάρι να σωθείς!»

Ο ειδωλολάτρης τα έχασε και ρώτησε: «Τι καλό είδες σε μένα και μου εύχεται να σωθώ;»

«Σε βλέπω να κοιμάσαι και δεν βλέπεις πως τρέχεις στα χαμένα», του απάντησε ο Αββάς.

«Η ψυχή μου γλύκανε από τον χαιρετισμό σου», είπε ήρεμος. «Κατάλαβα πως είσαι άνθρωπος του Θεού. Μα κάποιος άλλος, άθλιος, με έβρισε πριν λίγο. Εγώ θύμωσα και τον άφησα μισοπεθαμένο από τα χτυπήματα».

Έπειτα, έπεσε στα πόδια του Αββά και του είπε: «Αν δεν με κάνεις Μοναχό, δεν θα σε αφήσω να φύγεις!»

Ο Αββάς Μακάριος τον σήκωσε και μαζί πήγαν στον χτυπημένο Μοναχό. Τον πήραν και τον έφεραν στο Μοναστήρι. Εκεί ο ειδωλολάτρης Ιερέας έγινε Μοναχός και πολλοί ακόμα πίστεψαν εξαιτίας του.

Έλεγε λοιπόν ο Αββάς Μακάριος: ο λόγος ο κακός και τον καλό τον κάνει κακό. Ενώ η καλοσύνη και τον κακό μεταβάλλει σε καλό.

Συζητήστε ποιος από τους δύο συμπεριφέρθηκε με σεβασμό στον συνάνθρωπο; Ποια είναι τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς του μαθητή και ποια της καλοσύνης του Γέροντα;

Ιστορίες από το Γεροντικό, Χρήστ. Γουσίδης, Εκδ. Αθως

Ο ένας είμαστε ο καθρέφτης του άλλου.

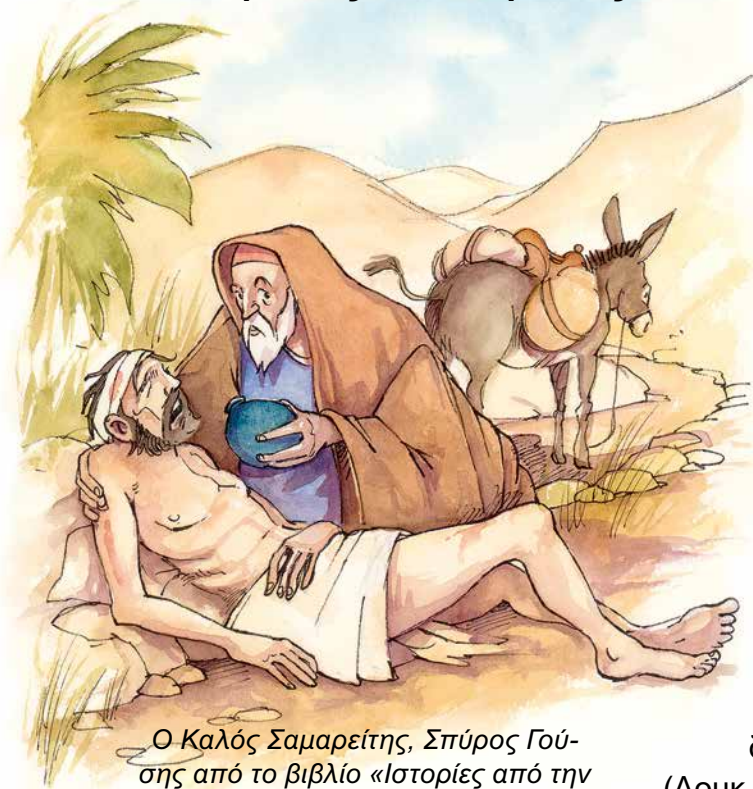

Όταν αγαπάμε τον συνάνθρωπό μας, αγαπάμε αληθινά και τον Θεό.

Γι' αυτό να μην κάνουμε εκείνο, που δεν θα θέλαμε να μας κάνουν οι άλλοι!

Άνθρωπος, συνάνθρωπος, Θεάνθρωπος

Ο Καλός Σαμαρείτης, Σπύρος Γούσης από το βιβλίο «Ιστορίες από την Καπερναούμ», Εκδ. Αθως

Στην παραβολή του Καλού Σαμαρείτη ένας άνθρωπος συναντά έναν πληγωμένο άγνωστο. Αυτό που σκέφτεται να κάνει, αυθόρμητα, είναι να τον βοηθήσει και να τον περιποιηθεί, χωρίς να έχει κάποια ωφέλεια ή να περιμένει ανταπόδοση.

Βλέπουμε τον Ιησού, επίσης, να συμβουλεύει όσους άκουγαν το κήρυγμά Του, για το πώς πρέπει να αντιμετωπίζουν αυτόν που έχει ανάγκη, τον **πλησίον**. Τους παρακινεί να προσφέρουν και να μοιράζονται το φαγητό και τα υπάρχοντά τους. Συγκεκριμένα, αν έχουν δύο **χιτώνες** (ρούχα της εποχής) να δίνουν τον ένα σε εκείνον που δεν έχει. (Λουκ., 3, 11).

Ο Χριστός μας διδάσκει να μην περιφρονούμε κανέναν

Όσοι με τις πράξεις τους κάνουν το καλό στους συνανθρώπους τους, στην τελική κρίση, στη Δευτέρα Παρουσία θα βρεθούν κοντά στον Χριστό. Ο Ευαγγελιστής Ματθαίος αναφέρει: Όταν θα έρθει ο Χριστός με όλη του τη μεγαλοπρέπεια θα καθίσει στο βασιλικό θρόνο του. Τότε θα συναχθούν μπροστά του όλα τα έθνη, και θα τους ξεχωρίσει όπως ξεχωρίζει ο βοσκός τα πρόβατα από τα κατσίκια. Τα πρόβατα θα τα τοποθετήσει στα δεξιά του και τα κατσίκια στ' αριστερά του. Θα πει τότε ο βασιλιάς σ' αυτούς που βρίσκονται δεξιά του: «Ελάτε, οι ευλογημένοι απ' τον Πατέρα μου, κληρονομήστε τη βασιλεία που σας έχει ετοιμαστεί απ' την αρχή του κόσμου. Γιατί, πείνασα και μου δώσατε να φάω, δίψασα και μου δώσατε να πιώ, ήμουν ξένος και με περιμαζέψατε, γυμνός και με ντύσατε, άρρωστος και μ' επισκεφθήκατε, φυλακισμένος κι ήρθατε να με δείτε». Τότε θα του απαντήσουν οι άνθρωποι του Θεού: «Κύριε, πότε σε είδαμε να πεινάς και σε θρέψαμε ή να διψάς και σου δώσαμε να πιείς; Πότε σε είδαμε ξένο και σε περιμαζέψαμε ή γυμνό και σε ντύσαμε; Πότε σε είδαμε άρρωστο ή φυλακισμένο κι ήρθαμε να σε επισκεφθούμε;» Τότε θα τους απαντήσει ο βασιλιάς: «Σας βεβαιώνω πως, αφού τα κάνατε αυτά για έναν από τους άσημους αδερφούς μου, τα κάνατε για μένα». (Ματθ. 25, 31-40).

Επίσης, ο Χριστός μας δίδαξε ότι είναι λάθος να σχολιάζουμε τα ελαττώματα των άλλων και πολύ περισσότερο να τους κρίνουμε ή να τους τιμωρούμε.

Ο Χριστός συγχωρεί την αμαρτωλή γυναίκα, Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννη Προδρόμου Μακρυνού, Μέγαρα Αττικής

Σε μια από τις περιοδείες του Ιησού, οι Γραμματείς και οι Φαρισαίοι έφεραν μπροστά του μία γυναίκα, που την έπιασαν να αμαρτάνει. Αφού την έβαλαν στη μέση του συγκεντρωμένου πλήθους, Του λένε: «Διδάσκαλε, αυτή η γυναίκα αμάρτησε και, σύμφωνα με τον Νόμο, πρέπει να **λιθοβοληθεί**. Εσύ τι λες;» Ο Ιησούς τους απάντησε: «Εκείνος που δεν έχει αμαρτίες, ας ρίξει πρώτος την πέτρα πάνω της». Όταν άκουσαν τα λόγια Του, άρχισαν, ο ένας μετά τον άλλον, να φεύγουν, γιατί θυμούνταν τα δικά τους αμαρτήματα. Απέμεινε ο Ιησούς με τη γυναίκα, και της είπε: «Πήγαινε και από τώρα και πέρα μην αμαρτάνεις». Αυτό το περιστατικό το διαβάζουμε στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη στο κεφ. 13.

Ο αληθινός Χριστιανός σέβεται τον συνάνθρωπο, τον προστατεύει και τον αγαπάει, γιατί γνωρίζει ότι αυτό είναι το θέλημα του Δημιουργού του. Η αξία της ζωής του καθενός μας είναι μοναδική και θα πρέπει να την προσέχουμε σαν θησαυρό.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Πλησίον: Ο άνθρωπος που βρίσκεται δίπλα μας και έχει ανάγκη.

Λιθοβολώ: Πετώ πέτρες εναντίον κάποιου άλλου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δείτε το βίντεο με την Παραβολή του Καλού Σαμαρείτη και συζητήστε:

- Ποια είναι τα βασικά σημεία της Παραβολής;
- Ποια είναι τα πρόσωπα της ιστορίας;
- Ποιος φέρθηκε άσπλαχνα;
- Ποιος φέρθηκε σπλαχνικά;
- Γιατί έχει σημασία για εμάς η Παραβολή αυτή;

2. Ο Χριστός μας δίδαξε πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε στους συνανθρώπους μας. Ένωσε τις φράσεις και βρες τα λόγια Του.

Na ευλογείτε εκείνους

είναι σαν να το κάνετε σε μένα.

Na αγαπάτε

έτσι να κάνετε κι εσείς σε αυτούς

Ό,τι θέλετε να κάνουν
οι άλλοι σε εσας

τους εχθρούς σας

Ό,τι κάνετε σε έναν από τους
ασήμαντους αδερφούς μου

που σας καταριούνται

3. Συμπληρώστε τις προτάσεις με τις λέξεις που λείπουν (χαρίσματα, αξία, ελεύθερος, άνθρωπο) και διαβάστε τι έχει πει ο Άγιος Πορφύριος:

Ο Θεός έπλασε τον ..... σύμφωνα με την εικόνα Του και καθ' ομοίωση του. Έτσι όλοι οι άνθρωποι έχουν ανεκτίμητη ..... Κάθε άνθρωπος είναι ..... να διαλέξει το κακό ή το καλό. Όλοι οι άνθρωποι έχουν .....

4. Χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες και διαβάστε τις ιστορίες

που θα βρείτε στα ψηφιακά αρχεία. Ένα παιδί από κάθε ομάδα θα είναι το παιδί που εκμυστηρεύεται το πρόβλημά του. Τα υπόλοιπα παιδιά παίρνουν τις κάρτες με τις συμβουλές και επιλέγουν την κατάλληλη για τον φίλο ή την φίλη τους. Ποιες άλλες συμβουλές θα δίνετε εσείς;

5. Συμπλήρωσε την ακροστοιχίδα του σεβασμού.

6. Ποια από τις φράσεις του σημερινού μαθήματος σας άρεσε; Γράψτε την σε ένα χαρτί, στολίστε την με διακοσμητικά όπως λουλούδια, δένδρα, ζωάκια, σπιτάκια και κρεμάστε στον πίνακα ανακοινώσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ

- Brown, Peter, *The World of Late Antiquity*, Thames & Hudson: 2005.
- Vil, Emain, (1950), «Η χριστιανική ρητορική στον 4ο αιώνα, Ο "Μέγας Αθανάσιος"», *Νέα Εστία*, 48, 555.
- Αγίου Ευσεβίου, Εκκλησιαστική ιστορία, 10, 5, PG 19-24.
- Αγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς, *Ομιλίες Ε΄: Κυριακοδρόμιο Β΄*, μτφ.-επιμέλεια: Π. Μπότσης, Αθήνα: 2013.
- Αγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς, *Ομιλίες Σ΄: Κυριακοδρόμιο Γ΄*, μτφ.-επιμέλεια: Π. Μπότσης, Αθήνα: 2014.
- Αγίου Παϊσίου του Αγιορείτου, *Οικογενειακή ζωή: Λόγοι Δ΄*, Ιερόν Ησυχαστήριον «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος», Βασιλικά Θεσσαλονίκης: 2020.
- Αγίου Παϊσίου του Αγιορείτου, *Πάθη και αρετές: Λόγοι Ε΄*, Ιερόν Ησυχαστήριον «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος», Βασιλικά Θεσσαλονίκης: 2019.
- *Ασκητές μέσα στον κόσμο*, Τόμος Γ΄, εκδ. Άγιον Όρος, 2020.
- Γανωτής, Κωνσταντίνος, *Παιδομαρτυρολόγιο*, εκδ. Έαρ, Αθήνα: 2021.
- Γιούλτσι, Ευτυχία, *Η Παναγία πρότυπο πνευματικής τελειώσεως*, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη: 2001.
- Π. Ηλίας Διακουμάκος, *Θεία Ευχαριστία: Για το νόημα και τη σημασία του ιερού μυστηρίου της θείας Κοινωνίας- Λόγος του ιερού Χρυσοστόμου για τη θεία Ευχαριστία*, Διασκευή- Επιμέλεια, εκδ. Παρρησία, 2011.
- Ιερομονάχου Γρηγορίου, *Η Θεία Ευχαριστία και η Θεία Κοινωνία*, εκδ. Ιερόν Κουτλουμουσιανόν Κελλίον Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος- Άγιον Όρος, 2001.
- Ιερομονάχου Ιερωνύμου Δελημάρη, *Τι γιορτάζουμε στις γιορτές του Χριστού και της Παναγίας: Τα συναξάρια των Δεσποτικών και Θεομητορικών Εορτών της Εκκλησίας σε απλή γλώσσα*, Ναύπακτος: 2004.
- Καλύβας Αλκιβιάδης, *Η Μεγάλη Εβδομάδα και το Πάσχα στην Ελληνορθόδοξη Εκκλησία*, μτφ. Δήμητρα Κούκουρα, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη: 1999.
- Καραβιδόπουλος, Ιωάννης, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη: 1998.
- Κασαπίδης, Γεώργιος & Βάλη, Ελένη, *Η Βίβλος για παιδιά*, εκδ. Σαΐτης, Αθήνα: 2013.
- Λαγοπάτης, Σπυριδών, *Αι παραβολαί του Ιησού: ερμηνευτική μελέτη*, εκδ. «ΑΣΤΗΡ», Αθήνα: 1951.
- Λέκκος, Ευάγγελος, *Μέγας Αθανάσιος*, Εκδ. Σαΐτης, Αθήνα: 2009
- Μητροπολίτου Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. Νικολάου, *Εκεί που δεν φαίνεται ο Θεός*, εκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Μεσογαίας και Λαυρεωτικής, Αθήνα: 2009.
- Μπιλάλης, Αντώνιος, (2000). *Η αγωγή των εφήβων μέσα από την Αρχαία Ελληνική Γραμματεία του Γυμνασίου, υπό το πρίσμα της ορθόδοξης παράδοσης* (Διδακτορική διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αρχείο Τεκμηρίωσης.
- Μπιλάλης, π. Αντώνιος, *Αγίου Νεκταρίου Θησαυρός Λογίων*, τ. Α΄-Δ΄, Αθήνα: 2013.
- Μπιλάλης, π. Αντώνιος, *Θησαυρός Ευχών Αγίου Παϊσίου Αγιορείτου*, Αθήνα 2024.
- Μπιλάλης, π. Αντώνιος, *Θησαυρός ψαλμών και ωδών, του αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου*, Αθήνα 2018.
- Μπιλάλης, π. Αντώνιος, *Θησαυρός Κυρίου, Αγίου Γρηγορίου Παλαμά και Νικοδήμου Αγιορείτου*, τόμ. Α-Δ, Αθήνα 2015-2016.
- Μπιλάλης, π. Αντώνιος, *Θησαυρός Αγίων, Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου*, τόμ. Α-Δ, Αθήνα 2017.
- Ντάσιου- Γιάννου, Αθηνά, *Τρεις Ιεράρχες: Μηνύματα στους σημερινούς νέους...*, εκδ. Κάστρο, Αθήνα: 2021.
- Πρωτοπρεσβυτέρου π. Γεωργίου Θεοδωρή, *Το μύρο του Αγίου Δημητρίου: Ιστορία και σύγχρονα θαύματα*, Θεσσαλονίκη.
- Ρεράκης, Ηρακλής, *Κοινωνική ένταξη και θρησκευτική αγωγή του μαθητή στο ελληνικό σχολείο*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη: 2010.
- Τζανακάκη, Φλώρα, *Πάμε στην Εκκλησία!: για παιδιά Δημοτικού και Γυμνασίου*, εκδ. Αδελφότης Θεολόγων «Σωτήρ», Αθήνα: 2014.
- Τρεμπέλας, Παναγιώτης, *Η Καινή Διαθήκη με σύντομη ερμηνεία* (Απόδοση στην κοινή νεοελληνική), εκδ. Αδελφότης Θεολόγων «Σωτήρ», Αθήνα: 2016.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- <http://www.sophia-ntrekou.gr/2014/10/germaniki-katoxi-kai-to-OXI-orthodoxis-ekklisias.html>
- <https://kedoinofyta.gr/ymnos>
- <https://orthodoxoiorizontes.gr>
- <https://slideplayer.gr/slide/11260988/>
- <https://syllogosmonisestavromenou.gr/?p=3460>
- <https://www.agiatriadavryona.gr>
- <https://www.koinoniaorthodoxias.org>
- <https://www.pemptousia.gr/2024/02/i-agia-filothei-i-athinea-ke-to-anektimito-ergo-tis/>
- <https://www.saint.gr>
- <https://www.sostis.gr/blog/itemlist/tag/%CE%91%CE%B8%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82%20%CE%BF%20%CE%9C%CE%AD%CE%B3%CE%B1%CF%82>
- <https://www.vimaorthodoxias.gr>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Wo61PUjNrtg>
- <https://xfd.gr>
- https://www.360tr.com/church-of-the-holy-sepulchre-atrium-panorama-virtual-tour_9cc4a66367_en.htmlindex.html

